

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Studijní obor: Sociální pedagogika – specializace Projektování a management

**Aplikace programu Začít spolu v MŠ Žižkovo náměstí
z pohledu pedagogických pracovníků**

Diplomová práce

Autor: Bc. Eliška Slívová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Petra Potměšilová, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlášení o samostatném vypracování

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Aplikace programu Začít spolu v MŠ Žižkovo náměstí z pohledu pedagogických pracovníků“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V ..... dne .....

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Mgr. Petře Potměšilové, Ph.D. za její čas, cenné rady a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

Obsah

Prohlášení o samostatném vypracování	2
Poděkování	3
Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Předškolní vzdělávání	8
1.1 Pojem “ předškolní vzdělávání“	8
1.2 Předškolní vzdělávání v České republice	8
1.3 Předškolní vzdělávání a jeho vliv na vývoj dítěte	10
1.4 Instituce předškolního vzdělávání	11
1.4.1 Mateřská škola	12
1.4.2 Další služby péče o děti předškolního věku	13
2 Alternativní a inovativní vzdělávání	16
2.1 Charakteristika alternativního vzdělávání	16
2.1.1 Pojem “alternativní vzdělávání“ a “alternativní škola“	16
2.1.2 Charakteristické rysy alternativního vzdělávání	18
2.1.3 Funkce alternativního vzdělávání	19
2.2 Historie alternativního vzdělávání	19
2.3 Současnost alternativního vzdělávání	20
2.3.1 Alternativní x inovativní	21
2.4 Institucionální alternativní pedagogické systémy v České republice	21
2.4.1 Waldorfská škola	22
2.4.2 Montessori škola	22
2.4.3 Daltonská škola	23
2.4.4 Jenský plán	23
2.4.5 Lesní/přírodní škola	24
2.5 Neinstitucionální alternativní pedagogické systémy v České republice	24
2.5.1 Domácí vzdělávání	24
2.6 Inovativní vzdělávací programy v České republice	25

2.6.1 Začít spolu	25
2.6.2 Zdravá škola	25
2.6.3 Integrovaná tematická výuka	25
2.7 Limity alternativního vzdělávání	26
3 Program Začít spolu	27
3.1 Charakteristika programu Začít spolu	27
3.2 Historie programu Začít spolu	28
3.3 Současné pojetí programu Začít spolu	29
3.3.1 Principy programu Začít spolu	29
3.3.2 Specifika programu	30
3.4 Program Začít spolu v předškolním vzdělávání	33
3.5 Silné stránky programu Začít spolu	38
3.6 Role učitele v programu Začít spolu	41
3.7 Vliv programu Začít spolu na vývoj dítěte	43
VÝZKUMNÁ ČÁST	45
4 Stanovení výzkumného problému, cíle výzkumu a výzkumných otázek	45
4.1 Výzkumný problém	45
4.2 Výzkumný cíl	45
4.3 Výzkumná otázka	45
4.4 Specifické výzkumné otázky	46
4.5 Výzkumný vzorek	46
5 Metoda sběru dat užitá při výzkumu	47
5.1 Polostrukturovaný rozhovor	47
5.2 Okruhy otázek k rozhovorům	47
Rozhovor s ředitelkou MŠ	47
Rozhovor s asistentkou pedagoga v MŠ	48
Rozhovor s učitelkou s dlouholetou praxí v MŠ	48
Rozhovor s učitelkou začínající pracovat v MŠ	48

5.3 Popis způsobu sběru dat a transkripce	49
6 Metoda analýzy dat užitá při výzkumu	49
6.1 Interpretativní fenomenologická analýza	49
7 Vlastní analýza textů	51
7.1 Participantka 1 – ředitelka mateřské školy	51
7.1.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 1	79
7.1.2 Závěr rozhovoru s participantkou 1	80
7.2 Participantka 2 – asistentka pedagoga v mateřské škole	80
7.2.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 2	93
7.2.2 Závěr rozhovoru s participantkou 2	94
7.3 Participantka 3 – učitelka s dlouhodobou praxí v mateřské škole	95
7.3.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 3	108
7.3.2 Závěr rozhovoru s participantkou 3	108
7.4 Participantka 4 – začínající učitelka v mateřské škole	109
7.4.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 4	128
7.4.2 Závěr rozhovoru s participantkou 4	129
8 Diskuze	131
9 Závěr	134
Zdroje	135
Internetové zdroje	135

Úvod

V současné době existuje mnoho přístupů k výchově a vzdělávání dětí předškolního věku. Může pro nás být náročné vybrat takový, který bude vhodný pro život dětí nejen v podmínkách současné společnosti, ale i té budoucí. Proto bych ráda představila inovativní program Začít spolu, s nímž jsem se poprvé setkala v rámci praxe v mateřské škole Žižkovo náměstí v Olomouci. Jeho aplikace v prostředí mateřské školy mě zaujala natolik, že jsem se rozhodla přiblížit jej v rámci této diplomové práce. Práce představuje program nejen z hlediska teoretického. Prostřednictvím výzkumu má zmapovat především průběh aplikace programu v MŠ Žižkovo náměstí z pohledu různých pedagogických pracovníků a ukázat jeho silné stránky.

První kapitola je věnována předškolnímu vzdělávání jako jedné z hlavních oblastí výzkumu. Popisuje, co pojem “předškolní vzdělávání“ znamená, jak je koncipováno v České republice a jakým způsobem ovlivňuje vývoj osobnosti dítěte. Poslední podkapitola má přiblížit mateřskou školu jako instituci, v níž předškolní vzdělávání probíhá.

Druhá kapitola pojednává o problematice inovativního a alternativního vzdělávání. Vymezuje rozdíl mezi inovativními a alternativními směry, přibližuje podstatu alternativního vzdělávání, společné charakteristické rysy a funkce alternativních pedagogických směrů a škol. Vyjadřuje se také ke zlomovým historickým obdobím, které přispěly k vývoji a vzniku alternativ ve výchově a vzdělávání, a nastiňuje současné pojetí alternativních systémů. Nakonec nabízí přehled druhů alternativních a inovativních pedagogických směrů v České republice a možné limity.

Ve třetí a zároveň poslední kapitole teoretické části se zaměřuji na druhý aspekt oblasti výzkumu: inovativní program Začít spolu. Jednotlivé podkapitoly popisují jeho charakteristické rysy, historii a současnost, silné stránky, které může zavedení programu přinést, roli učitele v programu Začít spolu a jeho specifika. Nakonec je program představen v souvislosti s předškolním vzděláváním a komplexním vývojem dítěte.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání patří v České republice mezi povinné stupně vzdělávání. Většina lidí absolvuje klasické předškolní vzdělávání v mateřské škole a každého z nás předškolní období nějakým způsobem ovlivní. V této kapitole bude představeno předškolní vzdělávání jako pojem a jeho způsob fungování v rámci České republiky. Ve třetí podkapitole je téma předškolního vzdělávání popsáno z hlediska vývojové psychologie, zejména jakým způsobem ovlivňuje vývoj dítěte. Čtvrtá a zároveň poslední podkapitola se zaměří na mateřskou školu jako instituci, v níž probíhá výchova a vzdělávání dětí předškolního věku.

1.1 Pojem “předškolní vzdělávání“

Počátkem 20. století se pojem “předškolní výchova“ nahradil pojmem „předškolní vzdělávání“. Nahrazení názvu souviselo se vznikem mezinárodní klasifikace ve vzdělávání ISCED (International Standard Classification of Education), která byla přijata v roce 1999 organizací UNESCO. Předškolní vzdělávání můžeme charakterizovat jako uvedení dětí raného věku do školního prostředí, v němž se uplatňují různé druhy vzdělávacích programů. Realizuje se v mateřských školách, jež jsou začleněny do vzdělávací soustavy. (Opravilová, 2018)

1.2 Předškolní vzdělávání v České republice

Předškolní vzdělávání se v České republice organizuje pro děti většinou od 2 do 6 let a zpravidla jej institucionálně zajišťují mateřské školy. Pokud je dítěti přidělen odklad školní docházky, smí se realizovat v přípravných třídách při základních školách. Předškolní vzdělávání představuje v ČR počáteční stupeň veřejného vzdělávání, které je řízené pokyny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). (Splavcová a kol., 2021, s. 4)

Legislativně je předškolní vzdělávání ukotveno ve Školském zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Kurikulárním dokumentem předškolního vzdělávání na státní úrovni je v České republice

Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) a Národní program vzdělávání. Na školní úrovni jsou to Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), jejichž obsah si každá mateřská škola tvoří sama a přizpůsobuje si jej svým potřebám. ŠVP konkrétní mateřské školy musí být vždy v souladu s RVP. (Splavcová a kol., s. 4)

Rámcový vzdělávací program akceptuje specifika vývoje dětí a promítá je do obsahu, metod a forem předškolního vzdělávání. Tím dává možnost vzdělávat děti v souladu s jejich individuálními potřebami a možnostmi. Zaměřuje se na rozvoj klíčových kompetencí dosažitelných v průběhu předškolního vzdělávání a kvalitu vzdělávání z hlediska jeho cílů, obsahu, podmínek a výsledků. Má zajišťovat pedagogickou účinnost srovnatelnou pro všechny školní vzdělávací programy jednotlivých mateřských škol. Zároveň dává prostor pro rozvoj koncepcí a individuální profilaci každé MŠ, pro využívání různých forem a metod vzdělávání, a nakonec pro přizpůsobování činnosti MŠ místním a regionálním podmínkám, možnostem a potřebám. Důležitým bodem RVP jsou rámcová kritéria pro vnější i vnitřní evaluaci MŠ. (Splavcová a kol., 2021, s. 5)

RVP definuje cíle předškolního vzdělávání v České republice ve čtyřech kategoriích. První z nich jsou rámcové cíle vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání. Druhou kategorií jsou klíčové kompetence neboli výstupy dosažitelné v rámci předškolního vzdělávání. Dílčí cíle představují třetí kategorii a vyjadřují konkrétní záměry jednotlivých vzdělávacích oblastí. Poslední kategorie zahrnuje jednotlivé výstupy v podobě dovedností, poznatků, hodnot a postojů vztahujících se k dílčím cílům. Všechny kategorie musí být provázané a vzájemně spolu korespondovat. Každý pedagog v mateřské škole by měl pracovat s vědomím tohoto systému, aby kompetence dětí byly postupně rozvíjeny a zdokonalovány. (Splavcová a kol., 2021, s. 9)

Česká republika se v rámci předškolního vzdělávání snaží zabezpečit vhodné podmínky a příležitosti pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných. Takové děti mají právo na poskytování bezplatných podpůrných opatření, které realizuje MŠ. V posledních letech se čím dál více rozvíjí péče o dvouleté děti, která je taktéž součástí předškolního vzdělávání v mateřských školách. S tím souvisí různá věková specifika těchto dětí, na něž by všichni učitelé měly brát ohled. Děti od dvou do tří let bývají zatím velmi egocentrické, rády experimentují a poznávají všemi smysly.

Setkávají se s novými vzorci chování a u většiny z nich se objevuje silnější vazba na dospělou osobu, jakou je v tomto prostředí učitel. (Splavcová a kol., 2021, s. 38 – 39)

V souvislosti s péčí o děti od dvou do tří let vznikly nové pracovní pozice – chůva v mateřské škole. Chůva v MŠ je nepedagogickým pracovníkem, jehož náplň práce spočívá v pomoci pedagogickému pracovníkovi s péčí o dvouleté děti, především se sebeobsluhou a zajištěním individuálních potřeb a bezpečnosti dítěte. (Smolíková, 2020)

Z výzkumu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) vyznívá celkové hodnocení předškolního vzdělávání v České republice velmi pozitivně. Silnou stránkou vzdělávání dětí předškolního věku v České republice je jeho dostupnost, a to především ve vztahu k jedincům ze sociálně znevýhodněného prostředí či dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Pozitivně je hodnocena také zainteresovanost rodičů do výchovně-vzdělávacího procesu a odborná příprava budoucích pedagogů a učitelů v mateřské škole. (VÚP Praha, 2004)

1.3 Předškolní vzdělávání a jeho vliv na vývoj dítěte

Předškolní vzdělávání má vést dítě k osvojování základních klíčových kompetencí od útlého věku. Tím získává předpoklady k celoživotnímu vzdělávání. Období předškolního vzdělávání je také obohacením denního režimu každého dítěte, nabízí mu spoustu zábavných a kreativních aktivit, zaměřených na všestranný rozvoj jeho osobnosti. Toto období by mělo být pro dítě zdrojem radosti, příjemných zážitků, zkušeností a osobnostních předpokladů pro jeho budoucí život ve společnosti. Napomáhá dětem chápat okolní svět, společnost, v níž žijí, a motivuje je k dalšímu učení a poznávání. (Splavcová a kol., 2021, s. 6)

Individuální přístup a podpora všestranného rozvoje osobnosti dětí má vést k dosažení optimální úrovně učení a osobního rozvoje každého jedince. V rámci předškolního vzdělávání se musí zohledňovat zvláštnosti dětí a psychologická a didaktická specifika vzdělávání. Důležitou funkcí mateřských škol je také funkce diagnostická, a to především ve vztahu k jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami a jedincům nadaným. Dle potřeby poskytuje předškolní vzdělávání dětem včasnou speciálně diagnostickou péči v závislosti na jejich aktuálních rozvojových zvláštnostech a tím zvyšuje šanci na lepší vzdělávací i životní možnosti. (Splavcová a kol., 2021, s. 7)

Předškolní vzdělávání se snaží maximálně přizpůsobit fyziologickým, sociálním, kognitivním a emocionálním potřebám. Mělo by nabízet podnětné a radostné prostředí, v němž se dítě cítí jistě a může se svobodně projevovat. Poznatky řady psychologů, lékařů a pedagogů ukazují, že období předškolního vzdělávání má pro děti zásadní význam. Zkušenosti získané v prvních letech života mají pro každého člověka trvalou hodnotu a velký vliv na jeho uplatnění v pozdějším životě. Pozitivní vliv na děti v mateřské škole má forma prožitkového vzdělávání a učení hrou. Takové učení nabízí dětem přímou zkušenost, podporuje přirozenou zvědavost dětí a touhu poznávat nové. Spontánní hra bývá jednou z nejvýznamnějších metod učení, neboť vyplývá z vlastního zájmu a volby dítěte. (Splavcová a kol., 2021. s. 8)

Předškolní období je také obdobím socializace a navazování prvních mezilidských vztahů mimo prostředí rodiny. Dítě se učí zapojovat do společnosti, komunikovat s druhými lidmi, spolupracovat a řešit problémy v kontaktu s ostatními dětmi. Velmi důležitá je spolupráce s rodinou dítěte, zejména s jeho rodiči. Každá mateřská škola by měla komunikovat s rodiči, zapojovat je do procesu vzdělávání a vždy brát ohledy na individuální rodinné faktory. (Splavcová, 2021)

1.4 Instituce předškolního vzdělávání

Úlohou institucionálního předškolního vzdělávání je podporovat a zároveň doplňovat výchovu v rodině, a v návaznosti na ni nabídnout dětem prostředí bohaté na přiměřené podněty pro jeho aktivní učení a rozvoj. (Splavcová a kol., 2021, s. 6) Předškolní vzdělávání probíhá v České republice ve státních mateřských školách, využívající klasické vzdělávání. Dále ve státních mateřských školách, které zavádí různé vzdělávací programy s odlišným obsahem a metodami vzdělávání, a svým charakterem se blíží alternativním pedagogickým směrům (např. program Začít spolu, projekt Zdravá škola). A nakonec v nestátních soukromých mateřských školách, zřízených k alternativnímu vzdělávání dětí (např. Montessori mateřské školy, Waldorfský systém vzdělávání, lesní mateřské školy), či v rámci domácího vzdělávání. Všechny však musí vycházet z rámcového vzdělávacího programu při tvorbě vlastních školních vzdělávacích programů.

1.4.1 Mateřská škola

Mateřská škola představuje instituci, v níž probíhá vzdělávání dětí předškolního věku, zpravidla od 2 do 6 let. Do jedné třídy mateřské školy lze zařadit děti různého věku, maximálně však 24 dětí. Nejvíce mateřských škol je veřejných, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí. Mohou být však zřizovány církvemi, církevními společnostmi či dalšími soukromými subjekty. (Dětská skupina, 2017) Každá mateřská škola musí splňovat určité personální, materiální, organizační, pedagogické a psychohygienické podmínky legislativně vymezené. (Splavcová a kol., 2021, s. 31)

Mezi materiální podmínky patří přizpůsobení vnitřního i vnějšího prostoru nejrůznějším individuálním i skupinovým aktivitám dětí. Například zajištění dětského nábytku, hygienických zařízení, tělocvičného náradí, lůžek pro odpočinek dětí, hraček pro nejrůznější druhy her, materiálů a pomůcek pro zájmové činnosti dětí. Vše musí být zdravotně nezávadné a jsou stanovena pravidla pro jejich používání pedagogy i dětmi. Na budovu mateřské školy navazuje bezprostředně hřiště nebo zahrada, přičemž vnější i vnitřní prostory splňují hygienická a bezpečnostní normy dle platných předpisů. (Splavcová a kol., 2021, s. 31)

Mateřské školy dbají také na správnou životosprávu dětí. Je jim zajištěna vyvážená strava, dostatek tekutin po celou dobu pobytu ve školce a denní řád, který je současně umožňuje jednotlivým institucím přizpůsobit se aktuálním potřebám a situacím. V prostředí mateřských škol mají děti dostatek prostoru ke každodennímu pohybu venku i ve vnitřních prostorách. V současné době se doba spánku přizpůsobuje individuálním potřebám dětí. Všichni pedagogové, pracující v MŠ, se sami řídí zásadami zdravého životního stylu a tím poskytují dětem přirozené vzory. (Splavcová a kol., 2021, s.32)

Psychosociální podmínky znamenají budování bezpečného a příjemného prostředí mateřské školy. Učitelé i děti se v něm cítí spokojeně, prostředí respektuje potřeby, osobní svobodu a zvláštnosti dětí. Jsou zajištěny rovné příležitosti. Učitel formuluje jasné pokyny, vyhýbá se negativnímu poučování, pozitivně děti motivuje a vede je k samostatnosti. (Splavcová a kol., 2021, s. 33)

Organizační stránka mateřské školy zahrnuje přípravu spontánních i řízených aktivit, které využívají samostatné práce dětí a vždy vyplývají z aktuálních potřeb a možností dětí. Učitelé zařazují individuální, skupinové, ale i hromadné formy aktivit.

V průběhu týdne pravidelně realizují pohybové aktivity. Denní řád MŠ je flexibilní a dokáže přiměřeně reagovat na případné aktuální změny či nečekané situace. (Splavcová a kol., 2021, s. 33)

V každé MŠ jsou jasně vymezena práva, povinnosti a úkoly všech zaměstnanců. Funguje zde informační systém v rámci vnitřního i vnějšího života. Vedení MŠ vytváří přátelské prostředí podporující toleranci, důvěru a spolupráci. Zapojuje všechny zaměstnance do chodu organizace a tvorby školního vzdělávacího programu. Mateřské školy využívají zpětnou vazbu dětí, zaměstnanců a rodičů ke zlepšení výchovně-vzdělávacího procesu a podmínek pro jeho realizaci. Při plánování pedagogické práce se využívá evaluace z předchozího roku. Z evaluační činnosti jsou vždy vyvozovány závěry pro další činnost MŠ. MŠ spolupracují s nejbližší základní školou, s dalšími organizacemi v okolí, se svým zřizovatelem a jinými orgány státní správy a samosprávy, dle potřeby s pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálně pedagogickým centrem. (Splavcová a kol., 2021, s. 34)

Pedagogické a personální podmínky se týkají všech zaměstnanců pracujících v mateřské škole jako pedagogičtí pracovníci. Každý zaměstnanec má podepsanou pracovní smlouvu a musí být odborně kvalifikovaný. Pedagogický sbor se řídí předepsanými pravidly a všichni se aktivně sebevzdělávají. Mateřská škola zajišťuje překrývání přímé pedagogické práce učitelů vždy tak, aby byla zabezpečena adekvátní péče o děti. V mateřských školách fungují specializované služby pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami, jako například rehabilitace či logopedie, které provádí kompetentní odborníci (speciální pedagogové, lékaři, školní psychologové aj.). MŠ by měla dbát na aktivní spoluúčast rodičů na předškolním vzdělávání. Ta by měla být postavena na vzájemné důvěře, vstřícnosti, respektu a ochotě spolupracovat. Rodiče dětí se mohou účastnit různých programů dle svého zájmu a jsou dostatečně informováni o dění v MŠ. Všichni zaměstnanci mateřské školy se chovají diskrétně a chrání soukromí rodiny dětí. (Splavcová a kol., 2021, s. 35)

1.4.2 Další služby péče o děti předškolního věku

1. Jesle

První české jesle byly založeny v Praze roku 1884 českou filantropkou Marií Riegrovou, dcerou historika Františka Palackého. Zakládání jeslí souviselo

s industrializací. Nejprve fungovaly za účelem charitativní pomoci dětem z chudých poměrů. Od jeslí, jaké známe dnes, se lišily zejména důrazem na vlastenectví. Péče o děti byla velmi strohá, omezená spíše jen na pomoc při základních sebeobslužných činnostech a uspokojení základních potřeb dětí, jako je například spánek či strava. (130 let českých jeslí: vytrhly děti ze špíny a vedly k vlastenectví, 2014)

Většina jeslí v České republice již zanikla a ty, které zůstaly, se přeměnily v jiná zařízení (např. dětskou skupinu či živnost péče o děti), ačkoliv některá stále ještě užívají název „jesle“. Jesle sloužily jako zdravotnická zařízení nabízející péči o děti do tří let. (Dětská skupina, 2017)

2. Živnosti péče o děti

Do této oblasti služeb péče o děti spadají soukromé mateřské školy nebo podobné služby jako například chůvy pro děti. Fungují jako podnikatelská činnost v rámci tzv. režimu volné či vázané živnosti péče o děti. Při vázané živnosti musí být splněna podmínka odborné kvalifikace osob pečujících o děti, u volné živnosti tato podmínka není nutná. Legislativa vyžaduje určité předepsané hygienické podmínky péče o dítě v jiném prostředí než domácím. (Dětská skupina, 2017)

3. Dětské skupiny

Dětskou skupinu lze charakterizovat jako zařízení pravidelné péče o děti od jednoho roku do zahájení povinné školní docházky. Tvoří ji maximálně 24 dětí a pečuje o ně dvě a více osob, které mají odbornou kvalifikaci většinou v pedagogické, zdravotnické či sociální oblasti. Péče o děti musí být v souladu s vypracovaným plánem péče a výchovy. Zařízení musí mít otevřeno alespoň 6 hodin denně v pracovní dny. Dětská skupina nabízí vždy péči o dítě jako nepodnikatelská a nezisková služba. Často tuto službu provozuje zaměstnavatel pro své zaměstnance jako benefit, a tudíž je pro rodiče výhodná z hlediska dostupnosti. (Dětská skupina, 2017)

4. Mikrojesle

V současnosti se jedná o službu v České republice, která zatím není ukotvena legislativně a pilotně je ověřována jako projekt Ministerstva práce a sociálních věcí, hrazeného z Evropského sociálního fondu. Mikrojesle poskytují péči o děti od 6 měsíců do 4 let, kdy kolektiv tvoří maximálně čtyři děti na jednu pečující osobu. Péče je tedy

více individuální a soustředěná na potřeby konkrétního dítěte. Doplňuje rodinnou péči, nikoliv nahrazuje. Provoz služby je zajištěn na 8 hodin denně minimálně 5 dní v týdnu. Zřizovatelem může být nezisková organizace, právnická osoba vykonávající činnost škol a školských zařízení v obci, obec či příspěvková organizace obce. Zároveň může mikrojesle provozovat také pečující osoba ve svém domácím prostředí, přičemž smí pečovat o maximálně dvě své vlastní děti. (Dětská skupina, 2017)

5. Péče o děti v souladu s obecnými právními předpisy

Jiné služby péče o děti legislativa České republiky nedefinuje. Pokud tedy další nabízená péče není součástí ani jedné z výše uvedených druhů služeb, jde pouze o péči poskytovanou v režimu obecně právních předpisů a v souladu s nimi. To znamená, že služba splňuje podmínku ochrany veřejného zdraví, podmínky týkající se stavebních předpisů, požární ochrany a hygieny potravin. Typ neformální rodinné péče často poskytují mateřská a rodinná centra. (Dětská skupina, 2017)

2 Alternativní a inovativní vzdělávání

2.1 Charakteristika alternativního vzdělávání

Alternativní vzdělávání se čím dál více rozvíjí nejen v České republice, ale i v zahraničí. VV České republiky bylo propagováno a rozvíjeno především po listopadu 1989. V dnešní době se spektrum alternativních škol rozšiřuje, což poukazuje na zájem a snahu ze strany rodičů upřednostnit odlišnou formu výuky od výuky klasické. (Brychtová, 2020)

2.1.1 Pojem “alternativní vzdělávání“ a “alternativní škola“

Alternativní vzdělávání nebo alternativní škola má mnoho významů a z toho důvodu někdy dochází k jejich odlišnému chápání v různých zemích, ale i v pedagogických teoriích. Často nahrazuje pojmy jako volná škola, soukromá škola či otevřená škola. (Průcha, 1994) Obecně je tedy pojem “alternativní vzdělávání“ velmi nejednoznačný. (Průcha, 2001)

Dle anglické definice znamená alternativní vzdělávání (alternative education) školní vzdělávání odlišné od vzdělávání nabízeného tradičními institucemi či státem. Školy, které prosazují alternativní přístup ke vzdělávání odmítají formální kurikula a formální metody výuky. (Lawton, Gordon, 1993)

Německá definice alternativního školství zase pracuje s pojmy jako “volná škola“, “soukromá škola“ či “škola s nestátním provozovatelem“. USA pod pojmem “alternativní škola“ chápe jakékoliv inovace týkající se školy veřejné ale i soukromé. Na rozdíl od evropského chápání školy, kdy se termín alternativní škola spojuje s významem soukromé školy. (Průcha, 1994)

Význam alternativního vzdělávání či alternativní školy lze dělit na tři roviny:

- a) pedagogický význam
- b) ekonomický význam
- c) školskopolitický význam

Pedagogická rovina zařazuje do pojmu “alternativní škola“ všechny školy, které při vzdělávání uplatňují různé nestandardní či nové metody a didaktické přístupy. Význam alternativního vzdělávání či alternativní školy z hlediska **ekonomického** je spojen s rozlišením školy na tradiční státní školu a alternativní školu. Zatímco školu státní financuje stát z veřejných zdrojů, soukromá je financována zřizovatelem a rodiče žáků hradí tzv. školné. **Školskopolitická rovina** zdůrazňuje rozdíl mezi školami státními a nestátními z hlediska jejich zřizovatele. Pod pojem “alternativní škola“ zařazuje všechny školy, jejichž zřizovatelem není stát (např. církevní školy, školy zřizované kulturními institucemi). (Průcha, 1994)

Obecně se tedy dá pojem „alternativní vzdělávání“ definovat jako takové, které se odlišuje od standardních (běžných) způsobů vzdělávání. Rozdíl může spočívat v odlišných způsobech organizace výchovy a vyučování, v obsahu vzdělávání (kurikulární dokumenty), jiném způsobu hodnocení žáků (např. pouze slovní hodnocení). Také v oblasti vztahů mezi žáky a školou nebo školou a rodiči. Průcha (1994) k alternativním školám řadí další typy specifických škol fungujících v oblasti státního školství (tzv. experimentální školy), jejichž činnost vychází z iniciativy určitých pedagogických hnutí. Z toho vyplývá, že pojem “alternativní“ bychom měli chápat v širším smyslu. Dále lze předpokládat, že odchýlení od standardu je často ve směru pozitivním, vede k lepším a kvalitnějším výsledkům vzdělávání, jinými slovy – překračuje běžnou/normální úroveň. (Průcha, 1994)

Podle Smolíkové (2004) získal pojem „alternativní“ dvě dimenze: všeobecnou a odbornou. Všeobecná dimenze označuje za alternativní všechno jiné a odlišné. Odborná dimenze zahrnuje jen taková zařízení, která splňují jistá kritéria (didaktická a metodická). Počátkem 90. let přestala platit nutnost plnit jednotný Program výchovné práce. Místo něj vznikl Rámcový vzdělávací program, jenž dává základním i mateřským školám možnost přizpůsobit Školní vzdělávací program svým potřebám a možnostem. RVP také respektuje všechny hlavní zásady pedagogického myšlení dříve označovaného jako

„alternativní“. Tím ztrácí v dnešní době pojem „alternativní“ svůj původní odborný význam.

2.1.2 Charakteristické rysy alternativního vzdělávání

U alternativních pedagogických systémů můžeme vymezit určité společné rysy/znaky:

- snaha podpořit přirozenou touhu poznávat nové jevy a věci kolem nás
- aktivní zapojení dítěte do výuky
- účinná spolupráce s rodinou dítěte
- přizpůsobení prostředí potřebám dětí
- budování přátelského vztahu mezi učitelem a dítětem
- schopnost učitele co nejefektivněji dítě motivovat
- důraz na individualitu, originalitu dětí a respektování osobních zvláštností
- rozvíjet spolupráci a komunikaci mezi dětmi/žáky
- vyučování neukončeno zvoněním, ale přizpůsobeno momentálnímu zaujetí dětí/žáků
- užívání slovního hodnocení (bez známkování)
- práce s chybou (Vališová, 2007)

Němečtí autoři Klassen a Skiera uvádějí dalších pět znaků charakteristických pro alternativní školy:

1. **Pedocentrismus** – škola je zaměřená na osobnost dítěte a veškerou činnost směřuje tak, aby byla v souladu s potřebami a individualitou daného dítěte
2. **Aktivita** – škola uplatňuje různé kreativní vyučovací formy jako např. projektové vyučování, rozhovor, individuální a skupinové práce. Aktivitou se též rozumí všestranný rozvoj žáka. Důraz je kladen na uměleckou i tělesnou stránku osobnosti. Cílem aktivní školy je všestranně a aktivně rozvíjet osobnost jednotlivých dětí/žáků.
3. **Komplexní výchova** – škola se snaží vytvořit vhodné podmínky pro komplexní výchovu, tzn. zaměřit se na všechny stránky osobnosti žáka – emoční, sociální, kognitivní, tělesnou a spirituální.

4. **Škola jako “životní společenství”** – postupy a formy výchovy a vzdělávání jsou utvářeny učiteli, žáky i rodiči. Všichni mají podíl na vytváření prostředí a atmosféry školy.
5. **Princip “Par la vie – pour la vie** neboli **“učení z života pro život“** – žáci jsou zapojováni do světa práce a škola usiluje o předání takových zkušeností, které žáci mohou využít v budoucnu i mimo školní prostředí. (Průcha, 1994)

2.1.3 Funkce alternativního vzdělávání

Průcha (1994) vymezuje tři základní funkce alternativního vzdělávání:

A. Kompenzační funkce

Alternativní školy vznikají za účelem kompenzace (náhrady) případných nedostatků státního (standardního) školství.

B. Diverzifikační funkce

Na rozdíl od státních škol, jejichž vzdělávání je převážně jednotné a masové, se alternativní snaží o pluralitu a variabilitu ve vzdělávání.

C. Inovační funkce

Podle Průchy (1994) je tato funkce nejdůležitější. Školy totiž z hlediska této funkce vytvářejí prostor pro širokou škálu inovací a experimentování ve vzdělávání. Inovace se u jednotlivých typů alternativních škol liší dle toho, jaké poslání a cíle si stanoví. Může jít například o nestandardní vyučovací předměty či metody, inovace v obsahu vzdělávání nebo netradiční způsoby komunikace.

2.2 Historie alternativního vzdělávání

Prvky alternativního přístupu můžeme nalézt u historicky významných osobností, jako je například Michele de Montaigne (16. století), který odmítal jednostranné vzdělávání a memorování. Podporoval samostatné rozhodování a činnost žáka. Největším předchůdcem a zastáncem alternativních přístupů ve výchově a vzdělávání byl J. A. Komenský. Velký důraz kladl na respektování osobních zvláštností dětí, přirozené, názorné a praktické vyučování a učení prostřednictvím prožitku. V 18. a 19. století prosazovali alternativní (netradiční) přístup k výchově dětí také Jean Jaques Rousseau, zastánce tzv. přirozené výchovy a přirozeného vývoje dětí. Dále také Johann Heinrich

Pestalozzi, následovník myšlenek J. J. Rousseaua, který však na rozdíl od Pestalozziho podporuje společnost a její pozitivní vliv na dítě. (Historie alternativ, 2021)

Alternativní vzdělávání jako takové se začalo utvářet až ve 20. století. Většina alternativních škol vznikala pod vlivem reformních pedagogických hnutí či teorií. Reformní pedagogika se vyvíjela ve 20. a 30. letech 20. století, kdy Celosvětové Hnutí nových škol nastavilo změny nejprve v jednotlivých předmětech a třídách, poté v celém školském systému. Na rozvoj alternativního vzdělávání a výchovy má podstatný vliv Švédka Elen Keyová, protagonistka tohoto hnutí. (Historie alternativ, 2021) Teoretickým základem alternativního vzdělávání se stala koncepce jenského plánu, jejímž zakladatelem je Peter Peterson. Odsoudil tradiční postupy jako je operování se strachem žáka, systém vysvědčení a zkoušení, rozdělování předmětů (hlavní/vedlejší) a omezování pohybu ve škole. (Průcha, 1994)

Ve 20. století začínají u nás i v zahraničí postupně vznikat reformní a pokusné školy – Montessori škola, Waldorfská škola, Daltonská škola, Jenský plán a Freinetova škola (viz. Kapitola 3.6 Druhy alternativního vzdělávání). V Československu byla reformní pedagogika do roku 1989 z ideologických pozic potlačována, odmítána a kritizována. Po roce 1989 se pomalu alternativní systémy rozvíjí zejména z potřeby rodičů a učitelů. Například díky Nezávislé mezioborové skupině (NEMES) se alternativní školy dostávají do povědomí veřejnosti. Hlavní úlohou reformu je rozvíjet co nejlépe osobnost dítěte a vytvářet u něj pozitivní vztah ke škole a vzdělávání. (Historie alternativ, 2021) Nejvýznamnějším představitelem reformní pedagogiky u nás je psycholog a pedagog Václav Příhoda (1889-1979), který vnesl do české pedagogiky nové teoretické a praktické poznatky vývoje školství na základě svého pobytu v USA. (Průcha, 1994)

2.3 Současnost alternativního vzdělávání

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1 Charakteristika alternativního vzdělávání, existují určité znaky (charakteristiky), jimiž se školy uplatňující netradiční výchovu a vzdělávání vyznačují. Obecně můžeme říci, že společným zájmem alternativních pedagogických systémů je v současnosti individuální přístup k výchově a vzdělávání. Cílem je dosáhnout maximálního rozvoje a harmonizace osobnosti každého dítěte. Od státních (tradičních škol) se liší svými cíli, vzdělávacími formami, metodami, obsahem vzdělávání a organizací školního života. Jsou mezi ně dnes zařazovány i ty, které se

rozvíjely počátkem 20. století na základě reformního pedagogického hnutí. V současnosti se alternativní vzdělávání uplatňuje v mateřských, základních a středních školách. Existují různé druhy alternativních škol či přístupů, jejichž koncepce výchovy a vzdělávání se značně liší od vzdělávání na státních/tradičních školách (viz. kapitola 3.6 Druhy alternativního vzdělávání). V dnešní době se některé klasické školy snaží určité alternativní prvky integrovat do svého systému vzdělávání. (Pospíšilová, 2013) Nyní tvoří alternativní školy v České republice zhruba šest procent celkového počtu základních škol a navštěvuje je zhruba tři procenta žáků. (Minaříková, 2022)

Většina alternativních škol je v současnosti zpoplatněna z důvodu mzdových nákladů učitelů a potřeby jejich školení. Často však chtějí zůstat přístupné i dětem/žákům, jejichž sociální situace nedovoluje rodičům školu plně hradit. Proto u mnohých z nich lze najít finanční podporu ve formě příspěvků či stipendií. (Novotná, 2018) Protože kladou důraz na zohledňování individuálních potřeb dětí/žáků, dávají také prostor pro zajištění adekvátního způsobu výchovy a vzdělávání žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. (Pospíšilová, 2013)

2.3.1 Alternativní x inovativní

Jako inovativní se označují projekty a programy, které vznikly po roce 1989 a poté se u nás rozšiřovaly – např. Začít spolu, Škola podporující zdraví aj. Za inovativní se označují proto, že je zavádějí školy v tradičním proudu vzdělávání a jejich zavedením dochází ke změně/inovaci metod výchovně-vzdělávacího procesu. (Smolíková, 2004)

Za alternativní jsou považovány spíše pedagogické koncepce, vycházející z montessoriovské a waldorfské pedagogiky, pedagogiky daltonského nebo jenského plánu či pedagogiky freinetovské. Alternativní pedagogické koncepce představují odlišnou vzdělávací nabídku mimo hlavní (tradiční) vzdělávací proud. (Smolíková, 2004)

2.4 Institucionální alternativní pedagogické systémy v České republice

V České republice v současnosti existují různé formy alternativního vzdělávání a jejich vývoj se stále posouvá kupředu. Stejně jako klasické školy mají i ty alternativní povinnost závazně plnit Rámcový vzdělávací program. (Alternativní školy v ČR, 2021) Současná legislativa i RVP jim však umožňují vytvářet a realizovat vlastní vzdělávací a výchovné programy, respektující podmínky dané školy, potřeby a možnosti dětí, rodičů

a učitelek. Alternativní systémy se liší svými zřizovateli, jimiž může být stát, obec, církev, soukromá osoba či spolek. (Smolíková, 2004)

První skupinu tvoří tzv. reformní školy. Česká legislativa umožňuje jejich zavedení v rámci mateřských, základních a středních škol. (Alternativní školy v ČR, 2021) V této kapitole si je jednotlivě představíme a vymezíme základní principy, poslání a obsahem vzdělávání.

2.4.1 Waldorfská škola

Zakladatelem Waldorfské školy je rakouský pedagog Rudolf Steiner, jehož koncepce názorů na výchovu člověka se nazývá antroposofie (neboli duchovní věda). Podle antroposofie má člověk rozvíjet svou duchovní stránku osobnosti prostřednictvím nadmyslového poznávání. (Průcha, 1994)

U nás vznikaly waldorfské školy od roku 1990 a roku 1996 byl schválen vzdělávací program. V současnosti existují v České republice tři stupně vzdělávání waldorfských škol – mateřské, základní a střední školy. (Kraemer, 2019)

Zásadní pro waldorfské vzdělávání je role učitele. Učitel znamená inspiraci, model a velký vzor pro děti, které jej napodobují. Waldorfská škola se snaží o co největší zapojení dětí do procesu výuky a rozvíjet jejich individuální kompetence. Hlavní cíl spočívá v harmonickém rozvíjení osobnosti dítěte a jeho začlenění do celku světa. Jako vzdělávací prostředek zdůrazňuje především umění a s ním související eurytmii, tj. druh pohybového umění spojené s prvky řeči a vyjadřující aktuální náladu či duševní rozpoložení jedince. Typickým znakem pro waldorfské vzdělávání je učení v tzv. epochách. Jde o učební formát trvající jeden měsíc a zabývající se vždy konkrétním tématem. (Kraemer, 2019)

2.4.2 Montessori škola

Název této školy je odvozen podle její zakladatelky, italské pedagožky a lékařky Marie Montessori. M. Montessori založila v Římě roku 1907 Dům dětí určený pro sociálně zanedbané děti, kde svou koncepci vzdělávání realizovala v praxi. Zdánlivě nevzdělatelné děti díky její metodě dosahovaly pozitivních výsledků a pokroků ve výchově a vzdělávání. Tato metoda se stala inspirací pro další školy v různých zemích. U

nás v současnosti existují mateřské a základní školy založené na Montessori učení. (Průcha, 1994, s. 22)

Montessori škola přikládá velký význam tzv. senzitivní fázi období života dětí, v níž je dítě velmi citlivé v chápání a vnímání jevů reality kolem něj. Posláním výchovy je dle M. Montessori připravovat prostředky a podněty (montessoriovský materiál) specifické pro senzitivní fázi. Každé dítě si volí takové úkoly, jaké nejlépe odpovídají jeho stupni vývoje (tzv. senzitivní fázi). Výchova by tedy měla probíhat v prostředí, které odpovídá vnitřním potřebám dítěte. Úloha učitele spočívá ve vytvoření podmínek pro vznik takového prostředí. Montessori pedagogika zdůrazňuje především samostatnost a zodpovědnost dítěte/žáka, a proto i pomůcky mají sloužit k tomu, aby s nimi dítě zvládlo pracovat samostatně. Učitel zde zastává spíše roli průvodce a řídí se heslem „Pomoz mi, abych to dokázal sám“. Vede děti a žáky individuálně k vlastní kreativitě, fantazii a nalézání různých možností řešení problémů. (Montessori, 2021)

2.4.3 Daltonská škola

Tato škola nese název dle experimentální školy v Daltonu v USA. Vznikla z iniciativy americké pedagožky Helen Parkhurstové. H. Parkhurstová spolupracovala s M. Montessori a díky ní získala podněty pro vytvoření vlastní metody alternativního vzdělávání. Daltonská škola cílí na svobodu žáka a jeho odpovědnost. Mimo to vnímá jako stěžejní pro edukaci spolupráci a rozvoj sociálního vědomí. S tím souvisí střídání výuky individuální, skupinové a výuky celého kolektivu, které je pro tuto školu specifické. Upřednostňuje zážitkovou metodu učení, při níž si žák nejlépe zapamatuje informace díky vlastnímu prožitku. U nás začaly školy s daltonskými prvky vznikat v roce 1996 a nyní daltonské vzdělávání zařazují mateřské, základní i střední školy. Některé daltonské školy preferují sezení na nafukovacích míčích, neboť díky pohupování mohou zejména aktivnější děti uvolnit svůj neklid. (Průcha, 1994)

2.4.4 Jenský plán

Zakladatelem jenské školy (neboli jenského plánu) je pedagog německého původu Peter Peterson, průkopník tzv. „nové výchovy“. Škola byla pojmenována podle univerzity v Jeně, v níž P. Peterson svou metodu zkoušel praktikovat. Později tuto univerzitu přebudoval na pracovní školu. (Průcha, 1994, s. 26)

Jenský plán charakterizují především učební skupiny žáků a pracovní týdenní plán jednotlivých skupin. V průběhu týdne se střídají pedagogické metody: rozhovor, hra, práce a slavnost, která má být zakončením celého týdne. Děti/žáci se podílejí na vytváření místnosti, tzv. školního obytného pokoje, což má směřovat ke společnému budování pozitivní atmosféry ve skupině. Jenské školy se snaží nabídnout bohaté a podnětné prostředí, v němž jedinci mohou pracovat samostatně nebo v malých skupinách. Některé školy jsou otevřeny i prvkům či metodám jiných alternativních pedagogických systémů a často užívají například Montessori pomůcky. (Průcha, 1994, s. 26)

2.4.5 Lesní/přírodní škola

Průkopníkem přírodní mateřské školy je u nás Eduard Štorch, zakladatel přírodní mateřské školy v Praze (r. 1926). Od roku 2010 se v ČR začínají prosazovat lesní mateřské školy a nyní existují i gymnázia založená na konceptu přírodní školy. Výuka v přírodní škole probíhá po celý rok v přírodě, a to za každého počasí. Vnitřní zázemí nabízí tee-pee, jurta či maringotka, ale většinu času děti/žáci tráví venku. Hlavní cíl spočívá v navazování pozitivního vztahu s přírodou a budování zdravého životního stylu již od útlého věku. (Lesní/přírodní škola, 2021)

2.5 Neinstitucionální alternativní pedagogické systémy v České republice

2.5.1 Domácí vzdělávání

K alternativním formám vzdělávání patří také domácí vzdělávání, které je legální jak u nás, tak i po celé Evropě. V České republice bylo oficiálně schváleno roku 1998. Od roku 2015 se uplatňuje pod novým názvem "individuální vzdělávání" jako rovnocenná forma povinné školní docházky 1. stupně ZŠ a od roku 2016 také 2. stupně. Žáci musí být vzdělávání v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem, tzn. také v souladu se Školským vzdělávacím programem školy, kde je daný žák zapsán. Minimálně dvakrát ročně škola žáky přezkouší a výsledek stanoví ve formě slovního hodnocení. Vzdělávající rodič musí mít alespoň středoškolské vzdělání s maturitou, v případě 2. stupně vysokoškolské vzdělání. K žádosti o domácí vzdělávání se přikládá také vyjádření pedagogicko-psychologické poradny. Mezi výhody domácího vzdělávání může spadat učení v přirozeném prostředí dítěte, individuální přístup z hlediska tempa učení a

motivace daného dítěte. Nevýhodou bývá naopak nedostatek kontaktu s vrstevníky žáka. (Domácí vzdělávání, 2021)

2.6 Inovativní vzdělávací programy v České republice

V České republice existují také inovativní pedagogické projekty či programy, které oficiálně nejsou považovány za alternativní systémy. Taktéž nabízí netradiční metody vzdělávání, individuální přístup k dětem/žákům a snaží se doplnit či “oživit” vzdělávání a výchovu v tradičních státních školách. Tímto přístupem se podobají alternativním pedagogickým systémům a využívají podobných metod výchovy a vzdělávání.

2.6.1 Začít spolu

Tomuto vzdělávacímu programu jako stěžejnímu tématu celé diplomové práce se věnuje kapitola 3 Program Začít spolu.

2.6.2 Zdravá škola

Projekt Zdravá škola v roce 2017 spustila organizace Česká rada pro šetrné budovy s cílem zvýšit povědomí o problematice vnitřního zdravého prostředí a o způsobu, jakým ovlivňuje naše zdraví. Projekt se snaží nabídnout podporu v této oblasti vytvořením metodiky pro zajištění vhodných podmínek pro vznik zdravého vnitřního prostředí. Zavedení projektu do škol má přispět ke vzdělávání dětí a žáků v podmínkách, jež pozitivně ovlivňují jejich zdraví a zvyšují celkovou kvalitu výuky. Projekt se zaměřuje například na problémy jako nedostatečné větrání vnitřních prostorů, nevhodné osvětlení nebo špatná akustika. (Zdravá škola – šetrná ke zdraví dětí i učitelů)

2.6.3 Integrovaná tematická výuka

Integrovaná tematická výuka integruje všechny předměty na škole k určitému tématu. Zásadní je jedno celoroční téma, od něhož se v průběhu roku odvíjí jednotlivá měsíční témata. Ty se pak člení ještě na týdenní tematické celky. Jeden tematický celek zahrnuje základní učivo pro všechny děti. Učivo si děti osvojují v rámci tzv. aplikačních úkolů. Důležitým rysem integrované tematické výuky je aktivní zapojení dětí. Mohou samy vymýšlet úlohy pro druhé, pomáhat mladším spolužákům nebo navrhnout podtémata, jaká je zajímavá. (Integrovaná tematická výuka, 2021)

Obměnou integrované tematické výuky může být tzv. projektové vyučování, s nímž školy v České republice pracují jako s jednou z metod vzdělávání. Projektové vyučování lze aplikovat celoročně, anebo jednorázově v průběhu například jednoho týdne/měsíce. Tato metoda vede žáka k převzetí odpovědnosti za vlastní učení, ke spolupráci s ostatními, zkoumání problému z různých úhlů pohledu, propojení učiva s praktickou stránkou každodenního života a vnímání celkového vzdělávání jako smysluplné náplně času. (Projektové vyučování, 2021)

2.7 Limity alternativního vzdělávání

Nejčastěji zmiňované limity alternativního vzdělávání dle Brychtové (2020) jsou:

- a) *Socioekonomické zázemí populace dětí/žáků alternativních škol* – alternativní školy a mateřské školy navštěvují velmi často děti a žáci z takového rodinného prostředí, v němž rodiče mívají vyšší ekonomickou úroveň a vyšší vzdělání. Plyne to ze skutečnosti, že alternativní školy vybírají za svou činnost školné, jehož hrazení si většina nízkopříjmových rodin dovolit nemůže.
- b) *Subjektivní zkušenosti pedagogů (výběroví pedagogové)* – kritici odůvodňují dosažení pozitivních výsledků alternativních škol tím, že většina přítomných pedagogů je velice subjektivně a úzce zaměřena právě na konkrétní alternativní směr, jaký jejich organizace uznává. Úspěch alternativních systémů se tedy dle kritiků neodvíjí od objektivních výhod, ale spíše od entuziasmu pedagogů.
- c) *Dogmatismus některých alternativních směrů* – dalším úskalím některých z alternativních systémů může být také fakt, že uznávají pouze jejich pedagogickou koncepci a tím se izolují od podnětů, jaké by pro ně mohly znamenat další rozvoj a přínos.

Průcha (2012) zmiňuje další úskalí a limity alternativního vzdělávání. Úskalí alternativních škol může spočívat v tom, že se snaží být otevřené potřebám a zájmům dětí, avšak často dochází k uzavření před většinovou společností. Dalším limitem bývá nedostatečná připravenost učitelů na pedagogických fakultách pro práci v alternativním proudu vzdělávání či nízká kvalita evaluace výsledků vzdělávání a následné porovnání s výsledky dětí/žáků tradičních škol.

3 Program Začít spolu

Program Začít spolu je vzdělávacím programem neziskové organizace Step by Step ČR, o.p.s. (dále jen SbS ČR), který organizace nabízí do mateřských i základních škol v rámci celé České republiky. SbS ČR je akreditovanou vzdělávací institucí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a disponuje více než devadesáti vzdělávacími programy s akreditací pro pedagogy 1. a 2. stupně základních škol a pedagogy mateřských škol. (O programu Začít spolu, 2020)

3.1 Charakteristika programu Začít spolu

Program se postupně v České republice stal principem určitých kvalitativních změn v oblasti mateřských a základních škol. Obecně je jeho největším přínosem a kvalitou dle pedagogických expertů, učitelů a rodičů rozvoj základních klíčových kompetencí potřebných pro spokojený a úspěšný život dětí v současném i budoucím světě. Jedná se zejména o dovednosti komunikovat, spolupracovat, učit se, řešit problémy, občansky a kriticky myslet. Nakonec se věnuje velmi důležité dovednosti - umění přijímat změny a vyrovnávat se s nimi aktivním způsobem.

Program Začít spolu stanovuje jen rámec, tzn. že jednotliví pedagogové jej pak mohou rozvíjet dle individuálních možností dané organizace a možností dětí či žáků. Začít spolu zohledňuje nejen potřeby dětí, ale také potřeby a individualitu učitelů, pedagogů a rodičů. (Poche Kargerová a kol., 2019)

Pokud vedení organizace program Začít spolu zaujme a rozhodne se jej zavést, obrátí se na metodický tým programu, který pomůže zmapovat možnosti a potřeby dané organizace a poradí v dalším postupu. Poté má vedení i pracovníci možnost se přihlásit na akci Den ve třídě ZaS, v rámci níž stráví den ve třídě zařazené do programu Začít spolu funguje. Po akci následuje prostor pro reflektování celého dne a všeho, co účastníky zajímá společně s vedením školy, pedagogy i metodičkou či metodikem programu. Podmínkou pro realizaci programu je absolvování čtyřiceti hodinového základního kurzu programu Začít spolu určeného pro vedení a pedagogy. Kurz lze absolvovat třemi způsoby:

- *Cyklické vzdělávání* – probíhá v průběhu školního roku většinou dva víkendy s časovým odstupem. Nabízí realizaci některých postupů přímo v praxi s dětmi.

- *Interní kurz přímo v organizaci* – tento kurz je navržen přímo pro konkrétní organizaci, přičemž maximálně zohledňuje její potřeby. Je ideální možností proškolení celého týmu pracovníků v reálných podmínkách dané organizace.
- *Letní škola* – probíhá pět dní o letních prázdninách a nabízí komplexní proškolení o principech práce programu. (Jak realizovat program Začít spolu, 2020)

3.2 Historie programu Začít spolu

Program začal vznikat díky mezinárodní nadaci Open Society Foundations, která má původ ve Spojených státech amerických. Ta poskytla finanční prostředky pro realizaci vzdělávání fungujícího na principech demokracie a na rozvoj občanské společnosti východních zemích. Vznik programu podpořila také nezisková organizace Children's Resources International Washington D.C. a další odborníci z řad pedagogů. Opírá se o myšlenky historicky známých pedagogů, jako např. Jana Amose Komenského nebo Marie Montessori. V počátcích svého vývoje program přinesl inovaci v podobě rodinných koordinátorů a asistentů pedagoga. Rodinný koordinátor zastával funkci prostředníka mezi školou a rodinou a snažil se o aktivní zapojení rodičů dětí do života školy i mimo ni. Asistent pedagoga se v mateřské či základní škole podílel na přímé pedagogické činnosti a pomáhal tak učitelům zejména při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, podobně jako dnes. (Historie, 2020)

Postupně se myšlenky programu díky pozitivní reakci učitelů, rodičů, a především dětí rozšířily do mnoha základních a mateřských škol. Velkými iniciátory zavádění programu do praxe byli sami učitelé. Snažili se předávat své zkušenosti dál a inspirovat ostatní pedagogy. Realizovaly se letní školy, zvali se zájemci o program přímo do výuky konkrétních učitelů a konaly se nejrůznější semináře v místě působení mateřských či základních škol se zájmem o program a jeho koncepci. Podobným způsobem se program rozvíjí i v současnosti. (Historie, 2020)

V České republice byl program Začít spolu poprvé realizován se souhlasem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v roce 1994 v mateřských školách. Od roku 1996 funguje také ve školách základních. Školy, které zařadily program Začít spolu do výchovně-vzdělávacího procesu, se staly dokonce „modelem dobré praxe“. Umožňovaly případným zájemcům konzultace s učiteli či náslechy přímo ve třídách. (Poche Kargerová a kol., 2019)

3.3 Současné pojetí programu Začít spolu

V současnosti funguje v programu Začít spolu více než 70 základních a 80 mateřských škol. (Sít' škol, 2020) Svou koncepcí a obsahem koresponduje s aktuálními požadavky na výchovu a vzdělávání v České republice a je v souladu s požadavky uvedenými v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání a Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Jak již bylo zmíněno, současné Rámcové vzdělávací programy nabízí prostor alternativním i inovativním pedagogickým koncepcím přizpůsobit si metody a formy práce s dětmi svým možnostem a potřebám. To znamená, že cíle RVP musí naplňovat všechny základní i mateřské školy, ale jakou cestu k naplnění těchto cílů zvolí, záleží ve velké míře na nich. Zavedení programu tedy přináší určité změny v oblasti metod a způsobu práce s dětmi, které mají přispět ke zkvalitnění výchovy a vzdělávání. V tomto smyslu lze program pokládat za inovativní. (Jak lze realizovat program Začít spolu, 2020) Metodika programu se doporučuje jako inspirace při tvorbě konkrétních školních vzdělávacích programů. (Poche Kargerová a kol., 2019)

Někteří autoři (Lukavská, 1998, Němcová, 2020) pokládají program Začít spolu za alternativní formu vzdělávání vzhledem k jeho principům a metodám práce s dětmi, díky čemuž má velmi blízko alternativním směrům vzdělávání. Konkrétní společné znaky dle Němcové (2020) jsou například: podpora přirozené touhy poznávat nové věci, velký důraz na individuální potřeby a možnosti jedince, propojování témat a předmětů, propojování aktivit a vzdělávání s reálným životem, slovní hodnocení s důrazem na individualitu každého jedince, snaha co nejaktivněji zapojit každé dítě i rodiče do výchovně-vzdělávacího procesu. Obecně se však program za alternativu nepovažuje, oficiální webové stránky programu jej označují za „značku kvality ve vzdělávání“. Jde tedy o program „inovativní“. (O programu Začít spolu, 2020)

Myšlenky programu se realizují ve 30 zemích světa, především v jihovýchodní, střední a východní Evropě (např. na Slovensku, Slovinsku, v Maďarsku, Chorvatsku...). (Poche Kargerová a kol., 2019)

3.3.1 Principy programu Začít spolu

Začít spolu uplatňuje určité principy, jež vystihují jeho podstatu:

1) Princip společného vzdělávání pro všechny

Program zdůrazňuje respektování potřeb všech dětí ve vztahu k jejich aktuální úrovni schopností, sociálnímu a etnickému původu. Na základě toho lze budovat vzájemný respekt, důvěru a spolupráci.

2) Princip učení v souvislostech

Učení je považováno za přirozenou součást života všech. Vše je v něm vzájemně propojeno. Tento princip je založený na přirozené zvědavosti dětí. Program motivuje děti ptát se, bádát, uplatňovat své znalosti a zkušenosti v praxi a přemýšlet v souvislostech.

3) Princip rodičovského partnerství

Program si velmi zakládá na zapojení rodičů do výchovně vzdělávacího procesu. Vzájemné propojení prostředí školy a rodiny má podpořit otevřenou komunikaci, přispět k odstraňování překážek v procesu učení dětí a rozvíjet pocit bezpečí dětí.

4) Princip aktivního zapojení dítěte

Hlavním iniciátorem při realizaci aktivit je samo dítě. Vždy při nich učitel vychází z osobních zkušeností, dává možnost objevovat, prožívat a hledat vlastní cesty k řešení problémů. Začít spolu zdůrazňuje sebehodnocení dítěte a snaží se utvářet jeho zdravé sebevědomí.

5) Princip orientace na dítě

Proces učení se vždy odvíjí od potřeb dítěte. Cílí na radost z objevování, motivaci, pohodu a vnitřní klid dítěte. Začít spolu rozvíjí pozitivní atmosféru, dobré mezilidské vztahy, s chybou pracuje jako s příležitostí dalšího učení a vytváří prostředí, v němž děti mohou být samy sebou. (Naše principy, 2020)

3.3.2 Specifika programu

Program Začít spolu soustředí svou orientaci na dítě a jeho potřeby. Začít spolu klade velký důraz na vzájemnou spolupráci mezi dětmi, ale i mezi školou a rodinou. Program nabízí individuální přístup k dítěti a jeho zavedením škola podpoří odpovědnost a samostatnost jednotlivých dětí/žáků. Chyba není považována za negativní projev procesu učení, ale jako příležitost naučit se novým zkušenostem. V základních a mateřských školách, fungujících v programu Začít spolu, se nepoužívá klasické sumativní hodnocení (známkování), ale hodnocení formativní (slovní), které má jedinci poskytnout

zpětnou vazbu jeho dosaženého výsledku a snahy. Program se snaží všechno učivo propojovat s reálným životem dětí, propojovat také všechny předměty a rozvíjet myšlení v souvislostech. Při vzdělávání se podporuje kritické myšlení a argumentace místo memorování učební látky. (O programu Začít spolu, 2020)

Výjimečnost spočívá i v tom, že kvalita programu byla jasně definována díky mezinárodním standardům ISSA (International Step by Step Association) s názvem Competent Teachers of the 21st Century, upravené pro české prostředí jako Kompetentní učitel 21. století. Standardy stanovují požadavky na učitele, jeho postoje, dovednosti a strategie, jaké se při práci učitele orientovaného na dítě očekávají. Smysl standardů spočívá v motivaci učitelů zlepšovat své profesní kompetence a k dalším možnostem pedagogického rozvoje. Využívají se také jako pomůcka při plánování, realizování a vyhodnocování kvality pedagogické práce. Profesní standardy jsou v souladu s požadavky na kvalitu vzdělávání Evropské unie a s aktuálními trendy českého školství. (Poche Kargerová a kol., 2019, s. 13)

Poche Kargerová a kol. (2011) uvádí 7 oblastí výchovně vzdělávacího procesu definovaných ve standardech ISSA:

A) Rodina a komunita

Oblast zahrnuje spolupráci mezi školou, rodinou a komunitou. Učitel/ka vnímá tuto oblast za důležitou součást své práce a snaží se vytvářet vhodné podmínky pro oboustrannou komunikaci s rodiči dětí a nabízet jim rozmanité formy spolupráce založené na vzájemné úctě a respektu. Učitel/ka se s rodiči a ostatními pedagogy podílí na optimálním rozvoji dítěte a nabízí rodičům srozumitelné informace o jejich dítěti. Individuální přístup uplatňuje nejen ve vztahu k dětem, ale i ve vztahu k jejich rodinám tak, že dává prostor pro spolupráci, která bude vyhovovat jejich potřebám. Učitel/ka spolupracuje taktéž s širší veřejností (komunitou) a partnery školy.

B) Výchovně vzdělávací strategie

Učitel/ka nabízí výchovně vzdělávací strategii podporující utváření pozitivního vztahu dítěte ke vzdělávání. Buduje tak motivaci dítěte k celoživotnímu učení. Stanovuje dětem vysoké a zároveň dosažitelné cíle vzdělávání a hledá společně s nimi vhodné cesty

k jejich dosažení. Strategie musí být vždy přizpůsobena a přiměřená vývojovým potřebám dětí.

C) Komunikace

Prostřednictvím komunikace učitel/ka poskytuje dětem zpětnou vazbu a podporu. Díky ní dětem může předávat vlastní zkušenosti a hodnoty. Nabízí dětem takové aktivity, v nichž mají možnost se vyjádřit, ale také navzájem komunikovat a naslouchat, čímž u dětí rozvíjí zdravé sebevědomí a komunikativní schopnosti.

D) Inkluze, demokratické hodnoty a rozmanitost

Učitel/ka utváří výchovně vzdělávací prostředí, které je otevřené a respektující pro všechny bez ohledu na jejich náboženskou a etnickou příslušnost. Děti mají právo na rovný přístup ke vzdělávání, v němž mohou být sami sebou, rozvíjet své schopnosti, kulturu, etnicitu, ale zároveň poznávat kulturu, etnicitu a schopnosti ostatních dětí. Tyto odlišné aspekty se považují za obohacení vlastní osobnosti dětí i pedagogů. Učitel/ka vede děti k pochopení sociokulturní odlišnosti a rozmanitosti typické pro dnešní svět.

E) Učební prostředí

Učitelé budují vhodné fyzické (materiální) ale i psychologické (sociální) prostředí, které nabízí široké množství různých materiálů, situací a zajímavých úkolů. Učitel/ka volí různé formy aktivit – individuální, skupinové i hromadné, vždy dle aktuální situace a potřeb dětí. Sociální a emoční klima ve třídě je přívětivé a přátelské.

F) Plánování a hodnocení

Vyhodnocování výsledků a pokroků dítěte a plánování příležitostí pro jeho další vzdělávání probíhá prostřednictvím systematického pozorování učitele, který rovněž sestavuje krátkodobé i dlouhodobé vzdělávací plány vycházející z cílů kurikulárních dokumentů. Vzdělávací plán vždy respektuje a zohledňuje různorodost temperamentu, schopností a osobních zvláštností dětí. Učitel/ka se snaží každému jedinci umožnit dosáhnout svého osobního maxima a rozvíjet svůj potenciál. Důležitou součástí je zapojení dítěte a jeho rodiny do procesu vyhodnocování pokroků v učení a plánování dalších možností učení.

G) Profesionální rozvoj

Aby byl proces výchovy a vzdělávání kvalitní, pracují učitelé na svém dalším profesním i osobnostním rozvoji, spolupracují se svými kolegy a odborníky a reflektují průběžně svou práci. V rámci dalšího profesního rozvoje reagují na požadavky dnešního světa, na zvyšující se množství nových technologií a informací.

3.4 Program Začít spolu v předškolním vzdělávání

Mateřské školy fungující v programu Začít spolu mají svůj specifický systém výchovy a vzdělávání dětí a specifický režim dne. Jednotlivé třídy jsou uspořádány do tzv. center aktivit propojených společným tématem. Centra nabízejí možnost realizovat více činností ve stejný čas, přičemž si pobyt v daném centru volí samy děti. Díky této formě práce má dítě vhodnější podmínky k rozvoji svých kompetencí a k vlastnímu učení. Prostředí třídy rozdělené do center působí přátelsky, útulně, nabízí dětem pocit soukromí, bezpečí, ale zároveň je podněcuje ke vzájemné spolupráci. Metodická centra utváří podnětné prostředí, čímž naplňují jednu ze zásadních podmínek Rámcového vzdělávacího programu. Děti se v nich díky různým materiálům a pomůckám učí v kontextu reálného světa a učení je tak pro ně přirozenou aktivitou. Mohou v nich uplatnit individuální styl učení a své schopnosti. Díky svobodnému výběru daného centra se dítě snáze učí a pracuje s radostí. Po dokončení aktivity v centrech následuje hodnotící kruh, v němž děti reflektují svou práci, strategii, co pro ně bylo obtížné a co je naopak bavilo. (Centra aktivit v MŠ, 2020)

Nejčastějšími centry v mateřských školách jsou:

- **Centrum pokusy a objevy**

V tomto centru děti zkoumají, experimentují a bádají. Častou aktivitou je pozorování zákonitostí přírody. Součástí centra bývá také tzv. koutek živé přírody, v němž děti pěstují rostliny nebo se starají o drobná zvířata. Patří sem rozmanité pomůcky jako například zkumavky, odměrky, váhy, lupy, lžice, špejle, encyklopedie aj. V centru pokusy a objevy děti rozvíjí především schopnost hledat různé cesty k řešení problémů a vzájemnou spolupráci.

- **Centrum stolní a manipulační hry**

Zde děti rozvíjí matematické představy, jemnou motoriku, myšlení, třídění, rozlišování a koordinaci ruka – oko. Poznávají barvy, číslice a tvary. Pro centrum stolní a manipulační hry slouží pomůcky jako geometrické tvary, skládačky, stavebnice, přírodniny a stolní hry.

- **Centrum knihy a písma**

Centrum nabízí produktivní činnosti, které probouzí zájem dětí o čtení nejrůznějších druhů knih a o psaní. Mohou například kreslit či psát vlastní příběhy, prohlížet si knihy nebo vytvářet své plakáty na jakékoliv téma.

- **Centrum dramatika**

V centru dramatiky se děti věnují námětovým hrám, prostřednictvím nichž se učí různým sociálním rolím. Centrum podporuje rozvoj citové a emoční stránky osobnosti a komunikační schopnosti. K dispozici jsou dětem pestré divadelní kostýmy, loutky, maňásci, divadelní kulisy a rekvizity.

- **Centrum pohyb**

Centrum se zaměřuje na poznávání vlastního těla, jeho možností ale i limitů, prostřednictvím přirozeného pohybu dětí. Nalezneme v něm pomůcky jako švihadla, míče, balanční pomůcky, gummy a někde dokonce také horolezeckou stěnu.

- **Centrum kostky**

Tady děti mají prostor pro tvořivost, fantazii, spolupráci a vzájemnou komunikaci. Aktivity spojené se stavěním z kostek pomáhají dětem rozvíjet prostorovou orientaci, matematické dovednosti, mohou být spojené s určitým tématem, anebo mají podobu konstruktivní činnosti.

- **Centrum domácnost**

Centrum domácnost dává dětem možnost učit se metodou pokus omyl a poznávat samy sebe v různých situacích. Při aktivitách v centru domácnosti u dětí dochází k propojení učení s reálným životem. V centru lze nalézt řadu materiálů a pomůcek jako nádobí, stolek, židle, kuchyňské spotřebiče, kuchyňskou desku, a další vybavení pro vaření. Nechybí zde ani poličky s potravinami a náčiní k úklidu (žehlicí prkno, kbelík, smeták, lopatka, hadr, věšák na prádlo...).

- **Centrum hudba**

V centru hudby je rozvíjena hrubá motorika, paměť, myšlení, abstrakce a koordinace pohybů. Hudbu děti vnímají jako zdroj emocí, zábavy, relaxace, fantazie a zážitků. Vybavení centra hudby se skládá z nejrůznějších hudebních a rytmicko-melodických nástrojů, Orffových nástrojů, ale i z nástrojů, které vytvářejí děti samotné. Pro centrum hudby bývá k dispozici také diktafon, sluchátka, CD přehrávač nebo například metronom.

- **Centrum ateliér**

Ateliér nabízí prostor pro rozvíjení vztahu k umění, fantazie, kreativity. Rozvíjí také hudební i estetické cítění, vnímání barev a světa kolem nás. Děti se v rámci centra učí spolupracovat a komunikovat, vyjádřit své zážitky, pocity a dojmy prostřednictvím tvořivé aktivity. V ateliéru mohou děti využívat různých druhů pomůcek – papíry různých velikostí, barvy, štětce, lepidla, nůžky,

- **Centrum dílna**

Dílna umožňuje dětem setkat se s nástroji či materiály, které v reálném životě mohou vidat v dílnách svých rodičů nebo prarodičů. Obvyklými aktivitami je zatloukání, montování a demontování předmětů jako bedýnek, poliček aj. Centrum je vybaveno kladívky, šroubováky, šroubky, pilkami, maticemi, kleštěmi, ale i ochrannými pomůckami – brýlemi, rukavicemi a zástěrou.

- **Centrum voda a písek**

Centrum obsahuje speciální box s vanou rozdělenou na dvě části. V jedné části je voda, ve druhé písek. Děti zde zkoumají rozdílné chování těchto dvou materiálů prostřednictvím hry s odměrkami, nádobami, různými přírodninami atd.

Centra lze realizovat také ve venkovním prostředí při příznivém počasí, zejména v jarních a letních měsících. (Centra aktivit v MŠ, 2020)

Flexibilní program dne nabízí volný průběh činností a nenutí děti k zanechání činnosti, kterou právě vykonávají a na níž se soustředí. Zároveň obsahuje vyvážený poměr doby aktivity a doby klidu. Program bývá ve třídě vyvěšen na nástěnce umístěné ve výšce očí dětí a je zpracován jak obrázkovou formou pro děti, tak slovní formou pro rodiče. Významnou součástí programu a prevencí v každé třídě jsou jasně a pozitivně formulovaná pravidla, na nichž se děti domlouvají společně s učitelkou. (Gradošová, Dujková a kol., 2003)

Pro usnadnění přechodu dětí od rodičů do třídy mateřské školy učitelky připravují tzv. ranní úkol, při němž si děti společně s rodiči procvičí různé dovednosti. Úkol souvisí vždy s tématem dne či týdne ve třídě. Po ranním úkolu navazují spontánní hry dětí, ranní tělovýchovná chvilka a komunikační kruh, v rámci kterého se děti společně přivítají, seznámí se s tématem dne a centry aktivit, jaká jsou pro ně nachystána. Následují aktivity v centrech dle svobodného výběru dětí. Pro zpětnou vazbu a reflexi center aktivit slouží tzv. hodnotící kruh, kde děti zhodnotí svou práci v daném centru. Poté se děti s učitelkou přesouvají ven na čerstvý vzduch. Procházku či pobyt na zahradě vystřídá oběd a odpolední odpočinek. Oproti klasickým mateřským školám však program Začít spolu nabízí dětem každý den alternativu odpočinku v případě, že spát nepotřebují. Alternativou může být například prohlížení knih, vyplňování pracovních listů či další aktivita, kterou si děti zvolí a která neruší ostatní při odpočinku. Odpoledne slouží opět ke spontánní hře dětí. Den v mateřské škole končí příchodem rodičů a odchodem dětí domů. (Gradošová, Dujková a kol., 2003)

Jak již bylo zmíněno, vzdělávací program Začít spolu užívá formativní hodnocení, které klade důraz na osobní rozvoj a posun v učení každého dítěte. Oproti sumativnímu

(tradičnímu) hodnocení je založen na zpětné vazbě. Hodnocení probíhá prostřednictvím pěti metod:

1. Oregonská metoda

Tato metoda vychází z pozorování dětí v přirozených situacích, např. během jídla nebo hry, přičemž mapuje schopnost řešit problémové situace, interpersonální dovednosti, schopnost uvědomování si sebe sama nebo např. schopnost komunikace a spolupráce. Sleduje tedy takové dovednosti, jaké program Začít spolu rozvíjí cíleně. Pro záznam z pozorování se používá speciální pozorovací arch.

2. Triády

Jedná se o konzultaci/schůzku, již tvoří trojice: dítě, rodič/e a učitel. Cílem triády je aktivně zapojit dítě do procesu vzdělávání a rozvíjet u něj větší odpovědnost. Konzultace trvají většinou dvacet až třicet minut a probíhají zpravidla třikrát až čtyřikrát za rok. Umožňují domluvit se na řešení daného problému a zároveň nabízí bezpečný prostor pro vyjádření potřeb a myšlenek dítěte.

3. Žákovské smlouvy

Žákovské smlouvy mohou být účinným nástrojem pro hodnocení i sebehodnocení dítěte. Tuto smlouvu společně uzavírají dítě, rodič/e a učitel a jejím předmětem se stává dosažení konkrétního cíle, na němž se společně domluví. Dohoda musí být časově vymezená a velmi konkrétní. Její úloha spočívá v pěstování odpovědnosti dítěte za své učení a dítě má díky ní jasné povědomí o tom, co chce a může zlepšit.

4. Komunitní kruh

Smyslem komunitního kruhu je udržování určitého rituálu ve třídě a reflektování či sdílení třídních zážitků. Prostřednictvím něj se děti učí vyjadřovat své názory, myšlenky a pocity, naslouchat druhým, kriticky myslet a reflektovat své učení.

5. Hodnocení portfolia

Osobní portfolio znamená soubor výsledků práce a výtvorů každého dítěte. Nabízí vhodný nástroj k mapování a hodnocení individuálních pokroků dítěte. K tvorbě portfolia

je potřeba přistupovat opatrně a s citem, aby na dítě nebyl příliš vytvářen tlak a neztrácelo motivaci. Portfolio zahrnuje tři dimenze:

- *Dimenze aktivity* – znamená práci dítěte vloženou do vytvoření portfolio. Důležité je sebehodnocení dítěte, jeho pohled na svou odvedenou práci, nad jejím smyslem a kvalitou.
- *Dimenze účastníků* – tato dimenze zahrnuje všechny účastníky vytváření portfolio (tzn. dítě, rodič/, učitel). Spojením všech účastníků má dojít k vytvoření portfolio, které dítěti napomůže uvědomit si učební proces, plánovat další kroky, směřovat ke stanovenému cíli, ocenit vlastní úspěchy a pokroky a vyrovnat se s neúspěchy.
- *Dimenze historie* – má připomínat, že portfolio je kronikou konkrétního dítěte, ukazuje jeho vývoj a pokroky. (5 metod hodnocení v programu Začít spolu, 2020)

3.5 Silné stránky programu Začít spolu

Mezi silné stránky vzdělávacího programu patří především jeho komplexní orientace na dítě. Snaží se maximálně rozvíjet potenciál každého jedince a zaměřit se při výchově a vzdělávání na všechny stránky osobnosti. Program je bezplatný a může se do něj přihlásit každá veřejná mateřská či základní škola. Začít spolu dává prostor každé organizaci přizpůsobit si jej dle vlastních možností a potřeb. Učitel, který pracuje v organizaci s programem Začít spolu, absolvuje při svém nástupu čtyřicetihodinový kurz, aby byl připraven pracovat v souladu s principy a hodnotami programu. Zároveň je garantován snadný přechod dítěte z mateřské školy fungující v programu Začít spolu na běžnou základní školu, neboť celý program vychází z Rámcového vzdělávacího programu a splňuje jeho podmínky. Výhodou je jednoduchá cesta k zavedení programu, pokud se organizace pro aplikaci rozhodne. Step by Step v takovém případě doporučuje proškolení všech pedagogických pracovníků v rámci tzv. cyklického vzdělávání (2x od čtvrtka do soboty), anebo prázdninové (letní) školy. (Časté dotazy, 2020)

Zastánci programu vyzdvihují zejména celistvost a komplexnost jeho působení. Děti rozumí tomu, co se učí a ví proč. Dokážou samostatně řešit problémy a rozhodnout se pro činnost, kterou chce vykonávat. V rámci kolektivu děti spolupracují a navzájem si pomáhají. Rodiče se do dění ve škole zapojují a vědí, co se ve třídě děje. Program si zakládá na tom, aby rodiče byly dostatečně informováni a ujištěni, že jejich dítě je v mateřské nebo základní škole v bezpečí. Učitelům program nabízí daleko větší svobodu

a možnost využít své kreativity a schopností, vždy ve prospěch dětí a v souladu s hodnotami programu. Zároveň pro ně existuje propracovaný systém, o něhož se mohou kdykoliv opřít. Program cílí na vzájemné učení dětí a spolupráci, proto učitelé mohou snáze všechny děti zapojit do aktivit a komunikovat s ostatními kolegy. (Proč Začít spolu, 2020)

Silnou stránkou programu Začít spolu je také propracovaný systém integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. (Gardošová, Dujková a kol., 2003) Dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k uplatnění práv na rovnoprávném základě s ostatními a k naplnění svých vzdělávacích možností potřebuje podpůrná opatření, tzn. úpravy ve vzdělávání a školských službách v souladu s kulturním prostředím, zdravotním stavem či jinými životními podmínkami dítěte. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření ve škole či školských zařízeních. (Zákon 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon)

Začít spolu se snaží zejména o inkluzivní výchovu a vzdělávání těchto dětí v běžných třídách mateřských i základních škol. (Gardošová, Dujková a kol., 2003) Inkluze znamená takový způsob výchovy a vzdělávání, v němž je podporován rozvoj každého jedince s ohledem na jeho individuální potřeby, možnosti a specifika. Přítomnost různorodosti a odlišnosti je považována za přínos a obohacení. (Co je inkluze ve škole? Nedatováno)

Program využívá různých strategií inkluze. První z nich je *strategie pro fyzické začlenění dítěte*, jejíž cílem je nastavit takové podmínky ve třídě, které umožní dětem se speciálními vzdělávacími potřebami zapojovat se do stejných aktivit a programů jako ostatní děti. Mezi základní podmínky patří zajištění vhodných kompenzačních pomůcek (technických i didaktických), zabezpečení pohybu dítěte v prostorách školy prostřednictvím různých technických prostředků či lidských zdrojů a osvojení specifických schopností a dovedností ve spolupráci s dalšími odborníky, rodiči a dítětem. Autoři Gardošová, Dujková a kol. (2003) zmiňují několik zásad ulehčujících fyzické zařazení dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu dětí:

- Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami přichází do třídy a odchází z ní v tutéž dobu jako ostatní.

- Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami umístíme při aktivitách do takové pozice, která umožňuje maximální rozvoj jeho samostatnosti.
- Postupy a úpravy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami jsou pravidelně obnovovány a evidovány.

Další strategií inkluze je *strategie pro sociální zařazení*. K začlenění dítěte do kolektivu dochází často přirozeně a spontánně, ale učitel může k tomuto procesu přispět např. přizpůsobením a úpravou prostředí, usnadněním a podporou přirozené interakce mezi dětmi nebo zaváděním plánovaných a promyšlených postupů zvyšujících interakci dětí. Přátelství je pro děti velmi zásadní a podporuje vzájemné učení a napodobování. Proto by měl učitel podporovat a pomoci dětem zdravým i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami navazovat přátelské vztahy, aby byly schopné se vzájemně obohatit a spolupracovat. Mezi zásady podporující sociální zařazení jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami patří:

- Pedagogové vytvářejí situace pro vhodnou interakci dětí a respektují jejich individuální zvláštnosti.
- Pedagogové podporují a usnadňují přirozenou interakci dětí zdravých i dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a využívají skupinových aktivit pro vzájemné učení.
- Děti, které ovládají již různé druhy činností, pedagog učí, jak pomáhat dítěti se speciálními potřebami. (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

Třetí je *strategie pro začlenění do procesu výuky*, jejíž cíl spočívá v zapojení dítěte se speciálními potřebami do procesu výuky funkčním způsobem. Učitel přemýšlí, jak dát těmto dětem příležitost účastnit se všech aktivit společně s ostatními a uváží, jaké pomůcky a vybavení použít pro usnadnění začleňování. Učitel si taktéž uvědomuje, že dítě s postižením či jinak znevýhodněné má stejné potřeby jako děti jiné: potřebu být oceňován a potřebu učit se, potřebu zapojit se do kolektivu, potřebu být uznáván a přijímán a potřebu přátelství. Zásady usnadňující zapojení do procesu výuky jsou:

- Pedagog plánuje aktivity tak, aby zajistil aktivní účast všech dětí.
- Aktivní účasti každého jedince lze dosáhnout úpravou prostředí a pomůcek, popř. změnou postupu učitele.

- Každé dítě má možnost vybírat si aktivitu na úrovni odpovídající jeho schopnostem.
- Každé dítě může mít individuální úkoly, které jsou zařazeny do každodenních činností.
- Všechny činnosti učitel plánuje tak, aby dětem se speciálními potřebami nabídly alespoň částečnou účast. (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

Čtvrtou a zároveň poslední je *strategie pro spolupráci s rodinou*. Rodiče dětí s postižením či jinak znevýhodněné mají přirozeně strach, aby jejich dítě navázalo pozitivní vztahy s vrstevníky a bylo do kolektivu dětí přijato. Potřebují také vědět, že jejich dítě se cítí v prostředí školy a třídy spokojené a v bezpečí. Škola i učitel se snaží o maximální komunikaci a spolupráci s rodinou dítěte a má vždy na paměti, že rodiče znají své dítě nejlépe. Mohou učitelům poskytovat určitá vodítka a pomoci při komplexní socializaci dítěte. Rodiče mají právo podílet se na všech výchovných rozhodnutích týkajících se jejich dítěte. Proto je potřeba dodržovat tyto zásady, aby spolupráce rodiny a školy byla efektivní:

- Rodinám poskytovat takovou formu pomoci a podpory, díky které se budou moci rozhodovat ve věcech týkajících se jejich dítěte.
- Setkávat se s rodiči co nejčastěji.
- Rodičům sdělovat pozitivní informace o dítěti z každodenního pobytu ve školce.
- Volit osobní a individuální přístup k rodinám, oslovovat jménem a nabízet jim možnost participace na dění ve škole.
- Učit se od rodičů a rodin dítěte, ptát se na postupy výchovy v rodině a způsoby péče o dítě (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

3.6 Role učitele v programu Začít spolu

Realizace programu Začít spolu v předškolním vzdělávání vyžaduje maximálně odpovědný, citlivý a odborný přístup všech předškolních pedagogů. Osobnost učitele je hlavním aspektem a základem pro to, aby se program efektivně naplňoval v praxi a přinesl pozitivní výsledky. Učitel/ka by měla zastávat především roli iniciátora či průvodce výchovy a vzdělávání, který dokáže vhodným a citlivým způsobem předat dětem motivaci a nadšení pro poznávání, celostní učení a bádání. Vytváří přívětivé psychické a sociální prostředí, v němž převládá tolerance a respekt. Učitel/ka dětem dává důvěru

v jejich vlastní schopnosti rozvíjet se a učit se. Posláním učitelů je naplňovat potřeby dětí, věřit v jejich schopnosti a osobnosti a naslouchat jim. Jestliže se pedagogové rozhodnou pracovat v programu Začít spolu a naplňovat jeho cíle, měly by začít pracovat na svém seberozvoji a profesním růstu prostřednictvím sebevzdělávání v rámci různých seminářů a kurzů, jaké program nabízí. Důležité také je, aby osobnost pedagoga disponovala znalostmi, postoji, dovednostmi a schopnostmi, které chce předávat dětem. (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

Požadavky na pedagoga pracujícího v programu Začít spolu v rámci předškolního vzdělávání (neboli také odborné činnosti):

- Vytváří vhodné podnětné prostředí, v němž během celého dne realizuje vzdělávací činnosti v tzv. centrech aktivit. Vzdělávací činnosti vždy směřují k rozvoji kompetencí dětí.
- Analyzuje individuální potřeby a s ohledem na ně zajišťuje výchovu, vzdělávání dětí a jejich péči.
- Plánuje a zpracovává třídní vzdělávací programy.
- Samostatně provádí výchovně-vzdělávací činnosti a uplatňuje metody a formy práce programu Začít spolu a zároveň provádí výchovně-vzdělávací činnost s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Snaží se o vytváření pozitivních vztahů mezi rodiči, školou a dětmi.
- Provádí také evaluační činnosti, kdy sleduje, posuzuje a analyzuje dopady a účinnost vzdělávacího programu. Hodnotí a kontroluje výsledky své práce, hodnotí individuální pokroky dětí, monitoruje a hodnotí prostředí a podmínky, v jakých se výchova a vzdělávání uskutečňuje. Výsledky evaluační činnosti pak uplatňuje při dalším procesu vzdělávání.
- Sleduje vlastní vzdělávací potřeby a snaží se je naplnit dalšími sebevzdělávacími činnostmi.
- Poskytuje poradenskou činnost pro rodiče dětí v rámci výchovy a vzdělávání v mateřské škole.
- Získává informace o potřebách, přáních a názorech partnerů školy (rodiče, spolupracovníci, obce, základní školy) a reaguje na ně odpovídajícím způsobem. (Gardošová, Dujková a kol., 2003, s. 130)

3.7 Vliv programu Začít spolu na vývoj dítěte

Vzdělávací program Začít spolu podporuje všestranný vývoj dětí. Prostřednictvím vhodných aktivit pozitivně ovlivňuje jejich fyzikální vývoj a přirozený pohyb – chůze, běh, poskoky, ale i specifické pohybové činnosti jako turistika, nácvik základních gymnastických prvků nebo sezónní pohybové aktivity. Program klade velký důraz na emocionální a sociální stránku osobnosti dětí. Děti se v rámci různých center setkávají se situacemi, v nichž se učí vyjadřovat své pocity, kontrolovat emoce a řešit problémy. V rámci skupinové práce v centrech dochází u dětí k rozvoji vzájemného respektu, úcty a spolupráce. Součástí komplexního vývoje dítěte je také rozvoj inteligence. Program vede děti k samostatnosti, tvořivému myšlení, zkoumání a bádání formou experimentování, k pozorování a objevování světa kolem nás. Začít spolu se zaměřuje také na rozvoj komunikačních dovedností a matematicko-logických představ. (Gardošová, Dujková a kol., 2003, s. 17)

Kromě toho, že se program snaží komplexně rozvíjet osobnost dítěte, poskytuje dostatek času na zkoumání okolního prostředí, možnosti učit se různými způsoby a v rámci pestré nabídky aktivit – dramatická činnost, výtvarná činnost, tanec a zpěv, hra, vaření, ruční práce, pokusy a objevy, prohlížení knih a pozorování. Začít spolu nabízí dětem předškolního věku nalézt takový způsobem učení, který bude vyhovovat jeho individuálním potřebám a možnostem. Mateřské školy fungující v program Začít spolu by měly být klidným a bezpečným místem, kde si děti vybírají, jakých aktivit se chtějí účastnit. Prostředí, kde se mohou dopouštět chyb, napravovat je a tím získávat nové zkušenosti a prozkoumávat své pocity, možnosti a potřeby. (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

V letech 1997 až 2001 proběhl výzkum s názvem „Vliv vzdělávacího programu Začít spolu na vývoj psycho-sociálních kompetencí dětí v MŠ 1997/98 – 2000/01“. Výzkum ukázal, že u dětí z mateřské školy fungující v programu Začít spolu je více rozvíjena kreativita, což se projevovalo zejména v oblasti řešení problémů. Tyto děti problémy řešily na složitější úrovni, předkládaly větší počet nápadů k řešení. Jejich řešení problémů bylo originální a obsahovala srozumitelnější kresebné i slovní zpracování řešení než děti z klasické mateřské školy. Dále bylo zjištěno, že děti navštěvující MŠ s programem Začít spolu postihují při učení a poznávání daleko více souvislostí a mají

více rozvinutou schopnost diferenciovaného přehledu o skutečnosti než děti v MŠ bez programu ZaS. Podle výzkumu program Začít spolu podporuje u dětí vnitřní sebejistotu a pozitivní sebepojetí, lépe se orientují v mezilidských vztazích a mají lépe rozvinuté komunikační schopnosti. Jejich iniciativa i aktivita se projevuje výrazněji ve snaze předvést své výkony a dovednosti bez obavy z vlastního selhání. (Havlíková a kol., 2001)

Podle Havlíkové a kol. (2001) cíle, které si mateřské školy v návaznosti na program Začít spolu kladou, se podobají cílům klasické MŠ. Rozdíl spočívá v tom, že učitelky pracují s dětmi podle konkrétní struktury programu, v němž jsou cíle metodicky zpracovány do jednotlivých postupů učitelky a činnosti dětí.

Na základě výzkumu lze tvrdit, že právě díky účinnému naplňování cílů přináší program pozitivní vývoj dětí po stránce intelektové, citové, sociální i osobnostní. Program ZaS má tudíž v České republice v rámci předškolního vzdělávání své perspektivní místo. (Havlíková a kol., 2001)

VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část zahrnuje samotný výzkum na téma Aplikace programu Začít spolu v MŠ Žižkovo náměstí z pohledu pedagogických pracovníků.

Na začátku je stanoven cíl celého výzkumu a výzkumný problém, na který navazují výzkumné otázky. Tyto tři pilíře tvoří základ celého kvalitativního výzkumu a určují jeho podstatu.

Následuje kapitola věnovaná výběru výzkumného vzorku, volbě metody užitě při sběru dat a metody pro analýzu dat.

Předposlední kapitola výzkumné části se zaměřuje na vlastní analýzu zjištěných údajů, jejich interpretaci a konfrontaci s odbornou literaturou.

4 Stanovení výzkumného problému, cíle výzkumu a výzkumných otázek

V této kapitole práce vymezuje výzkumný problém, hlavní cíl celého výzkumu a výzkumné otázky, jejichž zodpovězení vede k naplnění vytyčeného cíle.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem diplomové práce je aplikace vzdělávacího programu Začít spolu z pohledu pedagogických pracovníků Mateřské školy Žižkovo náměstí, která program zavádí do výchovně – vzdělávacího procesu.

4.2 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu je zjistit, jak probíhá aplikace programu Začít spolu v konkrétní mateřské škole a jak jeho aplikaci vnímají pedagogičtí pracovníci. Dílčím cílem je pak aplikace získaných požadavků do praxe – text se může stát inspirací pro mateřské školy, které zavedení programu zvažují.

4.3 Výzkumná otázka

Jaký vliv má program Začít spolu na výchovně – vzdělávací proces v mateřské škole Žižkovo náměstí v Olomouci z pohledu pedagogů, kteří zde pracují?

4.4 Specifické výzkumné otázky

- Jaký vliv má program Začít spolu na komunikaci a spolupráci s rodiči dětí?
- Jaké změny v oblasti výchovy a vzdělávání v mateřské škole program může přinést?
- Jaký vliv má vzdělávací program na osobnost dítěte?
- Přináší program Začít spolu nějaké výhody v souvislosti s inkluzí v rámci předškolního vzdělávání?
- Jak program Začít spolu vnímají pedagogičtí pracovníci?

4.5 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl získán záměrným výběrem. Tvoří jej čtyři pedagogické pracovnice ve věku od 23 do 58 let. Všechny pracují v mateřské škole Žižkovo náměstí v Olomouci, která funguje s inovativním vzdělávacím programem Začít spolu.

První participantkou výzkumu je ředitelka mateřské školy. Jako ředitelka a učitelka zde působí 4 roky, předtím pracovala 12 let pouze jako učitelka v mateřské škole. Náplň práce ředitelky MŠ je řízení organizace a vedení zaměstnanců. Ředitelka vykonává jak přímou, tak i nepřímou pedagogickou práci, organizuje vzdělávání a zajišťuje bezpečnost dětí. Jedná jménem školy jako statutární orgán ve všech záležitostech týkajících se MŠ, spolupracuje se zákonnými zástupci dětí, s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí v Olomouci, s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Olomouci a policií ČR. Společně s ostatními pracovníky plánuje a vytváří Školní vzdělávací program mateřské školy. (Kretková, 2020)

Druhým pedagogickým pracovníkem participujícím na výzkumu je asistentka pedagoga, která pracuje v MŠ Žižkovo náměstí necelý rok. Předtím pracovala v Montessori mateřské škole, tudíž má zkušenosti s alternativním způsobem vzdělávání. Zajišťuje zde pedagogickou asistenci dítěti ze sociálně slabého prostředí. Pomáhá mu začlenit se do kolektivu dětí a v souladu s Individuálním vzdělávacím programem (dále jen IVP) vytváří vhodné podmínky pro účast na všech činnostech v prostředí mateřské školy.

Dále výzkumný vzorek tvoří učitelka MŠ Žižkovo náměstí v Olomouci s dlouholetou praxí, jejíž náplň práce spočívá v přímé pedagogické činnosti s dětmi ve věku od 3 do 6

let. V MŠ Žižkovo náměstí pracuje již 17 let, a proto měla možnost zažít prostředí MŠ ještě před zavedením programu Začít spolu. Nyní pracuje s dětmi v rámci něj.

Čtvrtou a zároveň poslední participantkou výzkumu je učitelka ve věku 23 let, která v MŠ Žižkovo náměstí začala pracovat před rokem a práce v této mateřské škole je její první po dokončení bakalářského studia. Participantka pracuje s dětmi ve věku od 3 do 6 let v jiné třídě než učitelka s dlouholetou praxí v MŠ.

5 Metoda sběru dat užitá při výzkumu

5.1 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor je metoda sběru dat užívaná v kvalitativním výzkumu. Tento typ rozhovoru obsahuje soubor témat nebo otevřených otázek, jejichž pořadí lze volit libovolně dle potřeby výzkumníka i participanta, ale vždy musí směřovat k cíli výzkumu. Více se dbá na možnost participanta sdělit své vlastní zkušenosti. Postup polostrukturovaného rozhovoru je následující: vytvořit návod k rozhovoru (seznam okruhů nebo otázek) – vést rozhovor – zaznamenat data rozhovoru – vyhodnotit data rozhovoru. (Mišovič, 2019)

5.2 Okruhy otázek k rozhovorům

Rozhovor s ředitelkou MŠ

- Jak dlouho pracujete jako učitelka v mateřské škole?
- Jak dlouho jste ředitelkou v MŠ?
- Jak vnímáte program Začít spolu v souvislosti s předškolním vzděláváním?
- V jakých oblastech pozorujete největší změny v souvislosti se zavedením programu?
- Má dle Vás program vliv na vývoj a chování dětí? Pokud ano, jak se tento vliv projevuje?
- V jakém směru Vám program Začít spolu usnadňuje práci?
- Co vnímáte za největší přínos/silnou stránku programu?
- Zastánci programu vyzdvihují jeho snahu o maximální rozvoj potenciálu každého dítěte. Jak hodnotíte tento fakt v prostředí Vaší mateřské školy?
- Jak byste zhodnotila program Začít spolu v souvislosti s inkluzí?

- Máte pocit, že program dokáže zvýšit kvalitu výchovy a vzdělání v mateřské škole?
- Doporučila byste program Začít spolu i jiným mateřským školám? Pokud ano, co byste vybrala za hlavní důvod pro motivaci zavedení programu?

Rozhovor s asistentkou pedagoga v MŠ

- Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga v této mateřské škole?
- Kde jste pracovala předtím?
- Je to první mateřská škola, ve které jste se setkala s programem Začít spolu?
- Jakou diagnózu má dítě, se kterým zde pracujete nebo jste pracovala?
- Jak vnímáte program Začít spolu ve vztahu k inkluzi?
- V čem vidíte výhody programu ve vztahu k práci s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami?

Rozhovor s učitelkou s dlouholetou praxí v MŠ

- Jak dlouho pracujete v této mateřské škole?
- V čem vnímáte největší změny v souvislosti se zavedením programu Začít spolu do mateřské školy?
- Jak byste hodnotila práci učitelky v rámci programu Začít spolu?
- Jaký vliv má program Začít spolu podle Vás na osobnost dětí?
- Jaké silné stránky/výhody má program Začít spolu podle Vás?
- Máte pocit, že program přispívá ke zvyšování kvality výchovně-vzdělávacího procesu v prostředí mateřské školy?
- Jaký vliv měl a má program Začít spolu na rozvoj komunikace a spolupráce s rodiči dětí? Vnímáte nějaké změny v této oblasti v souvislosti se zavedením programu?

Rozhovor s učitelkou začínající pracovat v MŠ

- Jak dlouho pracujete v této mateřské škole?
- Jak byste popsala prostředí a atmosféru mateřské školy?
- Jak vnímáte program Začít spolu, v němž mateřská škola funguje?
- Jaké metody programu Začít spolu byste vyzdvihla jako začínající učitelka?
- Jak se vám obecně pracuje v rámci programu s dětmi?

- Myslíte si, že program přináší určité výhody pro začínající učitele? Pokud ano, jaké?
- Jaká pozitiva má podle Vás program Začít spolu ve vztahu k dětem?

5.3 Popis způsobu sběru dat a transkripce

Data byla získána prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s pedagogickými pracovníky mateřské školy Žižkovo náměstí v Olomouci. Konkrétně se rozhovor realizoval s ředitelkou mateřské školy, s asistentkou pedagoga, učitelkou s dlouholetou praxí a s učitelkou začínající pracovat v mateřské škole.

Rozhovory probíhaly samostatně přímo v prostředí mateřské školy. Záznam rozhovorů proběhl prostřednictvím audio nahrávky na diktafon. Audio nahrávky rozhovorů byly doslovně převedeny do písemné formy – tzv. doslovná transkripce, při níž je zachována autenticita rozhovoru. V rozhovorech se objevovaly okruhy otázek předem stanovené, které nebylo třeba klást vždy doslovně, neboť byly zodpovězeny spontánně v průběhu jiných odpovědí. V rozhovorech se také objevují nová témata a otázky, které přirozeně vyplynuly z odpovědi participantek.

6 Metoda analýzy dat užitá při výzkumu

6.1 Interpretativní fenomenologická analýza

Výzkumným záměrem interpretativní výzkumné analýzy (dále jen IPA) je porozumět žité zkušenosti jedince. Pomáhá prozkoumat, jaký význam přisuzuje daný člověk určité události či fenoménu na základě své vlastní zkušenosti. IPA se považuje za kvalitativní přístup, který umožňuje více prostoru pro svobodu výzkumného procesu a pro kreativitu než ostatní kvalitativní přístupy. Subjektivita je zde vnímána jako přednost a zkušenost jako výsledek společného sdílení participanta a výzkumníka. Cílem IPA však nadále zůstává porozumění vlastní zkušenosti jedince. (Koutná Kostínková, Čermák, 2013, s. 9)

Interpretativní fenomenologická analýza je vhodnou metodou pro analýzu získaných dat pro tuto diplomovou práci, jejímž cílem bylo zjistit, jak aplikaci inovativního vzdělávacího programu Začít spolu vnímají pedagogičtí pracovníci mateřské školy a jak aplikace programu v konkrétní MŠ probíhá. Výzkum se tedy

zaměřuje na vlastní zkušenosti pedagogických pracovníků s aplikací programu v předškolním vzdělávání.

7 Vlastní analýza textů

7.1 Participantka 1 – ředitelka mateřské školy

Participantka 1	Vybrané klíčové citáty	Kategorie	Oblast
<p>Na začátek se jen zeptám – nevadí Vám, že budu rozhovor nahrávat?</p> <p>Ř: Nevadí, souhlasím s tím.</p> <p>Já bych se Vás tedy ráda na úvod zeptala, jak dlouho pracujete jako učitelka v mateřské škole?</p> <p>Ř: No, 16 let to bude, co pracuji jako učitelka v mateřské škole. Dnes jsem to zrovna zjistila, protože jsem si potřebovala doplnit životopis. A já si ty začátky úplně nepamatuju. Takže jsem to dneska spočítala a fakt je to už 16 let.</p> <p>To už je opravdu dlouhá doba. No a ředitelkou mateřské školy jste jak dlouho?</p> <p>Ř: Ředitelkou jsem čtvrtým rokem teď.</p> <p>A pracovala jste jen v této školce?</p> <p>Ř: Ne, začínala jsem jako učitelka na odloučeném pracovišti této</p>	<p><i>„16 let to bude, co pracuji jako učitelka v mateřské škole.“</i></p> <p><i>„ředitelkou jsem čtvrtým rokem“</i></p>	<p>Dlouholetá praxe učitelky v MŠ, vlastní zamyšlení se nad tímto faktem.</p> <p>Délka praxe v oblasti vedení MŠ</p>	<p>Praxe a zkušenost učitelky v mateřské škole</p> <p>Vedení mateřské školy</p>

<p>mateřské školy na Sokolské ulici, potom jsme tam byla jako zástupkyně nějakou dobu no a pak jsem šla teprve sem jako ředitelka na Žižkovo náměstí. Takže tady jako ředitelka čtvrtý rok. Ale ty školky patří k sobě jako jedna organizace.</p> <p>Ano, to vím. A obě fungují i v programu Začít spolu, pokud mám správné informace.</p> <p>Ř: Ano, přesně tak.</p> <p>Já mám výzkum mířený právě hlavně na program Začít spolu.</p> <p>V souvislosti s tím bych se chtěla zeptat, jak jej vnímáte Vy jako ředitelka a vlastně i učitelka mateřské školy ve vztahu k předškolnímu vzdělávání?</p> <p>Ř: No, v tuhle chvíli neznám nic lepšího, co se týče nějakého uceleného didaktického systému, který má zpracovaná kritéria, plně odpovídá Rámcovému</p>	<p><i>„v tuhle chvíli neznám nic lepšího, co se týče nějakého uceleného didaktického systému, který má zpracovaná kritéria, plně odpovídá Rámcovému vzdělávacímu</i></p>	<p>Konstatuje, že aktuálně vnímá program jako nejlepší ucelený didaktický systém, přesvědčeně vysvětluje proč, a hovoří o výhodách programu.</p>	<p>Výhody programu Začít spolu</p> <p>Soulad s RVP</p>
---	--	--	--

<p>vzdělávacímu programu, hodně cílí na profesionalitu dospělých, takže hodě pracujeme s takovými kritérii, jak by mohla vypadat kompetentní učitelka v současnosti.</p> <p>Jmenuje se to Kompetentní učitel jednadvacátého století. Jsou to vlastně kritéria, která jsou rozdělená do několika oblastí a jsou to takové naše pilíře toho programu jako například příprava dobrého prostředí, spolupráce s rodinou, právě ta profesionalizace, spolupráce i s širší komunitou nejenom s rodinou, a komunikace.</p> <p>Ano, právě z těch standardů pro program Začít spolu jsem také hodně čerpala k diplomové práci, protože to mají přehledně zpracované.</p> <p>Ř: Tak to je dobře. To bych Vám i doporučila, pokud byste hledala nějaký zdroj k teoretické části.</p>	<p><i>programu, hodně cílí na profesionalitu dospělých“</i></p> <p><i>„Kompetentní učitel jednadvacátého století. Jsou to vlastně kritéria, která jsou rozdělená do několika oblastí a jsou to takové naše pilíře toho programu jako například příprava dobrého prostředí, spolupráce s rodinou, právě ta profesionalizace, spolupráce i s širší komunitou nejenom s rodinou, a komunikace.“</i></p>	<p>Uvádí publikaci, se kterou v rámci programu pracují, kritéria v publikace vnímá jako pilíře při práci s dětmi.</p> <p>Uvádí příklady konkrétních kritérií (pilířů).</p>	<p>Kritéria programu Začít spolu</p> <p>Konkrétní příklady kritérií programu Začít spolu</p>
---	--	--	--

<p>Musím říct, že i webové stránky Začít spolu jsou docela pěkně udělané. Taky je to dost přehledné a informativní.</p> <p>Ř: Ano, to teď vlastně i nová marketérka rok a půl, možná i dva už to bude, která se pak stará i o propagaci, o všechny organizace a hodně se to posunulo. Step by Step je totiž jediná organizace, která může školit program Začít spolu v České republice a ty stránky fakt slouží hodně i jako k edukaci. Takže je tam možné odkazovat i rodiče, i učitele, i začínající učitele třeba, hodně se tam pracuje s fotkama, videama, takže to si myslím, že je fakt dobrý krok pro zviditelnění programu pro širší veřejnost. Teď vlastně chystáme kvalitativní výzkum, velký výzkum, který by se měl právě ohlédnout trochu zpátky a zrovna teď budeme dělat rozhovory s řediteli</p>	<p><i>„nová marketérka rok a půl, možná i dva už to bude, která se pak stará i o propagaci, o všechny organizace a hodně se to posunulo.“</i></p> <p><i>„ty stránky fakt slouží hodně i jako k edukaci. Takže je tam možné odkazovat i rodiče, i učitele, i začínající učitele třeba, hodně se tam pracuje s fotkama, videama, takže to si myslím, že je fakt dobrý krok pro zviditelnění programu pro širší veřejnost.“</i></p> <p><i>„výzkum, který by se měl právě ohlédnout trochu zpátky“</i></p>	<p>S přehledem hovoří o webových stránkách programu, které považuje za vhodnou propagaci programu, vnímá velký posun v propagaci.</p> <p>Webové stránky programu vnímá za edukativní zdroj pro rodiče a začínající učitele, považuje je za dobrý krok pro zviditelnění programu širší veřejnosti.</p> <p>Nadšeně hovoří o velkém výzkumu, na kterém se podílí.</p>	<p>Propagace programu</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Propagace programu</p> <p>Nový výzkum dopadu programu na děti/žáky</p>
---	--	--	--

<p>škol Začít spolu a s učiteli, kteří už nějakou dobu pracují v programu Začít spolu, někteří jsou tam dokonce od začátku. Zkoušíme teda sledovat právě ten dopad na děti, na tu místní komunitu, pak jestli se nám povede zjistit, jak to vypadá u dětí jako u absolventů základní školy v programu Začít spolu. Takže to se teď chystá, taková velká věc.</p> <p>Tak to jsem zvědavá. Budu držet palce, ať se vše povede. To bych si pak ráda i přečetla, jaké zajímavosti se vám podařilo zjistit. Protože zatím takových výzkumů moc není. Právě když jsem hledala různé výzkumy k teoretické části, tak jsem našla pouze jeden větší, ale už z roku 2001.</p> <p>Ř: Ano, to je ten první výzkum, první a vlastně zatím jediný takový ten dlouhodobý, který probíhal tenkrát aby se vůbec zjistilo, jaký má program dopad na</p>	<p><i>„sledovat právě ten dopad na děti, na tu místní komunitu, pak jestli se nám povede zjistit, jak to vypadá u dětí jako u absolventů základní školy v programu Začít spolu“</i></p> <p><i>„první a vlastně zatím jediný takový ten dlouhodobý, který probíhal tenkrát aby se vůbec zjistilo, jaký má program dopad na děti. Už tam to</i></p>	<p>Vysvětluje záměr chystaného výzkumu.</p> <p>Vyjádření k jedinému velkému výzkumu programu, výsledky výzkumu vnímá velmi pozitivně.</p>	<p>Nový výzkum dopadu programu na děti/žáky</p> <p>První výzkum dopadu programu Začít spolu na děti</p>
--	---	---	---

<p>děti. Už tam to vyšly velice hezky ty výsledky. Troufám si říct, že jsme zase ještě o kus dál, že máme vlastně mnohem víc škol zapojených, zároveň nám hodně záleží na tom, aby školy fakt jako věděly, jak ten program vypadá, aby šly opravdu do podstaty věci, aby to nebylo jen povrchové, že si tam jednou za měsíc zahrnou třeba práci v centrech a už prezentují, že pracují v programu. Protože jsou různé školy, opravdu. V průběhu posledních třech let se vytvořily postupně i znaky. Začít spolu, takže je to takové to – k čemu máme směřovat. Ty školy mají možnost postupně se rozvíjet, jít svým tempem v rámci toho celku jako programu, ale s vidinou toho, co je ten náš cíl. Jako co chceme vytvořit.</p> <p>Určitě, s tím souhlasím. A právě Vy, protože jste zažila tu</p>	<p><i>vyšly velice hezky ty výsledky.“</i></p> <p><i>„jsme zase ještě o kus dál, že máme vlastně mnohem víc škol zapojených“</i></p> <p><i>„aby šly opravdu do podstaty věci, aby to nebylo jen povrchové“</i></p> <p><i>„se vytvořily postupně i znaky. Začít spolu, takže je to takové to – k čemu máme směřovat. Ty školy mají možnost postupně se rozvíjet, jít svým tempem v rámci toho celku jako programu, ale s vidinou toho, co je ten náš cíl.“</i></p>	<p>Vnímá velký posun v oblasti aplikace programu ve školách.</p> <p>Za důležité považuje podstatu programu, jeho komplexní zavedení do škol.</p> <p>Vyjadřuje se ke znakům a cílům programu, které vnímá jako důležité pro rozvoj škol.</p>	<p>Rozvoj programu</p> <p>Aplikace programu ve školách</p> <p>Cíle programu</p> <p>Rozvoj škol</p>
--	---	---	--

<p>školku, než se program zavedl, tak v jakých oblastech pozorujete největší změny?</p> <p>Ř: Určitě je to způsob práce s dětmi, způsob komunikace s dětmi, u toho způsobu komunikace my říkáme že se snažíme využívat partnerského přístupu, což ale je mnohým chápáno tak, že to dítě vlastně může cokoliv jako dospělý, že jsou partneři jako na věkové úrovni. Ale tak to není. Oni jsou jako lidští partneři. To znamená, máme stejnou úctu jak k dospělým, tak i k dětem, a musíme ten jazyk a tu komunikaci používat úměrně věku. Zároveň to ale není takové to silně direktivní a silně autoritativní, pro představu - že to není ten velký panáček a malý panáček. A co se týče přístupu k činnostem, tak asi největší změnu vidím v tom, že se hodně pracovalo s dětmi frontálně,</p>	<p><i>„způsob práce s dětmi, způsob komunikace s dětmi“</i></p> <p><i>„snažíme využívat partnerského přístupu“</i></p> <p><i>„jsou jako lidští partneři. To znamená, máme stejnou úctu jak k dospělým, tak i k dětem, a musíme ten jazyk a tu komunikaci používat úměrně věku.“</i></p> <p><i>„co se týče přístupu k činnostem, tak asi největší změnu vidím v tom, že se hodně pracovalo s dětmi frontálně,</i></p>	<p>Zmiňuje, jaké změny v mateřské škole vnímá po zavedení programu.</p> <p>Vyzdvihuje partnerský přístup při komunikaci s dětmi jako jednu ze změn po zavedení programu.</p> <p>Vysvětluje význam partnerského přístupu k dětem.</p> <p>Zmiňuje přístup k činnostem jako velkou změnu po zavedení programu, zejména frontální výuku, která v MŠ</p>	<p>Změny v MŠ po zavedení programu</p> <p>Partnerský přístup k dětem</p> <p>Změna v přístupu k dětem</p> <p>Partnerský přístup</p> <p>Změna v přístupu k činnostem</p>
--	--	---	--

<p>se všemi dětmi najednou, děti tam vůbec neměly žádnou možnost volby, vybírat si z nějakých aktivit. Co já jsem nastupovala, tak už nebyl takový systém jak kdysi, že se dělá v pondělí výtvarka, v úterý hudebka, ve středu tělocvik, ale pořád se hodně ještě pracovalo frontálně se všema. To znamená, že ta řízená činnost trvala třeba půl hodiny, možná i víc, ale ty děti vlastně skoro vůbec nebyly aktivní. Anebo velmi málo. Pak tam bylo pár takových, které reagovaly, odpovídaly, ale zbytek třídy zůstával velmi pasivní. Hodně také byly umravňováni, kárání, protože to bylo pro ně nepřírozené. Pak se u nich kvůli toho projevovala například zvýšená agresivita, zvýšená aktivita pak mimo řízenou činnost. Takže tohle se hlavně změnilo po zavedení programu a jinak to jde ruku</p>	<p><i>se všemi dětmi najednou, děti tam vůbec neměly žádnou možnost volby, vybírat si z nějakých aktivit“</i></p> <p><i>„řízená činnost trvala třeba půl hodiny, možná i víc, ale ty děti vlastně skoro vůbec nebyly aktivní. Anebo velmi málo. Pak tam bylo pár takových, které reagovaly, odpovídaly, ale zbytek třídy zůstával velmi pasivní.“</i></p> <p><i>„byly umravňováni, kárání, protože to bylo pro ně nepřírozené. Pak se u nich kvůli toho projevovala například zvýšená agresivita, zvýšená aktivita pak mimo řízenou činnost.“</i></p>	<p>převažovala před zavedením programu, vnímá za negativní.</p> <p>Hovoří o negativních dopadech hromadné výuky.</p>	<p>Změny v přístupu k činnostem</p> <p>Dopad hromadné výuky na chování dětí</p>
---	---	--	---

<p>v ruce. Neměli jsme tak aktivní spolupracující rodiče, protože my jsme vlastně ty možnosti nedávali. Spolupráce s rodinou je další velká oblast, která se hodně proměnila díky tomu programu.</p> <p>Ano, spolupráce s rodinou je hodně vyzdvihovaná oblast, co se týče programu Začít spolu. Právě zastánci programu nebo i školky, co už v programu fungují, často tuto oblast zmiňují jako něco, co se velmi díky programu zlepšilo. No a dá se tedy říct, že vidíte změny v chování dětí? Že jsou třeba klidnější, tím, že mají větší svobodu rozhodovat se?</p> <p>Ř: Určitě jsou klidnější, možná i díky té svobodě, jak zmiňujete. Ale na prvním místě si myslím díky tomu prostředí. Díky tomu prostoru. Protože dříve třída byla prostorem, který neměl uvnitř takové ty koutky a zákoutí a ta centra</p>	<p><i>„Neměli jsme tak aktivní spolupracující rodiče, protože my jsme vlastně ty možnosti nedávali. Spolupráce s rodinou je další velká oblast, která se hodně proměnila díky tomu programu.“</i></p> <p><i>„jsou klidnější, možná i díky té svobodě, jak zmiňujete. Ale na prvním místě si myslím díky tomu prostředí.“</i></p> <p><i>„dříve třída byla prostorem, který neměl uvnitř takové ty koutky a zákoutí a ta centra</i></p>	<p>Spolupráci MŠ s rodiči považuje za důležitou a vnímá ji jako oblast, která se díky zavedení programu změnila k lepšímu.</p> <p>Ředitelka zaznamenala také změnu v chování dětí po zavedení programu, díky kterému se změnilo uspořádání prostředí. Jsou klidnější a aktivnější.</p>	<p>Změna v oblasti spolupráce s rodiči</p> <p>Dopad programu na chování dětí</p>
--	---	--	--

<p>vytvořena, tedy byly to velké prostory s nábytkem podél stěn a uprostřed velké herny s prázdným místem. Tenkrát jsme to nechápali, teď už víme, že pro děti ten volný prostor znamená – chybí mi hranice, neumím si hrát v tom volném prostoru, je tam toho hodně na mě. Kdežto když to prostředí změníme do těch zákoutí, tak automaticky určíme hranici prostoru, kde se vejde třeba pět až šest dětí maximálně, a to je skupina, ve které oni jsou schopni nějakým způsobem pracovat. Hrozně moc je to zklidní, nemají tolik konfliktů, nezasahují do soukromí jiných. A to byla obrovská změna. Pak právě ta komunikace nás vůči nim. Děti se totiž učí hlavně nápodobou v tomto věku. Takže ve chvíli, kdy oni od nás od dospělých mají tenhle partnerský přístup, učí se ho pak používat i mezi</p>	<p>vytvořena, tedy byly to velké prostory“</p> <p>„<i>teď už víme, že pro děti ten volný prostor znamená – chybí mi hranice, neumím si hrát v tom volném prostoru, je tam toho hodně na mě“</i></p> <p>„<i>když to prostředí změníme do těch zákoutí, tak automaticky určíme hranici prostoru, kde se vejde třeba pět až šest dětí maximálně, a to je skupina, ve které oni jsou schopni nějakým způsobem pracovat. Hrozně moc je to zklidní, nemají tolik konfliktů, nezasahují do soukromí jiných.</i>“</p>	<p>Popisuje, proč volný prostor není pro práci dětí vhodný.</p> <p>Rozdělení prostředí na centra aktivit považuje za pozitivní změnu pro práci a aktivitu dětí.</p>	<p>Změna uspořádání prostředí třídy po zavedení programu</p> <p>Uspořádání třídy na centra aktivit</p> <p>Vliv prostředí na děti</p>
--	---	---	--

<p>sebou vzájemně. Jestliže od nás dostanou velkou svobodu a velkou samostatnost, tak se to pak snaží překlomit i do těch svých her. Ta samostatnost, to je taky něco, co se hodně změnilo, hodně posunulo s programem. Projevuje se nejen v těch činnostech, že dítě je schopné vybrat si samo nějakou aktivitu, nachystat si pomůcky, uklidit si po sobě, přizvat si k sobě někoho do hry nebo do činnosti, nebo naopak říct si, že chce pracovat samo, ale i v takových těch běžných hygienických a sebeobslužných činnostech. Tím, že vlastně dostávají ty věci předpřipravené, prostředí připravené pro to, aby to zvládaly samostatně, a navíc je to pořád stejné, opakuje se to jako rituál, tak velmi rychle se to naučí a jsou potom velmi samostatní. To, že pracují samostatně je zde vidět hodně.</p>	<p><i>„samostatnost, to je taky něco, co se hodně změnilo, hodně posunulo s programem. Projevuje se nejen v těch činnostech, že dítě je schopné vybrat si samo nějakou aktivitu, nachystat si pomůcky, uklidit si po sobě, přizvat si k sobě někoho do hry nebo do činnosti, nebo naopak říct si, že chce pracovat samo, ale i v takových těch běžných hygienických a sebeobslužných činnostech.“</i></p> <p><i>„dostávají ty věci předpřipravené, prostředí připravené pro to, aby to zvládaly samostatně, a navíc je to pořád stejné, opakuje se to jako rituál, tak velmi rychle se to naučí“</i></p>	<p>Vnímá, že děti se po zavedení programu velmi osamostatnily při aktivitách, ale také při sebeobslužných činnostech.</p> <p>Vysvětluje, jak samostatnost dětí podpořit, jak toho dosahují v této MŠ.</p>	<p>Změna chování dětí po zavedení programu</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Vliv prostředí na děti</p> <p>Samostatnost dětí</p>
--	--	---	--

<p>Oproti jiným školám, kde jsem byla na praxi. Tam spíše právě často volají učitelku na pomoc, tak tady si poradí sami nebo si pomůžou navzájem v té menší skupince. Velmi často starší tady dokázali pomoci mladším.</p> <p>R: My jsme si uvědomili, že je to hodně o našem očekávání jako dospělých od těch dětí. Jestliže já budu očekávat to, že já jsem tady ta učitelka, ta hlavní, a vy jste tady ti malí špunti, kteří nic neumí a já vlastně ani vám nic nedovolím abyste uměli sami, protože já to nechci, já chci abyste za mnou chodili, já tady chci být ta důležitá, tak ty děti takto budou fungovat. Když to očekávání pozměním a otočím jej na to, že ten učitel je spíše ten průvodce, je spíše ta podpora, je ten, kdo připraví prostředí, připraví nabídku, ale pak už chce od těch dětí velkou účast a velkou aktivitu, tak děti přesně takhle</p>	<p><i>„jsme si uvědomili, že je to hodně o našem očekávání jako dospělých od těch dětí. Jestliže já budu očekávat to, že já jsem tady ta učitelka, ta hlavní, a vy jste tady ti malí špunti, kteří nic neumí a já vlastně ani vám nic nedovolím abyste uměli sami“</i></p> <p><i>„Když to očekávání pozměním a otočím jej na to, že ten učitel je spíše ten průvodce, je spíše ta podpora, je ten, kdo připraví prostředí, připraví nabídku, ale pak už chce od těch dětí velkou účast a velkou aktivitu, tak děti přesně takhle budou reagovat.“</i></p>	<p>Ředitelka si díky programu uvědomila, že je důležité změnit očekávání a dát dětem prostor pro samostatnost.</p> <p>Popisuje, jak konkrétně očekávání změnila. Učitele v MŠ vnímá nyní jako průvodce a podporu, která vede k samostatnosti dětí.</p>	<p>Změna očekávání</p> <p>Změna očekávání</p> <p>Role učitele v programu Začít spolu</p>
---	---	--	--

<p>budou reagovat. Takže je to opravdu o nás, jak to vlastně nastavíme, jaké máme očekávání.</p> <p>Velmi pěkně a pravdivě řečeno. Ještě bych se ráda zeptala na jednu oblast, které se program Začít spolu věnuje a je v rámci něj velmi zdůrazňována, a to je inkluze. Jak tedy funguje inkluze tady v rámci vaší mateřské školy?</p> <p>Ř: Ano. My máme zkušenosti, dlouhodobé zkušenosti, s funkcí asistenta pedagoga, takže jsme měli různé děti. Nejčastěji to byly děti s ADHD, často jsou to ale děti, které to ADHD mají potvrzené jako diagnózu, ale nejsou to typické děti s ADHD co se týče projevů. Spíše jsou to děti, které zažily nějaký výchovný přístup, který nebyl úplně vpořádku pro jejich vývoj, nebo jsou to děti, které třeba byly v pěstounské péči a zažily tam těžký start do života, ale často právě projevy jsou</p>	<p><i>„My máme zkušenosti, dlouhodobé zkušenosti, s funkcí asistenta pedagoga“</i></p> <p><i>„Nejčastěji to byly děti s ADHD“</i></p>	<p>V souvislosti s inkluzí popisuje zkušenosti s funkcí asistenta pedagoga v MŠ.</p> <p>Ředitelka dává příklad dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které MŠ navštěvovaly v rámci inkluze.</p>	<p>Inkluze</p> <p>Inkluze</p>
---	---	---	-------------------------------

<p>velmi podobné tomu ADHD. Měli jsme i chlapce s autismem, takže s tou inkluzí nějaké zkušenosti máme, máme velmi dobré zkušenosti s tím, že jsme na začátku měli hodně studenty zaměstnané jako asistenty pedagoga, což bylo moc fajn. Jednak si oni doplňovali nějakou praxi, a jednak vlastně ta práce jednoho na jednoho je pro děti docela přirozená. A ta inkluze v rámci programu Začít spolu je tedy pojatá tak, že chceme dítě s nějakou specifickou vzdělávací potřebou brát jako součást kolektivu a tím, že ty děti mají možnost volby díky nastavení programu, tak opravdu i tohle dítě si může vybrat aktivitu. Například jsme měli chlapečka, kterému jsme chystali i speciální úkoly, měl i své pracovní místo v prostoru třídy. Zároveň ale tím, že i ty děti si samy vytváří skupiny, tak dítě, které má nějaká</p>	<p><i>„Měli jsme i chlapce s autismem, takže s tou inkluzí nějaké zkušenosti máme“</i></p> <p><i>„inkluze v rámci programu Začít spolu je tedy pojatá tak, že chceme dítě s nějakou specifickou vzdělávací potřebou brát jako součást kolektivu“</i></p> <p><i>„tím, že ty děti mají možnost volby díky nastavení programu, tak opravdu i tohle dítě si může vybrat aktivitu.“</i></p> <p><i>„Zároveň ale tím, že i ty děti si samy vytváří skupiny, tak dítě, které má nějaká specifika, je</i></p>	<p>Popisuje, jak je inkluze nastavená v programu Začít spolu.</p> <p>Vysvětluje, jak inkluze funguje v praxi v rámci programu Začít spolu.</p> <p>Práci v centrech (v malých skupinách) vnímá pro začlenění dítěte se speciálními</p>	<p>Inkluze</p> <p>Inkluze v rámci programu Začít spolu</p> <p>Inkluze v rámci programu Začít spolu</p> <p>Centra aktivit a inkluze</p>
--	--	---	--

<p>specifika, je tam snadněji začleněno. Ze začátku jde s podporou asistenta, učí se vůbec navazovat vztahy, komunikovat s dětmi, ale přirozeně jde taky do těch malých skupin tím, že se to očekává. Děti jsou v malých skupinkách vlastně od rána do odpoledne. Buď si je vybírají samy, nebo jsou víc vedeny učitelkou při práci v centrech. Ale pořád je to to, že tam není velká hromada dětí najednou, ale vytváří se malé skupinky. No a to zvládají i ty děti, které mají nějaké specifikum.</p> <p>No a zároveň se ty skupinky hezky obmění. Nejsou pořád stejné u těch malých dětí. Přijde mi, že zatím si ještě úplně tak nevybírají, s kým přesně chtějí být. Ze nejdou do daného centra jen protože tam jde Anička, nebo Tobík. Spíše jdou fakt tam, kde je ta činnost opravdu</p>	<p><i>tam snadněji začleněno. “</i></p> <p><i>„Ze začátku jde s podporou asistenta, učí se vůbec navazovat vztahy, komunikovat s dětmi“</i></p>	<p>vzdělávacími potřebami velmi pozitivně.</p> <p>Vysvětluje roli asistenta pedagoga při začlenění dítěte do kolektivu.</p>	<p>Role asistenta pedagoga</p>
--	---	---	--------------------------------

<p>zajímá a tím pádem se to hezky prostřídá. Ředitelka: Ano. A pokud je tam dítě, taky jsme měli tu zkušenost, které to rozhodování nezvládalo, tak se mu třeba uzpůsobovala práce, že třeba nebylo tak dlouho v komunitním kruhu. Jen se například pozdravilo s ostatními. Nám hodně záleží na tom, aby kolektiv, ta sociální skupina byla funkční, takže se snažíme dodržovat rituály, které posilují prosociální dovednosti. Takže takové dítě se šlo pozdravit, něco si chvíli třeba poslechlo, ale už vědělo, že ta asistentka je tam s ním a může s ním odejít. Nebylo to tak, že by tam s námi musel sedět, ale prostě vědělo, že má nějaký čas s námi tady, nějaký čas sám s asistentkou pro své úkoly a pak daleko přirozeněji vplynulo do práce ve skupinkách v centrech.</p>	<p><i>„pokud je tam dítě, taky jsme měli tu zkušenost, které to rozhodování nezvládalo, tak se mu třeba uzpůsobovala práce, že třeba nebylo tak dlouho v komunitním kruhu. Jen se například pozdravilo s ostatními“</i> <i>„Nám hodně záleží na tom, aby kolektiv, ta sociální skupina byla funkční, takže se snažíme dodržovat rituály, které posilují prosociální dovednosti.“</i></p> <p><i>„prostě vědělo, že má nějaký čas s námi tady, nějaký čas sám s asistentkou pro své úkoly a pak daleko přirozeněji vplynulo do práce ve skupinkách v centrech“</i></p>	<p>Hovoří o situaci, kdy se dítěti přizpůsobil režim, ale zároveň byla stále zachována spolupráce s ostatními.</p> <p>Rituály vnímá za důležitou součást kolektivu, posilují prosociální dovednosti.</p> <p>Vrací se ke způsobu, jakým lze přizpůsobit režim dětem se speciálními vzdělávacími potřebami tak, aby se lépe začlenilo do kolektivu.</p>	<p>Inkluze v rámci programu Začít spolu</p> <p>Rituály</p> <p>Inkluze v rámci programu Začít spolu</p>
--	--	---	--

<p>S tím možná souvisí také snaha o rozvoj maximálního potenciálu každého dítěte, na jakou program klade velký důraz. Program míří velmi individuálně – tím je právě podobný i alternativním školám. Jak to tedy vnímáte v prostředí této školky? Vidíte na každém dítěti posun, a myslíte si, že je to díky nastavení programu?</p>			
<p>Ř: Jsem o tom přesvědčená. Ten program, tak, jak je nastavený, hodně vychází opravdu ze zájmů, z potřeb a z individuálního nastavení dětí. Věříme tomu, že u každého v našem životě je nějaká oblast, kde máme silné a slabé stránky. Z části jsou to věci, se kterými se rodíme, jsou nám nějak dané a pak v životě se už jen nějak projevují, posilují nebo naopak neposilují. My tím, že u dětí posílíme tu jejich silnou stránku, jim dáváme dobrý i</p>	<p><i>„Jsem o tom přesvědčená. Ten program, tak, jak je nastavený, hodně vychází opravdu ze zájmů, z potřeb a z individuálního nastavení dětí.“</i></p>	<p>Je přesvědčená, že program má pozitivní vliv na rozvoj dětí. Vysvětluje, že program vychází z individuálních potřeb dětí.</p>	<p>Individuální přístup k dětem</p>
<p>že u dětí posílíme tu jejich silnou stránku, jim dáváme dobrý i</p>	<p><i>„tím, že u dětí posílíme tu jejich silnou stránku, jim dáváme dobrý i psychický základ</i></p>	<p>Individuální přístup k dětem a posilování jejich silných stránek osobnosti považuje</p>	<p>Individuální přístup k dětem</p>

<p>psychický základ pro to, aby jednou zvládaly situace, problémy, které budou psychicky těžší a náročnější. Někdy slyšíme protiargumenty, že děti se přece nebudou mít pořad jako v bavlnce v tom životě. To je pravda. Ten život jim přinese i těžké situace, ale my se bavíme o věku předškolním, kde se tvoří základy pro všechno ostatní. To, co se tady děti naučí, co si vyzkouší, tak je velká pravděpodobnost, že si potom přenesou dál. A my chceme, aby ty základy byly pevné. Program Začít spolu se právě na toto hodně zaměřuje, aby se vytvořil u dětí pevný, dobrý základ pro další učení, ale hlavně do budoucího života. Ať už je čeká jakékoliv povolání, tak vlastně když budou vědět, že je to baví, že jim to jde dobře, kde naopak mají nějaké své mezery a zažijí si to na vlastní kůži. Pak si myslím, že se opravdu buduje</p>	<p><i>pro to, aby jednou zvládaly situace, problémy, které budou psychicky těžší a náročnější. “</i></p> <p><i>„my se bavíme o věku předškolním, kde se tvoří základy pro všechno ostatní. To, co se tady děti naučí, co si vyzkouší, tak je velká pravděpodobnost, že si potom přenesou dál. A my chceme, aby ty základy byly pevné. Program Začít spolu se právě na toto hodně zaměřuje, aby se vytvořil u dětí pevný, dobrý základ pro další učení, ale hlavně do budoucího života. “</i></p> <p><i>„Pak si myslím, že se opravdu buduje</i></p>	<p>za základ zvládání náročných životních situací.</p> <p>Předškolní věk považuje za období, v němž děti získávají zkušenosti do budoucího života, tím se u nich tvoří pevný základ pro další učení a život. Zdůrazňuje, že program se na tento fakt zaměřuje.</p> <p>Je přesvědčená o tom, že program</p>	<p>Předškolní věk</p> <p>Celoživotní učení</p> <p>Vliv programu na rozvoj osobnosti dětí</p> <p>Vliv programu na vývoj dítěte</p>
--	---	--	---

<p>zdravé sebevědomí a dítě je schopné se jednou uplatnit v životě. A to je něco, co nás program hodě naučil.</p> <p>Ano, s tím také souhlasím. Že výchova a vzdělání není o tom, aby dítě bylo ve všem nejlepší, ale aby si dokázalo samo poradit a umět řešit problémy, které život může přinést. Když se tedy rodič rozhodne umístit své dítě do Vaší školky, ale o programu vůbec nic neví, tak dáváte jim nějakou zpětnou vazbu, ptají se vůbec rodiče na to, co program nabízí nebo už mají nějaké povědomí?</p> <p>Ř: Dneska bych řekla, že už to povědomí mají, že už je tady část rodičů, a ta se stále zvětšuje, kteří se jdou cíleně hlásit kvůli programu na mateřskou školu, protože už navštívili naše webové stránky a skrze ně se dostali na webové stránky programu. Letos</p>	<p><i>zdravé sebevědomí a dítě je schopné se jednou uplatnit v životě. A to je něco, co nás program hodě naučil.“</i></p> <p><i>„už to povědomí mají, že už je tady část rodičů, a ta se stále zvětšuje, kteří se jdou cíleně hlásit kvůli programu na mateřskou školu, protože už navštívili naše webové stránky a skrze ně se dostali na webové stránky programu.“</i></p>	<p>má pozitivní vliv na utváření zdravého sebevědomí dětí.</p> <p>Vnímá pokrok v rozšíření povědomí rodičů o programu. Začít spolu.</p>	<p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Propagace programu</p>
--	--	---	--

<p>jsme otevřely s kolegyněmi ZaS centrum, což je jakoby jednak virtuální centrum, ale zároveň ta naše školka, která chce nabízet setkávání s rodiči, besedy s odborníky, teď chystáme besedu i pro nové rodiče, a chceme to nabídnout i do olomouckých rodinných center, aby si mohli přijít zkusit zažít právě program na vlastní kůži se svými dětmi, které by se teoreticky potom mohly hlásit u zápisu. Snažíme se tedy dávat do povědomí rodičů, jak se tady pracuje, protože jak jsme již o tom mluvily – práce s rodinou je pro nás klíčová, a když budeme mít motivované spolupracující rodiče, tak samozřejmě to dítě tady bude mnohem lépe prospívat. Pak se nám osvědčilo, než nám to korona zhatila, udělat jeden rok zápis, kde jsme byly spolu se zástupkyní. A když ti rodiče přicházejí a čekají, než se individuálně zapíší, než vyřídíme ty</p>	<p><i>„ZaS centrum, což je jakoby jednak virtuální centrum, ale zároveň ta naše školka, která chce nabízet setkávání s rodiči, besedy s odborníky, teď chystáme besedu i pro nové rodiče, a chceme to nabídnout i do olomouckých rodinných center, aby si mohli přijít zkusit zažít právě program na vlastní kůži“</i></p> <p><i>„Snažíme se tedy dávat do povědomí rodičů, jak se tady pracuje, protože jak jsme již o tom mluvily – práce s rodinou je pro nás klíčová, a když budeme mít motivované spolupracující rodiče, tak samozřejmě to dítě tady bude mnohem lépe prospívat.“</i></p>	<p>Motivovaně a nadšeně hovoří o různých činnostech, které by mohly pomoci povědomí o programu rozšířit. Aktivně se do propagace programu zapojuje.</p> <p>Velmi paní ředitelce záleží na tom, aby spolupráce s rodiči fungovala.</p>	<p>Propagace programu</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Spolupráce a komunikace s rodiči</p>
--	--	---	--

<p>papírové dokumenty, tak zástupkyně má čas věnovat se rodičům.</p> <p>Využíváme toho, že rodiče se díky zápisu již dostanou do prostředí školky, do třídy, i ty děti se dostanou do toho prostoru školky a už je zástupkyně může provést. Může jim zodpovědět nějaké otázky, dáváme jim letáčky, kde máme stručně sepsané, jak vypadá den v naší školce. Máme k tomu i nějaké fotky, odkazujeme se tam zase na naše webové stránky a už je tam prostor zodpovědět první dotazy už u toho zápisu. Potom když ty děti jsou přijaty, rodiče absolvují informační schůzku na konci června. To je setkání, kde jednak řešíme dokumentační věci, co potřebujeme vyřešit, ale snažíme se zase představovat už ten program v nějaké podobě. Schůzky probíhají opět ve třídách, takže i ten prostor už na rodiče nějak působí a vidí</p>	<p><i>„Využíváme toho, že rodiče se díky zápisu již dostanou do prostředí školky, do třídy, i ty děti se dostanou do toho prostoru školky“</i></p> <p><i>„dáváme jim letáčky, kde máme stručně sepsané, jak vypadá den v naší školce. Máme k tomu i nějaké fotky“</i></p> <p><i>„když ty děti jsou přijaty, rodiče absolvují informační schůzku na konci června. To je setkání, kde jednak řešíme dokumentační věci, co potřebujeme vyřešit, ale snažíme se zase představovat už ten program v nějaké podobě. Schůzky probíhají opět ve třídách, takže i ten prostor už na rodiče nějak působí a vidí jej.“</i></p>	<p>Osobní návštěvu rodičů v MŠ vnímá jako důležité pro představu rodičů ohledně prostředí MŠ.</p> <p>Snaží se konkrétně rodičům přiblížit prostředí a chod MŠ.</p> <p>Zapojení rodičů od doby, kdy dítě nastoupí do MŠ, považuje za podstatné a organizuje společně s kolegyněmi schůzky/aktivity, které zapojení rodičů podpoří.</p>	<p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Spolupráce a komunikace s rodiči</p>
---	---	---	--

<p>jej. Pak hned v září máme třídní schůzky, kde už jsou paní učitelky těch jednotlivých tříd, které vedou, a znovu posouvají o kus dál ty informace ohledně programu rodičům. Takže je to tak, že se s tím pracuje cíleně, a teď v březnu například už je to období, kdy se ptají nebo píšou maily a už se v nich objevuje, že mají dobré reference od jiných rodičů, nebo že si nás našli na internetu a zaujal je program. Takže si myslím, že povědomí o tom je stále větší a rozšiřuje se a rodiče sem začínají dávat děti cíleně, což je skvělé.</p> <p>To je. Líbí se mi, že takto pracujete s informacemi pro rodiče a snažíte se je přímo na vlastní zkušenost seznámit s prostředím školky a programem. No a to navazuje na mou poslední otázku, zda byste doporučila program Začít spolu i ostatním mateřským školám, které</p>	<p><i>„paní učitelky těch jednotlivých tříd, které vedou, a znovu posouvají o kus dál ty informace ohledně programu rodičům.“</i></p> <p><i>„povědomí o tom je stále větší a rozšiřuje se a rodiče sem začínají dávat děti cíleně, což je skvělé.“</i></p>	<p>Snaží společně s učitelkami se rodičům průběžně přiblížit program Začít spolu.</p> <p>Vnímá pokrok v rozšíření povědomí o programu u rodičů dětí, kteří začínají vybírat cíleně MŠ kvůli programu ZaS.</p>	<p>Povědomí rodičů o programu</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Motivace rodičů</p>
---	--	---	---

<p>zvažují jeho zavedení? A pokud tedy ano, co byste zmínila za hlavní důvod pro motivaci proč zrovna tento program?</p> <p>Ř: Rozhodně bych doporučila a dělám pro to maximum, protože působím jako lektorka programu Začít spolu, takže se vlastně setkáváme s učitelkami z jiných mateřských škol. Tím, že jsme otevřeli to metodické centrum, tak se snažíme trochu zacílit na ten náš olomoucký region, ale těch metodických center ještě není tolik, takže my jsme vlastně v rámci Moravy, ať už střední nebo jižní, zatím jediná. Na příští týden máme naplánované setkání, takovou besedu pro paní ředitelky nebo vedoucí paní učitelky, které by měly třeba zájem se o tom programu něco dozvědět. No a proč? Protože je to opravdu vzdělávání pro jednadvacáté</p>	<p><i>„Rozhodně bych doporučila a dělám pro to maximum, protože působím jako lektorka programu Začít spolu, takže se vlastně setkáváme s učitelkami z jiných mateřských škol.“</i></p> <p><i>„máme naplánované setkání, takovou besedu pro paní ředitelky nebo vedoucí paní učitelky, které by měly třeba zájem se o tom programu něco dozvědět.“</i></p> <p><i>„a proč? Protože je to opravdu vzdělávání pro jednadvacáté</i></p>	<p>Je přesvědčená o pozitivním vlivu programu na vzdělávání a doporučuje ho dál, snaží se jej propagovat jako lektorka a stále se v rámci něj vzdělávat.</p> <p>Angažuje se v propagaci programu ostatním ředitelkám a učitelkám, které by o zavedení programu měli zájem.</p> <p>Vysvětluje důvod svého doporučení</p>	<p>Doporučení programu</p> <p>Propagace programu</p> <p>Doporučení programu</p> <p>Propagace programu</p>
---	--	---	---

<p>století. Protože potřebujeme začít přemýšlet v takových těchto obecných kompetencích, sociálních dovednostech. To je to, co si myslím, že ta mateřská škola může nabídnout. Vzdělávání má být navazující na to, co děti zjistí v rodině, nebo co se naučí v rodinné výchově. Proto potřebujeme tu spolupráci rodiny, nemůžeme je oddělovat od toho, jakože – my se vám postaráme o dítě a vy běžte v klidu pracovat. Protože my se nestaráme o dítě, my opravdu vzděláváme. Ten účel času, který dítě tráví v mateřské škole, je vzdělávací. A nemůžeme nereagovat na to, co ta společnost potřebuje. A my to moc nevíme, co budou ty děti potřebovat. Takže znovu se vracím k tomu, že se potřebují učit ty obecné dovednosti, ty klíčové kompetence, které si děti dál pak rozvíjí na dalších</p>	<p><i>století. Protože potřebujeme začít přemýšlet v takových těchto obecných kompetencích, sociálních dovednostech. To je to, co si myslím, že ta mateřská škola může nabídnout. “</i></p> <p><i>„my se nestaráme o dítě, my opravdu vzděláváme. Ten účel času, který dítě tráví v mateřské škole, je vzdělávací.“</i></p> <p><i>„znovu se vracím k tomu, že se potřebují učit ty obecné dovednosti, ty klíčové kompetence, které si děti dál pak rozvíjí na dalších stupních</i></p>	<p>programu, z vlastní zkušenosti jej vnímá za vhodný vzdělávací program pro 21. století.</p> <p>Považuje za důležité sociální kompetence a dovednosti a myslí si, které podle ní může MŠ a program nabídnout.</p> <p>Je přesvědčená o tom, že čas v mateřské škole by měl mít vzdělávací charakter.</p> <p>Opět zdůrazňuje rozvoj klíčových kompetencí pro budoucí vzdělávání a život.</p>	<p>Důvod doporučení programu</p> <p>Sociální dovednosti</p> <p>Předškolní vzdělávání</p> <p>Předškolní vzdělávání</p>
--	--	---	---

<p>stupních vzdělávání, ale i v rámci celoživotního učení. Umožnit jim takové to nadšení, probouzet tu jejich zvědavost, kterou mají a využít toho v tom věku. Že je to prima se něco dozvídat. Pořád je to fajn. Ať to neskončí tím, že jdou nadšení předškoláci do první třídy a po prvním pololetí už je to nebaví. A co se bude dál dít, když už mají celou tu vzdělávací dráhu před sebou. Já vidím i jako hodně důležité předávat ty informace rodičům, edukovat je v tomto směru. Už jen z toho úhlu pohledu, že těch informací, které se na nás valí, je strašně moc. A není pro nás úplně jednoduché je správně volit. To kritické myšlení nám trochu ještě pokulhává. Tak tam vidím velkou příležitost přes ty děti se dostat k těm rodičům a komunikovat věci spolu – co vlastně můžou od té školy očekávat, co jim může nabídnout.</p>	<p><i>vzdělávání, ale i v rámci celoživotního učení. “</i> <i>„Umožnit jim takové to nadšení, probouzet tu jejich zvědavost, kterou mají a využít toho v tom věku. Že je to prima se něco dozvídat. “</i></p> <p><i>„Já vidím i jako hodně důležité předávat ty informace rodičům, edukovat je v tomto směru. “</i></p> <p><i>„tam vidím velkou příležitost přes ty děti se dostat k těm rodičům a komunikovat věci spolu“</i></p>	<p>Cítí, že je důležité probouzet v dětech přirozenou zvědavost a nadšení.</p> <p>Vidí jako důležitou součást vzdělávání dětí také edukaci rodičů, aby podporovali dětskou zvědavost.</p> <p>Velkou příležitost vidí navázat přátelský kontakt s rodiči skrz práci s dětmi.</p>	<p>Rozvoj klíčových kompetencí</p> <p>Dětská zvědavost</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Dětská zvědavost</p> <p>Komunikace s rodiči</p>
--	---	---	--

<p>Ano, také si myslím, že je to pěkně nastavené. Je ale nejspíše potřeba hodně práce ze strany vedení i pracovníků školy, aby program fungoval správně a efektivně tak jak má.</p> <p>Ř: Ano. Některé školy třeba program zavedou, a ono trvá, než se celá škola a vzdělávání nastaví na práci v něm. Pokulhávat to může tehdy, když například ředitel v mateřské škole program zavede, pak ale předá školu někomu jinému a ten se v tom úplně neorientuje. A tím, že vím sama, kolik se musí věci ošetřit z hlediska vedení té školy, tak pokud program není prioritou toho člověka, toho vedení, protože na to místo kvůli tomu jde, tak jak já jsem šla sem, tak je mi jasné, že to odsune. Že to v tu chvíli nebude řešit. A tím pádem se to v tu chvíli stane spíše takové hybridní. Proto se i my snažíme vrátit ke kořenům toho</p>	<p><i>„vím sama, kolik se musí věci ošetřit z hlediska vedení té školy, tak pokud program není prioritou toho člověka, toho vedení, protože na to místo kvůli tomu jde, tak jak já jsem šla sem, tak je mi jasné, že to odsune.“</i></p> <p><i>„snažíme vrátit ke kořenům toho</i></p>	<p>Popisuje vlastní zkušenost s aplikací programu v MŠ z pozice ředitelky.</p> <p>Zdůrazňuje podstatu, důvod,</p>	<p>Vedení a aplikace programu</p> <p>Náročnost aplikace programu</p> <p>Aplikace programu</p>
--	--	---	---

<p>programu – proč jsme ho zavedli. Základy programu zůstávají stejné. A cíle dají se formulovat jen podle toho, co se aktuálně v té společnosti odehrává, což je velmi nosné. Podle mě opravdu program budoucnosti.</p> <p>Ano, já si to také myslím. Líbí se mi, že jej lze právě zařadit do klasických základních i mateřských škol, nabízí velká pozitiva, pokud je nataven v dané škole dobře, a rodiče za něj nemusí platit velké částky. Jak je to třeba u soukromých alternativních škol.</p> <p>Ř: Ano. My dnes už nemluvíme o tom, že program je alternativa, ale že je to značka kvality. Že je to prostě inovativní směr. A když se podíváme na Rámcový vzdělávací program a na to, jak daleko už jsme od revoluce a co se vlastně mělo změnit, tak jsme zatím obecně došli</p>	<p><i>programu – proč jsme ho zavedli. Základy programu zůstávají stejné. A dají se formulovat jen podle toho, co se aktuálně v té společnosti odehrává, což je velmi nosné. Podle mě opravdu program budoucnosti.</i></p> <p><i>„My dnes už nemluvíme o tom, že program je alternativa, ale že je to značka kvality. Že je to prostě inovativní směr.“</i></p>	<p>proč byl program zaveden.</p> <p>Vrací se opět k cílům programu, které jsou aplikovatelné v různých zemích a dají se dané zemi přizpůsobit. Program vnímá jako program budoucnosti.</p> <p>Program označuje za značku kvality a za inovativní směr.</p>	<p>Cíle programu</p> <p>Pojetí programu</p> <p>Program jako inovativní směr</p>
--	---	--	---

<p>kousek. A to, co je vlastně běžné a přirozené a mělo by to být běžné a přirozené, označujeme stále ještě jako za alternativní, jiné. Celkově ve školství reformy trvají dlouho a trvá, než se prolomí nějaká změna. Ale není to o tom, že bychom neměli požehnání seshora. Protože ten Rámcový program je něco, co s přístupem inovativních či alternativních systémů velmi koresponduje. Teď to jen potřebujeme uvést v realitu. A my nabízíme program, který je na to připravený, který je uceleným systémem. Takže se to dá takto vzít a překlomit to do prostředí školy. Samozřejmě, že to vyžaduje spoustu úsilí a změn, hodně práce na sobě jako na dospělých, ale o tom to je. K tomu to směřuje a z vlastní zkušenosti můžu potvrdit, že to úsilí a změna opravdu přináší pozitivní výsledky. Mockrát děkuji za váš čas, snahu a</p>	<p><i>„to, co je vlastně běžné a přirozené a mělo by to být běžné a přirozené, označujeme stále ještě jako za alternativní, jiné. Celkově ve školství reformy trvají dlouho a trvá, než se prolomí nějaká změna.“</i></p> <p><i>„Rámcový program je něco, co s přístupem inovativních či alternativních systémů velmi koresponduje.“</i></p> <p><i>„potřebujeme uvést v realitu. A my nabízíme program, který je na to připravený, který je uceleným systémem. Takže se to dá takto vzít a překlomit to do prostředí školy. Samozřejmě, že to vyžaduje spoustu úsilí a změn, hodně práce na sobě jako na dospělých, ale o tom to je. K tomu to směřuje a z vlastní zkušenosti můžu potvrdit, že to úsilí a změna opravdu přináší pozitivní výsledky“</i></p>	<p>Vnímá zatím malý posun v přístupu ke vzdělání.</p> <p>Vysvětluje, že RVP s inovativními a alternativními systémy koresponduje.</p> <p>Program vnímá jako ucelený systém, který je aplikovatelný v prostředí školy, koresponduje s RVP.</p> <p>Uvádí vlastní zkušenost s aplikací programu, která vyžaduje úsilí, ale přináší pozitivní výsledky.</p>	<p>Pokrok ve vzdělávání</p> <p>Přístup ke vzdělávání</p> <p>RVP</p> <p>Aplikace programu</p>
--	--	---	--

motivaci posouvat program dále.			
--	--	--	--

7.1.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 1

- Participantka 1 hovoří o své praxi učitelky v mateřské škole i o současné práci ředitelky MŠ.
- Vzdělávací program Začít spolu vnímá zatím jako nejlepší ucelený didaktický systém pro vzdělávání dětí.
- Za největší výhody a zároveň pozitivní změny, jaké aplikace programu přinesla, považuje partnerský a individuální přístup k dětem, důraz na komunikaci s dětmi jako s dospělými, změna v přístupu k činnostem, kdy děti mají možnost volby aktivity v rámci center, důraz na spolupráci s rodiči dětí, změna uspořádání prostředí třídy na centra aktivit, důraz na samostatnost dětí a vzájemnou spolupráci, proměna vnímání role učitele jako průvodce.
- Jako učitelka i ředitelka MŠ si díky programu uvědomila, že je důležité změnit své očekávání a dát dětem prostor pro rozvoj samostatnosti.
- Program Začít spolu vnímá pozitivně také ve vztahu k inkluzi. Jako výhodu programu pro začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami vidí možnost dítěte zvolit si v rámci center aktivitu, která ho zajímá. Dítě se také podle ní lépe díky práci v centrech začlení, neboť zde spolupracuje menší skupina dětí než při hromadné výuce.
- Je přesvědčená, že program má pozitivní vliv na rozvoj osobnosti dětí a na utváření zdravého sebevědomí, jelikož vychází z individuálních potřeb a možností, cílí na posilování silných stránek osobnosti jedince a prosociálních dovedností. Posilování prosociálních dovedností považuje také za jednu z hlavních úloh předškolního vzdělávání, neboť se v tomto období podle ní tvoří pevné základy pro další učení a život dětí. Říká, že program také probouzí dětskou zvědavost a nadšení.
- Vnímá pokrok v rozšíření povědomí rodičů o programu Začít spolu, zapojuje se do propagačních aktivit programu a výzkumů, které by mohly program více zviditelnit. Působí také jako lektorka programu.

- Jako ředitelka se snaží o maximální zapojení rodičů v prostředí mateřské školy, organizuje společně s kolegyněmi aktivity, které spolupráci rodičů podpoří a které jim průběžně přiblíží program Začít spolu.
- Aplikaci programu doporučuje, protože je to podle ní program vhodný pro vzdělávání dětí v 21. století a označuje jej za „program budoucnosti“.
- O programu mluví jako o inovativním směru vzdělávání, ne jako o alternativě.
- Aplikaci programu hodnotí z pozice učitelky i ředitelky MŠ jako náročnou, vyžaduje dle ní velké úsilí a motivaci ke změně. Dodává, že úsilí vynaložené při aplikaci programu a změny, které nastanou, přináší pozitivní výsledky.

7.1.2 Závěr rozhovoru s participantkou 1

Vzdělávací program Začít spolu a jeho aplikaci v MŠ Žižkovo náměstí vnímá dotazovaná z pozice učitelky i ředitelky MŠ velmi pozitivně. Zaznamenala příznivé změny v souvislosti se zavedením programu, zejména v uspořádání prostředí do center aktivit, což mělo pozitivní vliv na rozvoj samostatnosti a spolupráce dětí, na inkluzi a individuální rozvoj osobnosti dětí. Dále se s aplikací programu podle ní zlepšila spolupráce a komunikace s rodiči dětí a jejich celková participace v prostředí mateřské školy. Respektující a individuální přístup k dětem, jaký program zdůrazňuje, vyzdvihuje v souvislosti s posilováním sociálních dovedností dětí a silných stránek osobnosti. Je přesvědčená, že program Začít spolu nabízí ucelený didaktický systém vzdělávání vhodný pro 21. století. Přestože jeho aplikace vyžaduje mnoho úsilí jak učitelek, tak ředitele MŠ, doporučuje jej dál, neboť vidí přínos pozitivních výsledků v praxi. Z rozhovoru vyplývá, že paní ředitelka je zastáncem programu a snaží se o jeho rozšíření v rámci propagace organizace ISSA i výzkumných aktivit.

7.2 Participantka 2 – asistentka pedagoga v mateřské škole

Participantka 2	Vybrané klíčové citáty	Kategorie	Oblast
Nebude Vám vadit, že budu rozhovor nahrávat? A: Nebude, klidně nahrávejte.			

<p>Na začátek bych Vám ráda položila otázku – jak dlouho pracujete jako asistentka pedagoga tady v mateřské škole? A: V této mateřské škole od listopadu. Poprvé vlastně jako asistent pedagoga.</p> <p>A kde jste pracovala předtím? A: Předtím v různých mateřských školách jako učitelka.</p> <p>A jaké to byly školky? Klasické státní, nebo soukromé...? A: Byly různé. Začínala jsme v klasické sídlištní školce, kde ale byla v té době fajn paní ředitelka. Hodně jsem se tam naučila, ale byl tam hodně takový ten autoritativní přístup, který v té době byl normální a častý ve školství. Potom bych ráda ještě zmínila mateřskou školu Montessori v Jablonci nad Nisou, kde jsem si dělala i kurz v oblasti Montessori výuky. Tam mě velmi zaujal přístup paní ředitelky, která vlastně z klasické</p>	<p><i>„V této mateřské škole od listopadu.“</i></p> <p><i>„Předtím v různých mateřských školách.“</i></p> <p><i>„Byly různé. Začínala jsme v klasické sídlištní školce“</i></p> <p><i>„Potom bych ráda ještě zmínila mateřskou školu Montessori v Jablonci nad Nisou, kde jsem si dělala i kurz v oblasti Montessori výuky.“</i></p>	<p>Upřesňuje, že v MŠ je teprve od listopadu letošního roku. Poprvé jako asistent pedagoga.</p> <p>Upřesňuje, kde pracovala předtím jako učitelka MŠ.</p> <p>Popisuje svoji zkušenost s Montessori výukou v MŠ. Tato MŠ a Montessori výuka ji velmi zaujala.</p>	<p>Praxe asistentky pedagoga v MŠ</p> <p>Praxe učitelky MŠ</p>
--	--	--	--

<p>státní školky vybuodovala školku alternativní.</p> <p>Většinou totiž Montessori školy jsou soukromé a rodiče za ně platí velké částky. Tady ale byla ta výhoda, že školka byla pořád státní, takže ji financoval stát, ale zároveň díky ředitelce fungovala jako Montessori. Postupně budovala prostředí a dodávala Montessori pomůcky. No a dneska už je to 20 let, co takto fungují.</p> <p>Ano, to máte pravdu, že vlastně většina Montessori a jiných alternativních škol jsou soukromé. Takže je obrovská výhoda, že pokud si rodič zvolí takový typ mateřské školy, tak nemusí platit vysoké školné.</p> <p>A: Ano, přesně tak.</p> <p>No a tato mateřská škola pracuje tedy v programu Začít spolu, což není sice alternativní program, ale je inovativní. To znamená inovuje</p>	<p><i>„Většinou totiž Montessori školy jsou soukromé a rodiče za ně platí velké částky. Tady ale byla ta výhoda, že školka byla pořád státní, takže ji financoval stát, ale zároveň díky ředitelce fungovala jako Montessori.“</i></p>	<p>Vysvětluje, že MŠ sice byla alternativní, ale státní.</p> <p>Výhodu vidí v tom, že rodiče nemuseli za Montessori výuku platit vysoké školné.</p>	<p>Montessori výuka</p> <p>Soukromá x státní alternativní MŠ</p>
---	--	---	--

<p>určité metody a způsob vzdělávání dětí. Tím má možná blízko metodám užívaných v alternativních školách. Je toto první školka, kde jste se setkala s programem Začít spolu?</p> <p>A: Není. Já tu školku nebudu jmenovat, ale byla to školka Začít spolu, ve které jsem byla teda asi jen 6 týdnů. A protože se blížila besídka ke Svátku matek, tak jsme nedělali nic jiného, než nacvičovali s dětmi vystoupení. Tam to bylo opravdu jinak nastaveno. Sice jsem tam byla krátkou dobu, ale za těch 6 týdnů jsem vlastně neviděla souvislost s programem Začít spolu při práci s dětmi. Spíše všechno bylo vedeno frontálně, hromadně. Mohlo to být samozřejmě tím, že jsem viděla pouze 6 týdnů práce s dětmi. Ale každopádně jsem přesvědčená, že i to by se dalo udělat jinou formou, jakou nabízí program Začít spolu a</p>	<p><i>„Není. Já tu školku nebudu jmenovat, ale byla to školka Začít spolu, ve které jsem byla teda asi jen 6 týdnů.“</i></p> <p><i>„Tam to bylo opravdu jinak nastaveno. Sice jsem tam byla krátkou dobu, ale za těch 6 týdnů jsem vlastně neviděla souvislost s programem Začít spolu při práci s dětmi.“</i></p>	<p>Odmítá jmenovat mateřskou školu, která fungovala také v programu Začít spolu.</p> <p>Vnímá rozdíl v aplikaci programu v nejmenované MŠ a v MŠ Žižkovo náměstí.</p> <p>Nezaznamenala souvislost s programem Začít spolu v nejmenované MŠ.</p>	<p>Aplikace programu</p> <p>Rozdíl v aplikaci programu</p> <p>Aplikace programu</p>
---	--	---	---

<p>rozvrhnout nácvik vystoupení časově tak, aby se stíhalo s dětmi pracovat v rámci center a vlastně tak, jak program nabízí. Spíše si myslím, že celkově ta školka moc na program nastavená nebyla. Tady to opravdu vypadá jinak.</p> <p>Aha, takže to srovnání máte. A asi jste zaznamenala tedy velký rozdíl.</p> <p>A: To určitě ano.</p> <p>A jak tedy hodnotíte aplikaci programu tady?</p> <p>A: Líbí se mi, jak je tady nastavený. Pročetla jsem ty knihy, které jsou k dispozici. No a hlavně skrze pozorování sleduju tady ve třídě, když to jde tak i v ostatních třídách. To je možná výhoda asistenta pedagoga, že má více prostoru a času pozorovat dění ve třídě. Jelikož má na starost jedno dítě, které ale také většinou pracuje s ostatními. Takže oproti učitelkám mám určitě toho prostoru pozorovat více. Také bych řekla, že Začít spolu má hodně</p>	<p><i>„rozvrhnout nácvik vystoupení časově tak, aby se stíhalo s dětmi pracovat v rámci center“</i></p> <p><i>„Líbí se mi, jak je tady nastavený.“</i></p> <p><i>„Pročetla jsem ty knihy, které jsou k dispozici. No a hlavně skrze pozorování“</i></p> <p><i>„výhoda asistenta pedagoga, že má více prostoru a času pozorovat dění ve třídě“</i></p> <p><i>„oproti učitelkám mám určitě toho prostoru pozorovat více“</i></p> <p><i>„Začít spolu má hodně podobné</i></p>	<p>Navrhuje, jak by nejmenovaná MŠ mohla postupovat při nácviku vystoupení dětí tak, aby aplikace programu proběhla.</p> <p>Pozitivně hodnotí aplikaci programu v MŠ Žižkovo náměstí. Program si osvojuje zejména prostřednictvím pozorování v praxi.</p> <p>Vidí výhodu práce asistenta pedagoga v prostoru pozorovat aplikaci programu v praxi a dění ve třídě.</p> <p>Vnímá podobu programu ZaS a Montessori v respektujícím přístupu k dětem.</p>	<p>Aplikace programu Osvojování programu Začít spolu</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Práce asistenta pedagoga</p> <p>Srovnání programu ZaS a Montessori výuky</p>
--	--	---	---

<p>podobné prvky jako Montessori. Ten respektující přístup k dětem je hodně podobný, skoro až stejný, jaký jsme zažila už v tom Jablonci. Teď je tedy pro mě nová spíše ta práce v centrech. S tím jsem se ještě neseťkala. Měla jsem vlastně i možnost si to vyzkoušet, když tady jedna paní učitelka onemocněla, takže jsem ji nějakou dobu zastupovala, a je to docela fuška, musím říct. Ale je to výborné! Hlavně ta možnost výběru. To je obrovská výhoda toho nastavení programu. To si myslím, že je základ. Že dítě si může samo vybrat co ho zrovna zajímá, na co se cítí, co ho baví.</p> <p>Souhlasím. To také vnímám za velké pozitivum programu. Takže podobnost s Montessori přístupem vidíte hlavně v tom individuálním přístupu k dětem, na kterém si tedy i program Začít spolu zakládá. Je</p>	<p><i>prvky jako Montessori. Ten respektující přístup k dětem je hodně podobný, skoro až stejný, jaký jsme zažila“</i></p> <p><i>„Teď je tedy pro mě nová spíše ta práce v centrech. S tím jsem se ještě neseťkala.“</i></p> <p><i>„Měla jsem vlastně i možnost si to vyzkoušet“</i></p> <p><i>„je to docela fuška, musím říct. Ale je to výborné!“</i></p> <p><i>„Hlavně ta možnost výběru. To je obrovská výhoda ... To si myslím, že je základ. Že dítě si může samo vybrat co ho zrovna zajímá, na co se cítí, co ho baví.“</i></p>	<p>Poprvé se s prací v centrech setkává až zde.</p> <p>Hodnotí organizaci práce v centrech jako náročnou, ale zároveň ji vnímá velmi pozitivně. Výhodu vidí v tom, že dítě si může samo aktivitu zvolit.</p>	<p>Práce v centrech</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Možnost výběru</p>
--	--	---	---

<p>ještě něco, co používají oba přístupy?</p> <p>A: Ano, ten přístup orientovaný na dítě vnímám asi nejvíce. Potom ale také ta samostatnost dětí například v sebeobslužných činnostech od oblékání po nabírání jídla, uklízení po sobě, chystání pomůcek. Když jsem se vrátila z Jablonce, tak jsem si myslela, že takový přístup prostě patří jen k Montessori. Tady jsem zjistila, že opravdu ne. Že existuje i jiný program, který toto dokáže nabídnout. A hlavně, což si myslím, že je podstata a základ pro kvalitní vzdělávání dětí, je vedení a pracovníci, kteří s nimi pracují. Školka nebo škola může fungovat v rámci nějakého alternativního nebo inovativního přístupu, ale vždy záleží na těch lidech, jak program pak aplikují přímo praxi.</p> <p>O tom jsem také přesvědčená. A Vy jako asistentka</p>	<p><i>„přístup orientovaný na dítě vnímám asi nejvíce“</i></p> <p><i>„samostatnost dětí například v sebeobslužných činnostech od oblékání po nabírání jídla, uklízení po sobě, chystání pomůcek“</i></p> <p><i>„jsem si myslela, že takový přístup prostě patří jen k Montessori. Tady jsem zjistila, že opravdu ne. Že existuje i jiný program, který toto dokáže nabídnout.“</i></p> <p><i>„základ pro kvalitní vzdělávání dětí, je vedení a pracovníci, kteří s nimi pracují“</i></p> <p><i>„vždy záleží na těch lidech, jak program pak aplikují přímo praxi“</i></p>	<p>Přístup orientovaný na dítě vnímá jako prvek, který se vyskytuje jak v programu ZaS, tak v Montessori směru.</p> <p>Vnímá velkou samostatnost dětí při činnostech.</p> <p>Práce v MŠ Žižkově náměstí ji nabídla novou zkušenost s programem.</p> <p>Vedení a pracovníky MŠ považuje za základ vzdělávání dětí.</p> <p>Pro kvalitní aplikaci programu považuje snahu a aktivitu jednotlivých zaměstnanců MŠ a vedení.</p>	<p>Přístup orientovaný na dítě</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Pojetí programu</p> <p>Vedení a zaměstnanci MŠ</p> <p>Předškolní vzdělávání</p> <p>Aplikace programu</p>
--	---	---	---

<p>pedagoga možná teď máte možnost vnímat ten program zase ještě z jiného úhlu. Ráda bych se tedy přesunula k práci asistenta pedagoga. Jakou diagnózu měly děti, s nimiž jste pracovala tady ve školce?</p> <p>A: Já jsem tady byla přijata jako asistentka pedagoga pro romského chlapce Honzika, který pocházel z velmi nepodnětného prostředí, takže byl docela zanedbaný. To se odráželo teda pak i při tom vzdělávání. Měl zezačátku problémy s navazováním kontaktu s ostatními dětmi, s pozorností při učení, s trpělivostí. Ale musím říct, že dělal velké pokroky. Já jsem s ním byla sice necelé dva měsíce, ale za tu dobu už začal hezky navazovat vztahy s dětmi, komunikovat s nimi.</p> <p>No a myslíte si, že ty pokroky, které zmiňujete, mohly souviset s tím, jak</p>	<p><i>„pro romského chlapce Honzika, který pocházel z velmi nepodnětného prostředí, takže byl docela zanedbaný“</i></p> <p><i>„Měl zezačátku problémy s navazováním kontaktu s ostatními dětmi, s pozorností při učení, s trpělivostí“</i></p> <p><i>„musím říct, že dělal velké pokroky“</i></p>	<p>Vysvětluje, pro jaké dítě konkrétně byla přijata na pozici asistenta pedagoga. Dodává, jaká specifika chlapec měl.</p> <p>Vnímala velké pokroky chlapce za relativně krátkou dobu.</p>	<p>Inkluze</p> <p>Navazování vztahů</p> <p>Inkluze</p>
--	---	---	--

<p>je tady nastaveno to prostředí? Že například děti pracují v menších skupinkách, takže měl možnost rychleji se mezi ně začlenit...</p> <p>A: Určitě. To prostředí, centra, dávají možnost dětem pracovat více samostatně a spolupracovat a komunikovat mezi sebou. A to pro takové dítě je velká výhoda. Honzík se v té menší skupince dětí lépe zapojil do hry, činnosti. Důležitá je ale také snaha rodičů. Musím říct, že našťastí maminka se snažila asi tak, jak dokázala a mohla. A co je podstatné, tak spolupracovala a komunikovala s námi. Což vlastně opět souvisí s tím, jak je to tady nastaveno. Protože program cílí na komunikaci a spolupráci s rodiči a my jako pedagogové jsme k tomu opravdu vedeni. A u dětí, které mají nějakou specifickou potřebu, je toto základ. Honzík pak vlastně odešel a já jsem se teď na</p>	<p><i>„prostředí, centra, dávají možnost dětem pracovat více samostatně a spolupracovat a komunikovat mezi sebou. A to pro takové dítě je velká výhoda. Honzík se v té menší skupince dětí lépe zapojil do hry, činnosti“</i></p> <p><i>„Důležitá je ale také snaha rodičů... maminka se snažila asi tak, jak dokázala a mohla. A co je podstatné, tak spolupracovala a komunikovala s námi. Což vlastně opět souvisí s tím, jak je to tady nastaveno. Protože program cílí na komunikaci a spolupráci s rodiči a my jako pedagogové jsme k tomu opravdu vedeni“</i></p> <p><i>„u dětí, které mají nějakou specifickou potřebu, je toto základ“</i></p>	<p>Prostředí MŠ a nastavení programu ZaS vnímá velmi pozitivně ve vztahu k inkluzi.</p> <p>Vyzdvihuje spolupráci a komunikaci s rodiči v souvislosti s inkluzí, ale také s celým programem.</p> <p>Opět zdůrazňuje nastavení programu v MŠ Žižkovo náměstí, kde ke spolupráci s rodiči jsou pedagogové vedeni.</p> <p>Spolupráci s rodiči vnímá jako základ pro začlenění dítěte se specifiku vzdělávací potřebou.</p>	<p>Inkluze a program ZaS</p> <p>Výhody programu</p> <p>Inkluze</p> <p>Spolupráce a komunikace s rodiči</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Vedení MŠ</p> <p>Inkluze</p> <p>Spolupráce s rodiči</p>
---	---	--	--

<p>nějakou dobu stala místo asistentky pro to dítě asistentkou třídní. Což už je nepedagogický pracovník a pomáhám při práci s dětmi, když je potřeba. Musím ale říct, že díky tomu mám ještě větší prostor pozorovat. Protože když jsem si zkoušela vymýšlet a pak i realizovat ta různá centra, tak se snaží mít ta učitelka vše pod kontrolou a často si nevšimne třeba těch reakcí dětí. Ale teď jako asistent tedy daleko více vnímám reakce a pokroky dětí a sbírám zkušenosti.</p> <p>Zajímavé. Věřím, že taková pozice může být nakonec velmi obohacující právě skrze tu možnost pozorovat. Jak tedy vnímáte program Začít spolu v souvislosti s inkluzí? Protože na ni je kladen také velký důraz v rámci programu.</p> <p>A: Já si myslím, že inkluze, pokud je dobře nastavená, tak je skvělá věc. Program podle mě</p>	<p><i>„když jsem si zkoušela vymýšlet a pak i realizovat ta různá centra, tak se snaží mít ta učitelka vše pod kontrolou a často si nevšimne třeba těch reakcí dětí“</i></p> <p><i>„teď jako asistent tedy daleko více vnímám reakce a pokroky dětí a sbírám zkušenosti“</i></p> <p><i>„Program podle mě nabízí právě tu</i></p>	<p>Hovoří o zkušenosti s realizací center.</p> <p>Reakce dětí vnímá jako důležité pro pedagoga.</p> <p>Jako asistent má více prostoru pozorovat reakce dětí.</p>	<p>o Realizace center</p> <p>Zkušenost učitelky MŠ a asistentky pedagoga</p> <p>Rozvoj osobnosti dětí</p>
---	--	--	---

<p>nabízí právě tu možnost realizovat ji efektivně. Protože nabízí individuální přístup, vede děti k samostatnosti, a vlastně všechny ty metody a přístup směřuje k tomu, aby děti zvládly pracovat samostatně, aby si dokázaly poradit, pomoci navzájem, aby se rozvinuly jejich silné stránky a zároveň pracovaly na těch slabých.... To vše jsou dobré podněty pro to, aby se i dítě se specifickou potřebou dokázalo začlenit mezi děti a zvládalo vykonávat aktivity společně s dětmi. Ze začátku spíše tedy s pomocí, doprovodem asistenta, potom třeba samostatněji.</p> <p>Pěkně řečeno. Jaké metody programu konkrétně jsou tedy výhodou při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami?</p> <p>A: Pro někoho, například pro děti s autismem, si myslím, že to může být právě ten rituál. Že děti ví, co je</p>	<p><i>možnost realizovat ji efektivně“</i></p> <p><i>„nabízí individuální přístup, vede děti k samostatnosti, a vlastně všechny ty metody a přístup směřuje k tomu, aby děti zvládly pracovat samostatně, aby si dokázaly poradit, pomoci navzájem, aby se rozvinuly jejich silné stránky a zároveň pracovaly na těch slabých.... To vše jsou dobré podněty pro to, aby se i dítě se specifickou potřebou dokázalo začlenit mezi děti a zvládalo vykonávat aktivity společně s dětmi“</i></p> <p><i>„například pro děti s autismem, si myslím, že to může být právě ten rituál“</i></p>	<p>Pozitivně hodnotí nastavení programu ve vztahu k inkluzi.</p> <p>Vnímá, že program má pozitivní vliv na dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Zejména vyzdvihuje samostatnost dětí a rozvíjení silných stránek osobnosti, práce těch slabých.</p> <p>Dává konkrétní příklady metody programu ZaS vhodných pro dětem s nějakým zdravotním nebo</p>	<p>Inkluze a program ZaS</p> <p>Inkluze a program ZaS</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Rozvoj osobnosti dětí</p> <p>Inkluze a program ZaS</p>
--	---	--	--

<p>každý den čeká. Mají přivítací kruh, mají práci v centrech, nastavený režim dne... ten řád nebo režim dne zase může vyhovovat také dětem zanedbaným, které nemají to sociální zázemí, rodinné zázemí pevné. A chybí jim to. Pro dítě s ADHD například to může být právě ta možnost volby aktivity v centru. Má na výběr více činností a může je prostřídat. Nemusí dělat jednu se všemi dětmi najednou, kterou určí učitelka. Protože takové dítě zase potřebuje být aktivní, dělat činnost, která jej baví. A to ta práce v centrech umožňuje. Také slovní hodnocení, které program používá. Myslím si, že dítě, které má nějaké postižení či znevýhodnění potřebuje zpětnou vazbu, děti obecně potřebují zpětnou vazbu a ne jen dostat známku a hotovo. Tady ve školce se ještě známky nedávají, ale ve škole toto</p>	<p><i>„ten řád nebo režim dne zase může vyhovovat také dětem zanedbaným, které nemají to sociální zázemí, rodinné zázemí pevné“</i> <i>„Pro dítě s ADHD například to může být právě ta možnost volby aktivity v centru.“</i> <i>„Má na výběr více činností a může je prostřídat. Nemusí dělat jednu se všemi dětmi najednou, kterou určí učitelka... takové dítě zase potřebuje být aktivní, dělat činnost, která jej baví. A to ta práce v centrech umožňuje“</i> <i>„děti obecně potřebují zpětnou vazbu a ne jen dostat známku a hotovo“</i></p>	<p>sociálním znevýhodněním.</p> <p>Dává konkrétní příklad vhodné metody ZaS pro dítě s autismem (rituál) a pro dítě ADHD (možnost volby centra).</p> <p>Vyzdvihuje slovní hodnocení/zpětnou vazbu jako metodu, kterou program užívá.</p>	<p>Inkluze a program ZaS</p> <p>Metody práce s dětmi v programu ZaS</p> <p>Možnost volby</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Metody práce s dětmi v programu ZaS</p> <p>Slovní hodnocení</p>
---	--	--	---

<p>vidím jako obrovskou výhodu programu. A práce s chybou. Tady se děti učí, že chyba je náš kamarád. Tak jsme to měli i v Montessori školce. Důležité pro děti, které právě mají třeba opožděný mentální vývoj a potřebují daleko více času k učení a pochopení učení. Udělají třeba daleko více chyb, ale důležité je s nimi s tou chybou pracovat a brát ji jako součást učení. Jako něco, co mě zase může posunout dál. A na to program klade také velký důraz.</p> <p>Celkově o programu a o této školce mluvíte velmi pozitivně. Cítíte se tady tedy dobře?</p> <p>A: Velmi dobře. Je to díky vedení, protože paní ředitelka je opravdu člověk na svém místě a programu věnuje dost úsilí, aby fungoval tak, jak má. A já jsem moc ráda, že tady můžu pracovat, pozorovat a sbírat nové zkušenosti, protože tato školka má opravdu co</p>	<p><i>„práce s chybou. Tady se děti učí, že chyba je náš kamarád.“</i></p> <p><i>„důležité je s nimi s tou chybou pracovat a brát ji jako součást učení... něco, co mě zase může posunout dál. A na to program klade také velký důraz.“</i></p> <p><i>„Velmi dobře. Je to díky vedení, protože paní ředitelka je opravdu člověk na svém místě a programu věnuje dost úsilí, aby fungoval tak, jak má.“</i></p> <p><i>„tato školka má opravdu co</i></p>	<p>Práci s chybou považuje za pozitivní metodu programu.</p> <p>Vnímá ji jako součást učení, jako něco, co může člověka posunout dál.</p> <p>V prostředí MŠ se cítí velmi dobře, zejména díky vedení. Pozitivní aplikaci programu přisuzuje úsilí paní ředitelky.</p> <p>Vnímá, že MŠ může nabídnout</p>	<p>Metody práce s dětmi v programu ZaS</p> <p>Práce s chybou</p> <p>Práce s chybou</p> <p>Vedení MŠ</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Předškolní vzdělávání</p>
--	---	--	---

nabídnout jak dětem, tak zajímavé zkušenosti zaměstnancům. To ráda slyším. Můžu děkuji za Váš čas, postřehy a přeji Vám, ať se vám tady stále pracuje tak hezky jako doted'. U: Já také děkuji.	<i>nabídnout jak dětem, tak i zaměstnancům“</i>	kvalitní vzdělávání dětem a zajímavé zkušenosti zaměstnancům.	Zaměstnanci MŠ
--	---	---	----------------

7.2.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 2

- Participantka 2 v MŠ Žižkovo náměstí pracuje poprvé jako asistent pedagoga necelý rok.
- S programem Začít spolu se setkala již dříve v jiné MŠ a vnímá velký rozdíl v jeho aplikaci, přičemž v MŠ Žižkovo náměstí hodnotí jeho aplikaci značně lépe.
- V rámci praxe učitelky MŠ se setkala také s Montessori výukou a vnímá podobné prvky a metody užívané v Montessori MŠ a v programu Začít spolu, jako například individuální přístup k dětem a rozvoj samostatnosti dětí.
- Práci asistenta pedagoga hodnotí pozitivně, vidí výhodu v možnosti pozorovat dění ve třídě a reakce dětí. Vnímá pokroky dětí a jejich rozvoj v rámci práce v centrech.
- Měla možnost vyzkoušet si jako učitelka organizaci práce v centrech. Organizaci center zpětně vnímá jako náročnou, ale ve vztahu k dětem jako výbornou metodu rozvoje samostatnosti.
- Jako základ pro kvalitní aplikaci programu považuje úsilí vedení a pracovníků mateřské školy.
- Zaznamenala velké pokroky chlapce přijatého v rámci inkluze do MŠ Žižkovo náměstí za relativně krátkou dobu. Přispělo tomu podle ní nastavení programu, které přináší vhodné metody a přístupy k práci s dětmi v souvislosti s inkluzí. Vhodnou metodou programu pro inkluzi je podle ní práce v centrech, rozvoj silných stránek osobnosti dítěte a posilování těch slabých, slovní hodnocení práce s chybou.

- Uvádí možnost dítěte zvolit si centrum aktivity jako vhodný přístup ke vzdělávání a začlenění dítěte s ADHD. Rituál a pevně nastavený režim dne hodnotí pozitivně ve vztahu k dětem s autismem.
- Vyzdvihuje důraz na spolupráci a komunikaci s rodiči, jaký program zastává. Vnímá, že spolupráce s rodiči má pozitivní vliv při inkluzi a považuje ji za základ pro efektivní začlenění dítěte se specifickou vzdělávací potřebou.
- V prostředí MŠ se cítí spokojeně především díky vedení.
- Efektivní aplikaci programu v MŠ Žižkovo náměstí přisuzuje hlavně úsilí paní ředitelky a vnímá, že mateřská škola může nabídnout dětem kvalitní předškolní vzdělávání i zajímavé zkušenosti pedagogům.

7.2.2 Závěr rozhovoru s participantkou 2

Z pozice asistentky pedagoga považuje participantka 2 program Začít spolu za vhodný nástroj pro kvalitní předškolní vzdělávání a efektivní inkluzi. Program podle ní nabízí metody a způsoby práce s dětmi, které mohou pozitivně ovlivnit začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami a zároveň přispět k rozvoji silných stránek osobnosti. Mezi tyto metody zařazuje práci v centrech, individuální přístup k dětem, slovní hodnocení, práci s chybou a spolupráci s rodiči dětí. Z rozhovoru vyplynulo, že kvalitní aplikaci programu a spokojenost v prostředí mateřské školy přisuzuje dotazovaná vedení paní ředitelky.

7.3 Participantka 3 – učitelka s dlouhodobou praxí v mateřské škole

Participantka 3	Vybrané klíčové citáty	Kategorie	Oblast
<p>Můžu rozhovor s Vámi nahrát? Nebude Vám to vadit? U: Můžete, určitě nebude.</p> <p>Jenom pro upřesnění se zeptám – jak dlouho pracujete v této mateřské škole? U: Teď už to bude sedmnáctý školní rok.</p> <p>Sedmnáctý školní rok už je dlouhá doba. A tedy celých sedmnáct let tady? U: Ano. Předtím jsem pracovala sice i v jiné školce. Ale to bylo hned po škole, po maturitě. Po mateřské jsem se nedostala jako učitelka do školky, protože v té době zrovna nebylo volné místo, takže jsem pracovala 10 let ještě ve strojírenské firmě v kanceláři. Ale potom zase jsem se vracela do školství, no a to už jsem nastoupila tady do této školky.</p> <p>Takže když jste sem nastupovala, tak školka ještě</p>	<p>„sedmnáctý školní rok“</p>	<p>Upřesňuje, jak dlouho je učitelkou v této MŠ.</p>	<p>Praxe učitelky v MŠ</p>

<p>nefungovala v programu Začít spolu? U: Přesně tak. Program se zavedl myslím až po čtyřech letech, co jsem zde nastoupila.</p> <p>V čem tedy vnímáte největší změny v souvislosti se zavedením programu? U: Tak jednak je to změna, co se týče typu třídy, protože až po zavedení programu jsme začaly vytvářet smíšené třídy a zároveň se zmenšil počet dětí ve třídě, jelikož se zde vybudovala třetí třída. Předtím tady byly jen dvě. Velká změna nastala v tom, že se upustilo od frontální výuky. To znamená od práce se všemi dětmi najednou, výtvarka například skoro se třiceti dětmi. Musím se přiznat, že ze začátku jsem měla docela z té změny obavy, když jsme poprvé navštívili seminář Začít spolu.</p> <p>Omlouvám se, ale to je kolik roků zpátky, jestli se můžu zeptat?</p>	<p><i>„Program se zavedl myslím až po čtyřech letech, co jsem zde nastoupila.“</i></p> <p><i>„až po zavedení programu jsme začaly vytvářet smíšené třídy a zároveň se zmenšil počet dětí ve třídě“</i></p> <p><i>„Velká změna nastala v tom, že se upustilo od frontální výuky. To znamená od práce se všemi dětmi najednou“</i></p> <p><i>„ze začátku jsem měla docela z té změny obavy, když jsme poprvé navštívili seminář Začít spolu“</i></p>	<p>Když nastupovala, MŠ ještě nefungovala v programu ZaS.</p> <p>Vzpomíná na první změnu po zavedení programu – vytvoření smíšené třídy a snížení počtu dětí ve třídě.</p> <p>Velkou změnu vnímá v organizaci výuky – upuštění od hromadné výuky.</p> <p>Přiznává, že před zavedením programu cítila obavy.</p>	<p>Aplikace programu v programu ZaS.</p> <p>Změny po aplikaci programu</p> <p>Změny po aplikaci programu</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Obavy z něčeho nového</p>
--	--	---	--

<p>U: No, to bude deset let určitě. Možná dvanáct. Takže když jsem byla na prvním semináři, tak jsem se lehce orosila, jak to může ta jedna učitelka zvládnout? Mí to přišlo hodně náročně pro tu učitelku. Jako ty začátky jsou fakt těžké. Já jsem měla pocit, že těm dětem nepředávám toho dost, když jsou v těch centrech rozdělené. Měla jsem pocit, že často přebíhají, že je tady větší šum. Který ale k tomu teda patří. To není špatně. Jen jsem na to do té doby nebyla zvyklá. A nebyla jsem sama. Uklidnilo mě, že podobné pocity měly i ostatní paní učitelky, které se poprvé s programem setkaly tady se mnou. Doma jsem často na to myslela, co třeba udělat jinak. Ale to chce čas. Je to jen tou praxí. S přibývajícima rukama to šlo líp a líp. A ani teď nemůžu říct, že to jde úplně bravurně. Někdy se to podaří perfektně, někdy</p>	<p><i>„když jsem byla na prvním semináři, tak jsem se lehce orosila, jak to může ta jedna učitelka zvládnout?“</i></p> <p><i>„ty začátky jsou fakt těžké“</i></p> <p><i>„Já jsem měla pocit, že těm dětem nepředávám toho dost, když jsou v těch centrech rozdělené... že často přebíhají, že je tady větší šum. Který ale k tomu teda patří. To není špatně. Jen jsem na to do té doby nebyla zvyklá“</i></p> <p><i>„Uklidnilo mě, že podobné pocity měly i ostatní paní učitelky, které se poprvé s programem setkaly tady se mnou“</i></p> <p><i>„to chce čas. Je to jen tou praxí. S přibývajícima rukama to šlo líp a líp“</i></p> <p><i>„ani teď nemůžu říct, že to jde úplně bravurně. Někdy se to podaří perfektně, někdy hůře... stále</i></p>	<p>Cítila nejistotu z neznámého a nového.</p> <p>Vzpomíná na začátky zavedení programu, které vnímala jako velmi náročné, protože s programem do té doby neměla žádnou zkušenost.</p> <p>Uklidňovalo ji vědomí, že stejné pocity měly také ostatní učitelky.</p> <p>Dnes už ví, že je důležitý čas a praxe.</p> <p>Uvědomuje si, že stále je potřeba na sobě jako učitelce pracovat. Vnímá jako důležité</p>	<p>Obavy z něčeho nového</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Náročnost zavedení</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Pocity učitelek MŠ po zavedení programu</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Osobní rozvoj</p> <p>Aplikace programu</p>
---	---	--	---

<p>hůře. Ale stále se učím i já a pracuji na tom, aby to vzdělávání dětí tady bylo opravdu efektivní. Abych jim předala to, co se v rámci programu učíme dětem předávat.</p> <p>Věřím Vám. Asi to tak u každé změny je. Že není jednoduchá. Často ale může přinést pozitivní výsledky. Co Vám pomohlo osobně nejvíce vyrovnat se s touto změnou v praxi a zvládnout vlastně tu práci učitelky dělat najednou jinak, jiným způsobem? Byly to různé publikace, metodiky...?</p> <p>U: Knihy ani tak ne. Samozřejmě pro zorientování jsou fajn, ale mně nejvíce pomohly semináře, letní škola Začít spolu, která je týden o prázdninách. Tam se sešly učitelky z celé republiky a tam jsme si vyměňovaly zkušenosti, konkrétní příklady, konkrétní případy, dostaly jsme hodně materiálů. Opravdu to praktické mi pomohlo nejvíc.</p>	<p><i>se učím i já a pracuji na tom, aby to vzdělávání dětí tady bylo opravdu efektivní. Abych jim předala to, co se v rámci programu učíme dětem předávat.“</i></p> <p><i>„Knihy ani tak ne. Samozřejmě pro zorientování jsou fajn, ale mně nejvíce pomohly semináře, letní škola Začít spolu, která je týden o prázdninách.“</i></p> <p><i>„jsme si vyměňovaly zkušenosti, konkrétní příklady, konkrétní případy, dostaly jsme hodně materiálů. Opravdu to praktické mi pomohlo nejvíc...“</i></p>	<p>aplikovat program efektivně.</p> <p>Publikace k programu ZaS vnímá spíše jako základ pro zorientování, ale pro osvojení programu považuje za nejúčinnější vlastní zkušenost v rámci seminářů ZaS, letních škol, návštěvy MŠ, které již v programu fungovaly.</p>	<p>Aplikace programu</p> <p>Vlastní zkušenost</p>
---	--	---	---

<p>Pak taky když jsme se byly s kolegyněmi podívat ve školkách Začít spolu, například ve frýdecké mateřské škole Beruška. To je průkopnická školka Začít spolu. Možná znáte publikaci ohledně Začít spolu od paní Gardošové.</p> <p>Ano, z té jsem také čerpala hodně informací.</p> <p>U: No, tak my jsme byli přímo i u ní ve školce. I u její dcery, to zase byla školka na Čeladné. Tam jsem sice nebyla já osobně, ale zase kolegyně, takže jsme si pak vyměňovaly zážitky a zkušenosti. No takže přímo jsme měly možnost navštívit tyto průkopnice Začít spolu. Což bylo skvělé. Díky tomu jsme se dostaly jednak k učitelkám přímo do tříd, pak jsme měli i sezení, kde jsme strávili celé dopoledne a ony se nám věnovaly.</p> <p>No a teď naopak už takhle jak jste chodili vy tam, už chodí učitelky tady k vám dívat</p>	<p><i>taky když jsme se byly s kolegyněmi podívat ve školkách Začít spolu...</i></p> <p><i>ve frýdecké mateřské škole Beruška. To je průkopnická školka Začít spolu“</i></p> <p><i>„Díky tomu jsme se dostaly jednak k učitelkám přímo do tříd, pak jsme měli i sezení, kde jsme strávili celé dopoledne a ony se nám věnovaly.“</i></p>	<p>Vzpomíná na konkrétní MŠ, kterou byly navštívit.</p> <p>Pozitivně hodnotí návštěvu ve třídách MŠ a osobní setkání s učitelkami, které měly již zkušenosti s programem.</p>	<p>Aplikace programu</p> <p>Vlastní zkušenost</p> <p>Vlastní zkušenost</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Sdílení zkušeností</p>
---	--	---	---

<p>se, jak školka s programem funguje. Podle toho, co mi říkala paní ředitelka.</p> <p>U: Ano, přesně tak. Takže mám teď tu opačnou zkušenost a jsem ráda, že ji můžu předávat dál. Pamatuju si, že nám tehdy paní Gardošová říkala, že se budeme mít stále co učit ohledně programu. A že to dotáhneme k dokonalosti až tehdy, kdy děti rozdělíme do center a my si budeme moct uvařit kávu a jen pozorovat. Že budou natolik samostatní, aby nás vůbec nepotřebovaly. Můžu říct, že už párkrát se nám to podařilo. Ono se stává, že děti za námi chodí a neví si rady. Ale stále tady mám vyvěšeno, že dítě pracuje bez přímého vedení paní učitelkou, činnost umožňuje dětem spolupracovat, činnost umožňuje dětem volit vlastní postup a k činnosti si děti samy volí pomůcky a materiály, samy si je přichystají a uklidí.</p>	<p><i>„mám teď tu opačnou zkušenost a jsem ráda, že ji můžu předávat dál.“</i></p> <p><i>„Pamatuju si, že nám tehdy paní Gardošová říkala, že se budeme mít stále co učit ohledně programu... že to dotáhneme k dokonalosti až tehdy, kdy děti rozdělíme do center a my si budeme moct uvařit kávu a jen pozorovat. Že budou natolik samostatní, aby nás vůbec nepotřebovaly... už párkrát se nám to podařilo“</i></p> <p><i>„stále tady mám vyvěšeno, že dítě pracuje bez přímého vedení paní učitelkou, činnost umožňuje dětem spolupracovat, činnost umožňuje dětem volit vlastní postup a k činnosti si děti samy volí pomůcky a materiály, samy si je přichystají a uklidí“</i></p>	<p>Cítí radost z toho, že nyní může své zkušenosti také předávat dál.</p> <p>Vzpomíná na slova učitelky MŠ Beruška a popisuje, jak by ideálně měla vypadat aplikace programu.</p> <p>Snaží se co nejvíce podporovat samostatnost dětí a myslet na zásady programu ZaS.</p>	<p>Sdílení zkušeností</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Spolupráce dětí</p> <p>Práce v centrech</p>
--	--	--	---

<p>Věřím, že pořád je třeba se učit, vzdělávat a mít na paměti, na co program cílí. Kdybyste měla vybrat největší výhody nebo silné stránky programu, jaké by to byly z pohledu Vás jako učitelky?</p> <p>U: Řekla bych jednoznačně ta samostatnost dětí, protože se jí naučí už takhle brzo. Tím, že především samy musejí vše zvládnout. A hodně učitelek z jiných školek, když se jdou k nám podívat, jsou překvapené, jak děti pracují samostatně.</p> <p>Neznají to. Potom ta spolupráce. I to, že je to nastaveno tak, že ty větší děti jsou často vzory pro mladší a poskytnout pomoc, radu, když je třeba.</p> <p>Ano, vy jim hlavně dáte tu možnost, aby pracovaly samy. To je ten základ...</p> <p>U: Ano, přesně tak.</p> <p>Jaký vliv podle Vás má program Začít spolu na vývoj dítěte?</p> <p>U: Výborný. Jsem přesvědčená o tom, že jakmile mají děti možnost volit si</p>	<p><i>„jednoznačně ta samostatnost dětí, protože se jí naučí už takhle brzo“</i></p> <p><i>„hodně učitelek z jiných školek, když se jdou k nám podívat, jsou překvapené, jak děti pracují samostatně“</i></p> <p><i>„ta spolupráce. I to, že je to nastaveno tak, že ty větší děti jsou často vzory pro mladší a poskytnout pomoc, radu, když je třeba“</i></p> <p><i>„Výborný. Jsem přesvědčená o tom, že jakmile mají děti možnost volit si</i></p>	<p>Opět zmiňuje samostatnost dětí jako jednu ze silných stránek a výhod programu.</p> <p>Učitelky z MŠ, které nefungují v programu, bývají často překvapené samostatností dětí.</p> <p>Vyzdvihuje spolupráci dětí, zejména starších s mladšími.</p> <p>Vnímá pozitivní vliv programu na vývoj dětí.</p>	<p>Samostatnost dětí</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Spolupráce dětí</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Vliv programu na rozvoj osobnosti dětí</p>
---	---	---	--

<p>takovou činnost, ve které se cítí dobře, která je baví, zaujme je, potom se po všech stránkách mohou krásně rozvíjet. Malé děti se třeba dlouho sytí v centru kostky. Ty nejmladší. Taková centra, která jsou hodně hravá. Často třeba i voda a písek, ale i domácnost. Ateliér ty malé volí třeba méně. S věkem se to pak zase třeba mění. U všech ale vidím po čase pokroky.</p> <p>A máte pocit, že program může být cestou ke zkvalitnění předškolního vzdělávání?</p> <p>U: Určitě. Je teda škoda, že zatím ještě program není tak rozvinutý, a pak se na něj nenaváže v rámci základních škol. Když už tady něco nastartujeme...</p> <p>Ale to je možná otázka času. Pořád je ten program nový a potřebuje se více dostat do povědomí veřejnosti.</p> <p>U: Myslím si, že jo. Že je to otázka času, protože letní školy jsou i</p>	<p><i>takovou činnost, ve které se cítí dobře, která je baví, zaujme je, potom se po všech stránkách mohou krásně rozvíjet. “</i></p> <p><i>„U všech ale vidím po čase pokroky. “</i></p> <p><i>„Určitě. Je teda škoda, že zatím ještě program není tak rozvinutý, a pak se na něj nenaváže v rámci základních škol. “</i></p>	<p>Vidí pokroky ve děti v rámci práce v centrech.</p> <p>Program vnímá jako nástroj pro zkvalitnění předškolního vzdělávání.</p>	<p>Práce v centrech</p> <p>Rozvoj osobnosti dětí</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Předškolní vzdělávání</p>
---	--	--	--

<p>s učitelkama ze základních škol. Paní ředitelka se zmiňovala taky o nějakém výzkumu, který se teď chystá, který by měl právě přispět mimo jiné také k rozšíření sítě škol Začít spolu. U: Ano, chystá. Paní ředitelka to má hezky podchycené. I tady ve školce. Ona když sem nastupovala jako ředitelka, tak školka už v programu fungovala díky předchozí paní ředitelce. No a bylo štěstí, že tu funkci převzal někdo se stejnou vizí a očekáváním, protože kdyby to převzal někdo, kdo tomu programu nakloněný není a někdo, kdo nechce tomu věnovat tolik úsilí, tak by to taky mohl být konec toho, co se tady vybudovalo. S tím naprosto souhlasím. Ještě by mě zajímalo, jak vnímáte spolupráci a komunikaci s rodiči dětí? Změnilo se něco s příchodem programu – jsou</p>	<p><i>„bylo štěstí, že tu funkci převzal někdo se stejnou vizí a očekáváním, protože kdyby to převzal někdo, kdo tomu programu nakloněný není a někdo, kdo nechce tomu věnovat tolik úsilí, tak by to taky mohl být konec toho, co se tady vybudovalo“</i></p>	<p>Kvalitní aplikaci programu v MŠ Žižkovo náměstí přisuzuje úsilí a snaze paní ředitelky.</p>	<p>Program ZaS a vedení MŠ</p>
--	--	--	--------------------------------

<p>například rodiče více vtažení do vzdělávání dětí?</p> <p>U: Ano, určitě. Je pravda, že tím, jak ten program hodně zdůrazňuje spolupráci s rodiči, a je to jedna z oblastí, na kterou klade velký důraz, tak s tím nastaly také změny tady. Například jsme je začaly více zvat přímo do školky na celé dopoledne. Opravdu si některé maminky i tatínci udělali volno a šli se podívat se svými dětmi, jak to tady u nás funguje. Jak vlastně vypadá takový den u nás ve školce. Jdou do toho centra, které si jejich dítě vybere a pozorují, jak pracuje, nebo se mohou také zapojit. V tom jsme měly před covidem obrovský úspěch, chodilo nám opravdu spoustu rodičů. Doufám, že teď se to pomalu zase obnoví a budeme moct zvat dál. A musím říct, že komunikace také funguje. Cokoliv oni nebo my potřebujeme, dokážeme se domluvit. Snažíme se prostě brát je</p>	<p><i>„tím, jak ten program hodně zdůrazňuje spolupráci s rodiči, a je to jedna z oblastí, na kterou klade velký důraz, tak s tím nastaly také změny... jsme je začaly více zvat přímo do školky na celé dopoledne... a šli se podívat se svými dětmi, jak to tady u nás funguje. Jak vlastně vypadá takový den u nás ve školce“</i></p> <p><i>„Jdou do toho centra, které si jejich dítě vybere a pozorují, jak pracuje, nebo se mohou také zapojit.“</i></p> <p><i>„musím říct, že komunikace také funguje. Cokoliv oni nebo my potřebujeme, dokážeme se domluvit. Snažíme se prostě brát je</i></p>	<p>Vnímá pozitivní změny v oblasti spolupráce s rodiči dětí, zejména zapojení rodičů přímo v prostředí MŠ.</p> <p>Pozitivně hodnotí i komunikaci s rodiči dětí, na kterou program mimo jiné také cílí.</p>	<p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Změny po zavedení programu</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Komunikace s rodiči</p>
---	--	--	--

<p>jako součást nás, naši školky, tak, jak by to správně mělo být nastaveno – podle strategie programu. Když toto budeme mít všechny učitelky stále na paměti, tak spolupráce i komunikace s rodiči bude fungovat.</p> <p>Tak to je skvělé, že rodiče takto zapojujete do prostředí školky. Podle mě je to velmi důležité pro to, aby se i dítě cítilo ve školce dobře. Ještě k té aplikaci programu. Přece jen už s ním pracujete nějakou dobu, ale vy jako učitelky se stále školíte v rámci programu?</p> <p>U: Ano, my každý měsíc máme aktivity, máme i supervize jednou za měsíc, které sice nejsou jen v rámci Začít spolu, ale přispívá to samozřejmě ke zkvalitnění celého toho dění tady. Myslím si ale, že my jsme všemi kvalitními semináři, co se týče Začít spolu, už prošly. Ale nabídky nám nějaké stále chodí na mail.</p>	<p><i>jako součást nás, naši školky, tak, jak by to správně mělo být nastaveno – podle strategie programu. Když toto budeme mít všechny učitelky stále na paměti, tak spolupráce i komunikace s rodiči bude fungovat. “</i></p> <p><i>„my každý měsíc máme aktivity, máme i supervize jednou za měsíc, které sice nejsou jen v rámci Začít spolu, ale přispívá to samozřejmě ke zkvalitnění celého toho dění tady“</i></p> <p><i>„my jsme všemi kvalitními semináři, co se týče Začít spolu, už prošly. Ale nabídky nám nějaké stále chodí na mail“</i></p>	<p>Pozitivně hovoří o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci MŠ.</p> <p>Vnímá, že všemi kvalitnímu semináři programu ZaS již prošla. Stále ale má možnost zapojit se do</p>	<p>Silné stránky programu</p> <p>Profesní příprava v programu ZaS</p>
--	---	---	---

<p>Každý rok v září taky předkládáme každá Plán profesního rozvoje, kde popisujeme, na čem bychom chtěly další rok zpracovat, oblasti, na které se chceme zaměřit, nápad na změny. Já jsem třeba měla nápad zvát rodiče do školky v rámci různých aktivit, když je ta aktivita zaměřená na téma, které je tomu rodiči blízké. Teď třeba máme téma Letem světem, a tatínek od jednoho chlapce tady je Francouz. Takže jak budeme probírat Francii, chceme ho nějakým způsobem nějak zakomponovat v rámci aktivit. No a paní ředitelka se s námi s každou osobně sejde a ten Plán profesního rozvoje probere. Musím říct, že ten individuální a přátelský přístup, jaký je v programu také zdůrazňován, uplatňuje paní ředitelka také mezi námi dospělými. Nejen mezi dětmi.</p> <p>Vypadáte spokojeně tady v prostředí školky.</p> <p>U: No ano. Já jsem moc spokojená.</p>	<p><i>„Každý rok v září taky předkládáme každá Plán profesního rozvoje, kde popisujeme, na čem bychom chtěly další rok zpracovat, oblasti, na které se chceme zaměřit, nápad na změny“</i></p> <p><i>„nápad zvát rodiče do školky v rámci různých aktivit, když je ta aktivita zaměřená na téma, které je tomu rodiči blízké“</i></p> <p><i>„paní ředitelka se s námi s každou osobně sejde a ten Plán profesního rozvoje probere. Musím říct, že ten individuální a přátelský přístup, jaký je v programu také zdůrazňován, uplatňuje paní ředitelka také mezi námi dospělými. Nejen mezi dětmi.“</i></p> <p><i>„Já jsem moc spokojená. Jsem</i></p>	<p>dalších nabídek programu.</p> <p>Vysvětluje, že každý rok předkládají plán profesního rozvoje, který jim dává možnost dál rozvíjet svou práci a nápady.</p> <p>Popisuje svůj konkrétní nápad na podporu spolupráce a zapojení rodičů.</p> <p>Oceňuje individuální a přátelský přístup paní ředitelky k zaměstnancům i dětem.</p> <p>Cítí se v prostředí MŠ spokojeně, což</p>	<p>Profesní rozvoj</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Individuální přístup</p> <p>Přátelský přístup</p> <p>Vedení MŠ</p>
---	---	--	---

<p>Jsem tady sice už dlouho, ale díky programu a díky vedení, které je úžasné a dokázalo s námi program uvést v realitu, se mi tady pracuje moc hezky. Já bych opravdu neměnila. A hlavně vidím, že vše, jak to tady funguje u nás, má pozitivní výsledky pak u dětí. Vidím u nich ty pokroky, tu radost a spokojenost, a to si myslím, že je nejdůležitější. Od toho tady přece jsme. Každá zvlášť, ale i školka jako celek.</p> <p>Mockrát děkuji za Váš čas, poznatky, radost a úsilí, které této práci věnujete.</p> <p>U: Já také moc děkuji.</p>	<p><i>tady sice už dlouho, ale díky programu a díky vedení, které je úžasné a dokázalo s námi program uvést v realitu, se mi tady pracuje moc hezky. Já bych opravdu neměnila.</i></p> <p><i>„jak to tady funguje u nás, má pozitivní výsledky pak u dětí. Vidím u nich ty pokroky, tu radost a spokojenost, a to si myslím, že je nejdůležitější. Od toho tady přece jsme. Každá zvlášť, ale i školka jako celek.“</i></p>	<p>opět přisuzuje vedení paní ředitelky. Také oceňuje její snahu o kvalitní aplikaci programu.</p> <p>Prostředí MŠ a aplikaci programu hodnotí opět pozitivně a vnímá pokroky a radost dětí, což považuje za poslání zaměstnanců i MŠ jako celku.</p>	<p>Vedení MŠ a aplikace programu Zas</p> <p>Pocit spokojenosti</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Radost a pokroky dětí</p> <p>Poslání MŠ</p>
---	---	---	--

--	--	--	--

7.3.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 3

- Participantka 3 pracuje jako učitelka v MŠ Žižkovo náměstí 17 let, tudíž zaznamenala velké změny v souvislosti se zavedením programu Začít spolu.
- První velkou změnou bylo upuštění od hromadné výuky a rozdělení aktivit do center, což mělo pozitivní vliv na rozvoj samostatnosti a spolupráce dětí a na komplexní rozvoj jejich osobnosti. Dále vnímá, že se zlepšila komunikace a spolupráce s rodiči dětí a jejich participace na dění v prostředí MŠ.
- Aplikace programu a změny, které s ní nastaly, byly pro ni zpočátku velmi náročné a cítila velkou nejistotu. Dnes už se cítí daleko jistější, ale zároveň si uvědomuje, že je potřeba stále na sobě profesně pracovat a vzdělávat se, což jí MŠ Žižkovo náměstí umožňuje.
- Za nejúčinnější nástroj pro osvojení programu považuje vlastní zkušenost v rámci seminářů, letních škol pořádaných organizací ISSA a návštěv v mateřských školách, které již v programu fungují a kde mohou tamní učitelky předat dál vlastní zkušenost. Teorii a dostupné publikace k programu vnímá spíše jako základ pro počáteční orientaci. Nyní cítí radost, že může svou zkušenost v rámci programu předat dál.
- Při své práci se snaží stále myslet na zásady programu ZaS a maximálně podporovat samostatnost dětí.
- Program Začít spolu považuje za vhodný nástroj pro zkvalitnění předškolního vzdělávání, protože sama vnímá pokroky dětí především v rámci práce v centrech.
- Kvalitní aplikaci programu přisuzuje snaze a úsilí paní ředitelky, díky které se také cítí v prostředí MŠ spokojeně. Oceňuje její individuální a přátelský přístup k zaměstnancům i dětem.

7.3.2 Závěr rozhovoru s participantkou 3

Z rozhovoru vyplývá, že ačkoliv změny, jaké aplikace programu přinesla, nebyly pro participantku zpočátku jednoduché, vnímá je nyní velice pozitivně. Zaznamenala příznivé změny týkající se samostatnosti a spolupráce dětí zejména díky uspořádání

aktivit do center, efektivnější spolupráci rodičů a mateřské školy a pozitivní změnu v oblasti profesního rozvoje. Aplikaci programu v MŠ Žižkovo náměstí hodnotí kladně především díky úsilí a snaze paní ředitelky. V prostředí mateřské školy se cítí spokojeně, což opět odůvodňuje přátelským přístupem vedení. Také cítí radost, že může své zkušenosti učitelky v rámci programu ZaS předávat dál, jelikož jej považuje za vhodný nástroj pro zkvalitnění předškolního vzdělávání.

7.4 Participantka 4 – začínající učitelka v mateřské škole

Participantka 4	Vybrané klíčové citáty	Kategorie	Oblast
<p>Mohu rozhovor s Vámi nahrávat? U: Určitě můžete.</p> <p>Vy jste tedy novou učitelkou tady v mateřské škole, je to tak? U: Přesně tak.</p> <p>Jak dlouho tedy zde pracujete? U: No, už je to vlastně druhým rokem. Akorát předtím jsem zde pracovala pouze na poloviční úvazek dva dny v týdnu. Až pak jsem nastoupila jako učitelka mateřské školy na plný úvazek.</p> <p>Jak byste popsala atmosféru a prostředí mateřské školy, po tom roce, co tady už učíte? U: Řekla bych určitě přátelské a vstřícné prostředí. Cítím se tady velmi dobře a vnímám</p>	<p><i>„je to vlastně druhým rokem. Akorát předtím jsem zde pracovala pouze na poloviční úvaze“</i></p> <p><i>„určitě přátelské a vstřícné prostředí. Cítím se tady velmi dobře a vnímám jako podstatné, že</i></p>	<p>Upřesňuje, jak dlouho v MŠ pracuje.</p> <p>Prostředí MŠ vnímá přátelsky. Cítí se v něm dobře a za důležitý</p>	<p>Praxe učitelky MŠ</p> <p>Prostředí MŠ</p>

<p>jako podstatné, že se celkově prostředí školky i třídy zaměřuje na samostatnost dětí. A snaží se o její maximální rozvoj.</p> <p>V souvislosti s tím bych se ráda zeptala, jak vnímáte program Začít spolu, díky kterému, předpokládám, právě je to prostředí přizpůsobené samostatnosti dětí?</p> <p>U: Já jsem se vlastně s programem Začít spolu setkala až v této mateřské škole, protože předtím jsem na praxe v rámci studia navštěvovala jen školky, které fungují klasicky, spíše frontálně s dětmi. To znamená většina aktivit je prováděna hromadně, se všemi najednou a stále se činnosti opakují. To znamená, komunikační kruh, tělovýchovná aktivita, nějaká zájmová činnost, třeba výtvarka, hudebka, ale stále všechny děti. Já</p>	<p><i>se celkově prostředí školky i třídy zaměřuje na samostatnost dětí. A snaží se o její maximální rozvoj.</i></p> <p><i>„Já jsem se vlastně s programem Začít spolu setkala až v této mateřské škol... předtím jsem na praxe v rámci studia navštěvovala jen školky, které fungují klasicky, spíše frontálně s dětmi“</i></p>	<p>aspekt považuje zaměřenost prostředí na samostatnost dětí a jejich maximální rozvoj.</p> <p>Poprvé se s programem ZaS setkala až v této MŠ, v rámci praxí navštěvovala pouze klasické MŠ, kde výuka funguje frontálně.</p>	<p>Samostatnost dětí</p> <p>Rozvoj dětí</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Hromadná výuka</p>
--	--	---	--

<p>jsem kvůli tomu vždycky měla vůči alternativním nebo inovativním směrům trochu předsudky, protože jsem si to vlastně nezkusila a nezažila. A tak to bylo i s programem, o kterém jsem sice slyšela, ale nikdy jsem ho neviděla a nezkusila v praxi. A až tady jsem se s ním setkala reálně, na vlastní kůži přímo při práci s dětmi. Vnímám ho velmi pozitivně. Předtím to bylo pro mě něco neznámého, jiného než klasická školka, ale teď už ho vnímám tak, že mi vyhovuje opravdu ve všech směrech. Víím, že bych už asi ani jinak pracovat s dětmi nechtěla. A často teď přemýšlím nad tím, že pokud jednou budu mít své děti, což doufám, že budu, tak bych je chtěla dát do školky, kde to funguje stejně nebo alespoň podobně. Vyhovuje mi, že děti mají prostor a možnost volby. Že jdou do centra, do kterého zrovna</p>	<p><i>„Já jsem kvůli tomu vždycky měla vůči alternativním nebo inovativním směrům trochu předsudky, protože jsem si to vlastně nezkusila a nezažila. A tak to bylo i s programem, o kterém jsem sice slyšela, ale nikdy jsem ho neviděla a nezkusila v praxi.“</i></p> <p><i>„Vnímám ho velmi pozitivně. Předtím to bylo pro mě něco neznámého, jiného... ale teď už ho vnímám tak, že mi vyhovuje opravdu ve všech směrech. Víím, že bych už asi ani jinak pracovat s dětmi nechtěla“</i></p> <p><i>„často teď přemýšlím nad tím, že pokud jednou budu mít své děti, což doufám, že budu, tak bych je chtěla dát do školky, kde to funguje stejně nebo alespoň podobně“</i></p> <p><i>„Vyhovuje mi, že děti mají prostor a možnost volby. Že jdou do centra, do</i></p>	<p>Protože neměla zkušenosti pouze s klasickou, spíše hromadnou výukou v MŠ, měla vůči alternativním a inovativním směrům předsudky.</p> <p>Program nyní vnímá velmi pozitivně a práce v něm jí vyhovuje.</p> <p>Pozitivní vnímání programu ovlivňuje její přemýšlení o výchově vlastních dětí v budoucnosti.</p>	<p>Klasické x inovativní/alternativní směry</p> <p>Předsudky</p> <p>Vlastní zkušenost</p> <p>Aplikace programu</p> <p>Pozitivní hodnocení programu</p> <p>Vliv programu na osobní život</p> <p>Možnost volby dětí</p>
---	--	---	---

<p>chtějí jít, zkusí si, co je baví, protože ne každý chce zrovna zpívat, ne každý má náladu zrovna třeba sportovat.</p> <p>Takže ten rozdíl, oproti školám, kde jste chodila na praxe, je tedy především ten, že tady mají větší volby vybrat si, jaké aktivitě s chtějí věnovat?</p> <p>U: Ta možnost volby i ta samostatnost. Přijde mi, že učitelky ve školce s klasickým režimem se bojí zkoušet něco nového, experimentovat, nebo třeba i dovolovat práci s pilkama, s vrtákem, jako to děláme v centru dílnička. A samozřejmě je vše zabezpečeno a kontrolujeme bezpečnost dětí. Těm dětem tady opravdu dáváme důvěru v to, že to zvládnou samy.</p> <p>Věřím, že pro spoustu učitelek není jednoduché změnit ten svůj přístup a dát dětem tak velkou důvěru. Možná protože stále cítí</p>	<p><i> kterého zrovna chtějí jít“</i></p> <p><i>„možnost volby i ta samostatnost“</i></p> <p><i>„dětem tady opravdu dáváme důvěru v to, že to zvládnou samy“</i></p>	<p>Vyzdvihuje možnost volby dětí.</p> <p>Rozdíl oproti MŠ bez programu vnímá v možnosti volby dětí a v samostatnosti dětí.</p> <p>Cítí, že dětem je v MŠ poskytována důvěra v jejich samostatnost.</p>	<p>Práce v centrech</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Rozdíl MŠ bez programu x MŠ s programem ZaS</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Možnost volby dětí</p> <p>Důvěra v samostatnost dětí</p>
---	--	--	---

<p>velkou zodpovědnost za ně, což může vyústit právě v to, že jim nedávají prostor k samostatnosti. Máte pocit, že díky té samostatnosti dětí a tomu, jak je program nastaven, vám to usnadňuje práci jako začínající učitelce?</p> <p>U: No tím, že předtím jsem byla zvyklá na tu klasickou výuku ve školce, tak jsem to jako usnadnění moc nevnímala. Spíše jsem byla zvyklá stále všechny aktivity provádět s těmi dětmi, být u všeho, zase se vracím k té frontální výuce. A tady jsem se musela naučit dát dětem prostor být samostatné. To nebylo úplně jednoduché. Naučit se také s nimi jinak komunikovat, předat jim informaci tak, aby zvládly tu aktivitu samy. Zezačátku jsem měla právě spíše tendence jim více pomáhat. Teď už jsem si zvykla nechat je si například uklidit</p>	<p><i>„tady jsem se musela naučit dát dětem prostor být samostatné. To nebylo úplně jednoduché. Naučit se také s nimi jinak komunikovat, předat jim informaci tak, aby zvládly tu aktivitu samy. Zezačátku jsem měla právě spíše tendence jim více pomáhat.“</i></p>	<p>Nebylo pro ni jednoduché změnit přístup k dětem.</p>	<p>Změna v přístupu k dětem</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Komunikace s dětmi</p>
--	--	---	--

<p>po sobě, nachystat si pomůcky a materiály na nějakou činnost. Předtím jsem měla pořad tendence to nějak zabezpečovat, chystat jim všechno. Postupem jsem se to ale naučila a musím říct, že teď už to jako určitou úlevu vnímám. Když vidím, že nemusím u každého a u všeho být. Tím, že je to učíme už od doby, kdy k nám nastoupí, tak opravdu si děti přirozeně osvojí všechny dovednosti, když jim tu možnost dáme, a vše berou přirozeně.</p> <p>Myslíte si, že program přináší ještě i jiné výhody pro začínající učitele? Pokud ano, jaké Vás napadají?</p> <p>U: Myslím si, že pro začínající učitele program v sobě nese spoustu inspirací a nápadů. A že ty nápady vlastně už pak přicházejí samy. Tím, že každý den chystáme různorodá a pestrá centra, máme i my</p>	<p><i>„Tím, že je to učíme už od doby, kdy k nám nastoupí, tak opravdu si děti přirozeně osvojí všechny dovednosti, když jim tu možnost dáme“</i></p> <p><i>„Myslím si, že pro začínající učitele program v sobě nese spoustu inspirací a nápadů... každý den chystáme různorodá a pestrá centra, máme i my prostor se stále učit něco nového, sbírat zkušenosti a</i></p>	<p>Vnímá, že děti si dovedou osvojit dovednosti tak, aby aktivity zvládaly samy.</p> <p>Program vnímá také jako soubor inspirací a nápadů pro začínající učitele. Konstatuje, že stále jako učitelka má díky programu možnost osvojovat si nové nápady a zkušenosti.</p>	<p>Osvojení dovedností</p> <p>Rozvoj dětí</p> <p>Samostatnost dětí</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Kreativita učitelů</p> <p>Nové zkušenosti</p>
--	--	--	---

<p>prostor se stále učit něco nového, sbírat zkušenosti a nové podněty pro práci s dětmi. Když školka funguje v klasickém režimu, tak se těch aktivit je méně a často se opakují. Jsou třeba zaměřené na různá témata, ale stále je to třeba hudebka, tělocvik, výtvarka. Kdežto tady člověk má prostor pro svou kreativitu a fantazii a už teď můžu říct, že mám díky tomu v uvozovkách portfolio nápadů v hlavě. Dalším obrovským přínosem pro mladou učitelku, která začíná, může být i to, že si osvojí ten přístup k dětem, jaký program nabízí. Myslím si, že totiž jak k dětem přistupujeme tady ve školce a vidíme, že to má na ty děti opravdu pozitivní vliv, tak si tento přístup můžeme přenést do svého života i mimo školku a aplikovat jej například u dětí v širší rodině nebo jednou u svých dětí. A to je podle mě obrovská</p>	<p><i>nové podněty pro práci s dětmi. “</i></p> <p><i>„Když školka funguje v klasickém režimu, tak se těch aktivit je méně a často se opakují. “</i></p> <p><i>„tady člověk má prostor pro svou kreativitu a fantazii a už teď můžu říct, že mám díky tomu v uvozovkách portfolio nápadů v hlavě.“</i></p> <p><i>„obrovským přínosem pro mladou učitelku, která začíná, může být i to, že si osvojí ten přístup k dětem... vidíme, že to má na ty děti opravdu pozitivní vliv“</i></p> <p><i>„tento přístup můžeme přenést do svého života i mimo školku a aplikovat jej například u dětí v širší rodině nebo jednou u svých dětí. A to je podle mě obrovská</i></p>	<p>Vnímá rozdíl oproti MŠ bez programu.</p> <p>Cítí, že program nabízí prostor pro kreativitu učitelek.</p> <p>Za velký přínos programu považuje přístup k dětem.</p> <p>Přístup k dětem užívaný v rámci programu hodnotí velmi pozitivně. Je podle ní vhodný nejen v prostředí MŠ, ale i mimo nu, např. v rodině.</p>	<p>Rozdíl MŠ bez programu x MŠ s programem</p> <p>Kreativita učitelek</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Přístup k dětem</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Pozitivní vliv programu na vývoj dětí</p> <p>Přístup k dětem</p> <p>Prostředí MŠ</p> <p>Prostředí rodiny</p>
---	--	--	--

<p>zkušenost, jakou může program Začít spolu nabídnout mladým začínajícím učitelkám. Aha, to je moc hezky řečeno. Takže Vám to dává vlastně i zkušenosti a schopnosti, jaké můžete potom využít v budoucnu a cítíte, že takový přístup k dětem je správný. Je to tak? U: Ano, přesně tak. Teď s dětmi třeba i komunikuji jinak než kdysi. Pochopila jsem, že i ta komunikace tam je hlavním podnětem pro to, jak se dítě potom chová. Program vlastně zdůrazňuje komunikaci s dětmi a popisný jazyk. To znamená popsat klidně, co po něm žádáme, vysvětlit mu to jako dospělému člověku. Když mu to popíšeme, dostaneme lepší odezvu, než když mu nějakou věc nakážeme. Jestli mi rozumíte... Ano, rozumím, a věřím tomu, že taková komunikace</p>	<p><i>zkušenost, jakou může program Začít spolu nabídnout mladým začínajícím učitelkám.“</i></p> <p><i>„Teď s dětmi třeba i komunikuji jinak než kdysi. Pochopila jsem, že i ta komunikace tam je hlavním podnětem pro to, jak se dítě potom chová.“</i></p> <p><i>„Program vlastně zdůrazňuje komunikaci s dětmi a popisný jazyk. To znamená popsat klidně, co po něm žádáme, vysvětlit mu to jako dospělému člověku. Když mu to popíšeme, dostaneme lepší odezvu, než když mu nějakou věc nakážeme.“</i></p>	<p>Zaznamenala rozdíl v komunikaci s dětmi po nástupu do MŠ. Komunikaci vnímá jako důležitý podnět pro chování dětí.</p> <p>Má přehled o tom, jakou komunikaci program zdůrazňuje.</p>	<p>Nová zkušenost</p> <p>Silné stránky programu</p> <p>Komunikace s dětmi</p> <p>Komunikace s dětmi</p> <p>Pozitivní vliv programu na děti</p> <p>Přístup k dětem</p>
--	--	--	---

<p>s dětmi může mít lepší efekt než různé příkazy a zákazy. A pomohlo Vám například i to, že program už je nějak ucelený? Že vlastně nabízí systém různých strategií, cílů a metod, jak s dětmi pracovat? Že se v uvozovkách máte „čeho chytit?“</p> <p>U: Jako určitě je to fajn, že vím, že nějakou teoretickou oporu v programu mám a že vím, jak funguje. Ale spíše je to tom, co si napozoruji. Nebo co si zažiji. Můžu si sice přečíst nějaké publikace, strategii, manuály, ale vlastně si tolik pod tím člověk nedokáže představit. Až pak vlastně ta praxe mi dala nejvíc. Až jakmile si to člověk vyzkouší, tak chápe, o čem je v té teorii řeč. Dá se říct, že já jsem do toho byla, jak se říká, vhozena a vše jsem se učila za pochodu. Tím jsem si vše osvojila přímo na vlastní kůži a teď</p>	<p><i>„spíše je to tom, co si napozoruji. Nebo co si zažiji. Můžu si sice přečíst nějaké publikace, strategii, manuály, ale vlastně si tolik pod tím člověk nedokáže představit... Až jakmile si to člověk vyzkouší, tak chápe, o čem je v té teorii řeč.“</i></p>	<p>Vlastní zkušenost a praxi v rámci programu vnímá jako přínosnější než teoretický rámec programu.</p>	<p>Vlastní zkušenost</p> <p>Pozorování</p>
---	--	---	--

<p>s odstupem času už je mi to přirozené. Chodí k nám ale i učitelky z jiných mateřských škol, aby se podívaly, jak program funguje v praxi, a ty nechápou, jak to může fungovat. Jsou často překvapeny, že děti dá se říct téměř vše zvládají samy. Takže vnímám jako obrovskou výhodu, že jsem měla to štěstí nastoupit do své první školky, která v programu funguje a hlavně program funguje tady. To, co učitelky právě z klasických školek si musí osvojit a projít si docela velkou změnou co se týče přístupu k dětem, pokud se školka rozhodne program aplikovat, tak já jsem si osvojila hned na začátku.</p> <p>Ano, to s Vámi souhlasím. Program také hodně cílí na komunikaci a spolupráci s rodiči. Jak vnímáte tuto oblast začínající učitelka?</p>	<p><i>„Chodí k nám ale i učitelky z jiných mateřských škol, aby se podívaly, jak program funguje v praxi... Jsou často překvapeny, že děti dá se říct téměř vše zvládají samy“</i></p> <p><i>„vnímám jako obrovskou výhodu, že jsem měla to štěstí nastoupit do své první školky, která v programu funguje“</i></p>	<p>Popisuje zkušenost s návštěvou učitelek z mateřských škol fungující bez programu a vnímá jejich překvapení ze samostatnosti dětí.</p> <p>Svou první práci v MŠ Žižkovo náměstí a v programu ZaS vnímá jako velkou výhodu.</p>	<p>Samostatnost dětí</p> <p>Rozdíl MŠ bez programu x MŠ s programem ZaS</p> <p>Praxe učitelky MŠ</p> <p>Aplikace programu</p>
---	---	--	---

<p>U: Já tím, že nevím úplně přesně jak ta komunikace s rodiči probíhá v těch klasických školkách, tak nemám úplně srovnání. U nás ale můžu říct, že komunikace s rodiči funguje skvěle. Bavíme se s nimi otevřeně, na začátku roku s nimi máme třídní schůzky, ale i individuální schůzky, organizujeme společně akce pro rodiče i děti, a na začátku školního roku, když dítě nastupuje k nám do školky, rodiče mohou s ním trávit dny ve školce. Aby se lépe děti adaptovaly, tak tohle velmi pomůže. Že rodič je v tom novém prostředí s nimi a pomůže jim začlenit se. Povídáme si společně s rodičem i dítětem v rámci té adaptace, zapojujeme je do různých aktivit, a to pomůže přirozeně navázat pozitivní vztah dítěte k prostředí mateřské školy, k ostatním dětem a k nám učitelkám.</p>	<p><i>„komunikace s rodiči funguje skvěle. Bavíme se s nimi otevřeně, na začátku roku s nimi máme třídní schůzky, ale i individuální schůzky, organizujeme společně akce pro rodiče i děti“</i></p> <p><i>„Povídáme si společně s rodičem i dítětem v rámci té adaptace, zapojujeme je do různých aktivit, a to pomůže přirozeně navázat pozitivní vztah dítěte k prostředí mateřské školy, k ostatním dětem a k nám učitelkám.“</i></p>	<p>Komunikaci a spolupráci s rodiči hodnotí pozitivně.</p> <p>Jako začínající učitelka již měla možnost zažít několik situací spolupráce MŠ s rodiči. Vnímá, že dětem spolupráce MŠ a rodičů pomáhá lépe se adaptovat a navázat pozitivní vztah k prostředí MŠ.</p>	<p>Komunikace a spolupráce s rodiči</p> <p>Spolupráce a komunikace s rodiči</p> <p>Adaptace dětí</p> <p>Vliv spolupráce MŠ a rodičů na vztah dítěte k MŠ</p>
--	--	---	--

<p>Já mám ještě občas problém vnímat sebe jako rovnocennou k rodičům. Občas mám ještě pocit, že tím, že jsem mladší než většina rodičů tady, tak se cítím jakoby pod nimi. Ale přitom vím, že to takhle není. Ještě jsem například v komunikaci s nimi dost nesmělá. Tím ale, že na tu spolupráci s rodiči hodně cílíme a jsme k tomu vedeny v rámci programu i školky, je pro mě komunikace s rodiči stále přirozenější. Například se mi hodně líbilo, nezažila jsem to tady ale viděla jsem to ve vedlejší třídě, že rodič na narozeniny svého dítěte mohl v ten den přijít s ním do třídy a uspořádat oslavu společně s ostatními dětmi a učitelkami. Přišlo mi to moc hezké a osobní.</p> <p>Je pravda, že zapojování rodičů vyzdvihujete tady v mateřské škole všechny učitelky. A moc se mi líbí, že rodiče jsou považováni za</p>	<p><i>„Tím ale, že na tu spolupráci s rodiči hodně cílíme a jsme k tomu vedeny v rámci programu i školky, je pro mě komunikace s rodiči stále přirozenější.“</i></p> <p><i>„rodič na narozeniny svého dítěte mohl v ten den přijít s ním do třídy a uspořádat oslavu společně s ostatními dětmi a učitelkami. Přišlo mi to moc hezké a osobní.“</i></p>	<p>Komunikace s rodiči se pro ni stává přirozená.</p> <p>Uvádí konkrétní situaci zapojení rodičů do prostředí MŠ, která se jí líbila.</p>	<p>Komunikace s rodiči</p> <p>Spolupráce s rodiči</p>
---	---	---	---

<p>součást školky, a neoddělují se od všeho dění tady. Já co jsem také zažila na praxích v rámci mateřských škol, tak mi spíše přišlo, že se prostředí rodiny a školky oddělovalo. Rodiče se nezvaly tolik do školky a maximálně byly zapojeni v rámci třeba nějakých besídek nebo dílniček jednou za půl roku, za rok.</p> <p>U: Ano, to jsem taky takhle vnímala. Ještě jsem si vlastně vzpomněla, že na začátku školního roku dáváme rodičům dotazník, kde vyplní kde pracují, na čem by se chtěli nějakým způsobem podílet v rámci školky, a taky jestli třeba v té práci, kde pracují, by nám chtěli domluvit nějakou prohlídku. Takže i takto se s rodiči spojujeme, že nám dobrovolně sdělí, kde pracují, kam třeba rádi chodí, co rádi dělají. Víím, že se teď plánuje i akce pro celou školku, že rodiče budou moci přijít</p>	<p><i>„na začátku školního roku dáváme rodičům dotazník, kde vyplní kde pracují, na čem by se chtěli nějakým způsobem podílet v rámci školky, a taky jestli třeba v té práci, kde pracují, by nám chtěli domluvit nějakou prohlídku.“</i></p> <p><i>„Vím, že se teď plánuje i akce pro celou školku, že rodiče budou moci přijít na celé</i></p>	<p>Uvádí další příklad zapojení rodičů do chodu MŠ – dotazník na začátku školního roku.</p> <p>Hovoří o připravované akci na propojení rodičů a MŠ</p>	<p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Aplikace programu</p>
---	--	--	--

<p>na celé dopoledne a vyzkoušet si se svými dětmi ty centra. A naopak i ti rodiče sami nám posílají různé nabídky třeba akcí města, kam můžeme jít s dětmi. Takže ta motivace ke spolupráci a komunikaci je opravdu z obou stran. I to, že zveřejňujeme fotografie nejen třeba na web, ale i na dveře, tak si je společně s dětmi prohlíží a povídají si, kdo kde je, pojmenovávají i ostatní děti ze třídy. To se nám děje tady často.</p> <p>To je skvělé. A myslíte si, že to, jak program tady funguje a jak jste tady jako zaměstnanci spokojeni, je dáno i vedením školky?</p>	<p><i>dopoledne a vyzkoušet si se svými dětmi ty centra.“</i></p> <p><i>„naopak i ti rodiče sami nám posílají různé nabídky třeba akcí města, kam můžeme jít s dětmi. Takže ta motivace ke spolupráci a komunikaci je opravdu z obou stran.“</i></p>	<p>v rámci práce v centrech.</p> <p>Vnímá také motivaci ke spolupráci ze strany rodičů.</p>	<p>Práce v centrech</p> <p>Spolupráce s rodiči</p>
<p>U: Určitě. O tom jsem přesvědčená. To, jak k nám paní ředitelka přistupuje, že má o nás zájem, podporuje nás v naší práci, tím vším tady vytváří přátelskou atmosféru. A program funguje díky tomu, že paní ředitelka se</p>	<p><i>„O tom jsem přesvědčená. To, jak k nám paní ředitelka přistupuje, že má o nás zájem, podporuje nás v naší práci, tím vším tady vytváří přátelskou atmosféru. A program funguje díky tomu, že paní ředitelka se</i></p>	<p>Je přesvědčená, že aplikace programu funguje také díky vedení.</p> <p>Ze strany vedení pocituje zájem a podporu.</p>	<p>Aplikace programu</p> <p>Vedení MŠ</p> <p>Vedení a zaměstnanci MŠ</p>

<p>opravdu snaží co nejlépe jej aplikovat. Sama se v něm neustále vzdělává, navštívuje různé semináře, a opravdu si za ním stojí, vlastně je i lektorkou programu, tak díky tomu jej dokáže přirozeně předat nám, zapojovat nás do všeho, co se programu týče. Zároveň si ale vždy na každou z nás udělá čas a prostor pro individuální konzultace. To vše velmi ovlivňuje celkovou atmosféru mezi námi a kvalitu vzdělávání ve školce.</p> <p>To ráda slyším. A jde na Vás vidět, že se tady cítíte dobře. Vidíte naopak i vy na dětech, že jsou tady spokojeny? Vidíte jejich pokroky a myslíte si, že je to programem – že má na ně pozitivní vliv?</p> <p>U: Určitě má. Program vlastně zastává i typy smíšených oddělení. Tak, jak to funguje tady u nás. Častokrát vidím, že mladší se</p>	<p><i>opravdu snaží co nejlépe jej aplikovat. “</i></p> <p><i>„navštívuje různé semináře, a opravdu si za ním stojí, vlastně je i lektorkou programu, tak díky tomu jej dokáže přirozeně předat nám“</i></p> <p><i>„na každou z nás udělá čas a prostor pro individuální konzultace. To vše velmi ovlivňuje celkovou atmosféru mezi námi a kvalitu vzdělávání ve školce.“</i></p> <p><i>„Program vlastně zastává i typy smíšených oddělení. Tak, jak to funguje tady u nás“</i></p>	<p>Vnímá také úsilí paní ředitelky neustále se v programu vzdělávat.</p> <p>Hodnotí pozitivně individuální přístup paní ředitelky, který má podle ní vliv na celkovou atmosféru MŠ.</p> <p>Smíšený typ oddělení považuje za výhodu, protože mezi dětmi funguje vzájemná spolupráce.</p>	<p>Vedení MŠ a aplikace programu</p> <p>Profesní rozvoj</p> <p>Individuální přístup</p> <p>Vedení MŠ</p> <p>Spolupráce dětí</p>
---	---	---	---

<p>učí od starších dětí. Starší děti pomáhají mladším například v sebeobslužných činnostech. Hlavně když vidí, že učitelka třeba nestíhá pomoci při oblékání všem malým dětem. Ti starší přirozeně samy od sebe jdou a pomohou. A to je skvělé. A další pozitivní vliv má na ně ta komunikace, kterou jsem už zmiňovala. Že se snažíme jednat s nimi jako s dospělými, což program také zdůrazňuje a vlastně celé to, jak je program nastaven, vychází z té úcty k dětem jako k dospělým. Nepoužíváme takový ten dětský jazyk a plno zdobnělin. Ale vysvětlíme jim vše tak, jako dospělému. A děti se často na vše i samy ptají. Takže se snažíme být trpělivý a opravdu jim na vše odpovědět. Například se zeptají „a proč dnes nejdeme ven?“, tak je neodbudu a</p>	<p><i>„mladší se učí od starších dětí. Starší děti pomáhají mladším například v sebeobslužných činnostech.“</i></p> <p><i>„další pozitivní vliv má na ně ta komunikace, kterou jsem už zmiňovala.“</i></p> <p><i>„vychází z té úcty k dětem jako k dospělým.“</i></p> <p><i>„vysvětlíme jim vše tak, jako dospělému.“</i></p>	<p>Opakuje, že na děti má pozitivní vliv přístup a komunikace, jaký v rámci programu užívají.</p>	<p>Přístup k dětem</p> <p>Komunikace s dětmi</p> <p>Přístup k dětem</p> <p>Komunikace s dětmi</p>
---	---	---	---

<p>neodpovím jen třeba „protože jsem to řekla“. Ale opravdu uvedu důvod, že je například zima, že by se mohly nachladit. Dále se vracím opět k tomu popisnému jazyku. Když například děti uklízí a stane se, že ještě na zemi leží nějaká hračka, tak neříkáme „uklid’ to“, ale popíšeme – „vidím, že na zemi ještě leží hračka, mohl bys ji prosím uklidit?“. Pak jde na dětech opravdu vidět, že lépe s námi spolupracují, a respektuj to, co jim říkáme.</p> <p>Také si myslím, že komunikace s dětmi je základ pro to, jak se potom chovají k autoritám, ale i k sobě navzájem. Jak tedy vnímáte atmosféru ve třídě?</p> <p>U: Obecně velmi dobře. Třída dětí opravdu funguje, děti se všechny zapojují do činností, spolupracují a komunikují. Samozřejmě, že čím víc dětí ve třídě je, tím je to</p>	<p><i>„popisnému jazyku. Když například děti uklízí a stane se, že ještě na zemi leží nějaká hračka, tak neříkáme „uklid’ to“, ale popíšeme – „vidím, že na zemi ještě leží hračka, mohl bys ji prosím uklidit?“. Pak jde na dětech opravdu vidět, že lépe s námi spolupracují, a respektuj to, co jim říkáme.“</i></p> <p><i>„děti se všechny zapojují do činností, spolupracují a komunikují.“</i></p>	<p>Pozoruje, že popisný jazyk podporuje spolupráci s učitelkami a pozitivně působí na chování dětí.</p> <p>Atmosféru ve třídě vnímá pozitivně. Vidí, že děti jsou aktivní, komunikují a spolupracují.</p>	<p>Komunikace s dětmi</p> <p>Pozitivní vliv komunikace na děti</p> <p>Komunikace a spolupráce dětí</p> <p>Atmosféra třídy</p>
---	--	---	---

<p>náročnější. Jsou dny, kdy třeba je centra tolik nezaujmu, a nebo si nestihnou vždy vyzkoušet vše, co by chtěly v ten den. Když je více dětí, někdy i čekají na dané centrum, protože počet dětí v centru je omezený, aby právě byly schopny lépe spolupracovat a soustředit se na činnost. Ale zase. To, že si chvíli počkají, je může naučit být trpělivý, počkat si na něco, co chci. A musím říct, že po nějaké době děti opravdu zvládají chvíli si počkat a vědí, že pokud se nepovede dostat se do centra nyní, povede se to příště. Také se snažíme aktivitu v centru, kterou si děti nestihly vyzkoušet, nabídnout i odpoledne. Takže vždy to nějak jde. Někdy je to neklidné, ale většinu času tím, že si vybírají, co je baví, tak atmosféra je klidná a přátelská.</p> <p>Sice jste teprve chvíli učitelkou ve školce, která v programu</p>	<p><i>„Když je více dětí, někdy i čekají na dané centrum, protože počet dětí v centru je omezený... To, že si chvíli počkají, je může naučit být trpělivý, počkat si na něco, co chci. A musím říct, že po nějaké době děti opravdu zvládají chvíli si počkat a vědí, že pokud se nepovede dostat se do centra nyní, povede se to příště.“</i></p> <p><i>„většinu času tím, že si vybírají, co je baví, tak atmosféra je klidná“</i></p>	<p>Čekání dětí na dané centrum považuje za pozitivní, neboť se děti učí trpělivosti.</p> <p>Klidnou atmosféru přisuzuje tomu, že děti mají možnost vybírat si aktivitu, která je baví.</p>	<p>Trpělivost dětí</p> <p>Práce v centrech</p> <p>Atmosféra ve třídě</p> <p>Možnost volby dětí</p>
--	--	--	--

<p>funguje, ale ze zkušeností, které už máte, a že jich je mnoho – doporučila byste program Začít spolu školám, které jeho zavedení zvažují? A proč ano/proč ne?</p> <p>U: Určitě bych ho doporučila. Protože vím, že pokud se jeho zavedení povede jako tady, tak má skvělé výsledky a je velmi přínosný. A jsem si jistá, že dokáže zkvalitnit vzdělávání dětí a velmi pozitivně přispět k jejich vývoji. Jenže díky tomu, že sem chodí paní učitelky z jiných školek dívat se, jak program funguje v praxi, tak vím, že často nerozumí tomu, jak se to povedlo. A mají strach, předsudky, neví, jak na to, a to může podle mě kvalitní fungování programu velmi negativně ovlivnit a pokud nemají silnou motivaci změnit způsoby práce s dětmi, na které byly doposud zvyklé, tak to nikdy fungovat úplně nebude.</p>	<p><i>„Určitě bych ho doporučila. Protože vím, že pokud se jeho zavedení povede jako tady, tak má skvělé výsledky a je velmi přínosný. A jsem si jistá, že dokáže zkvalitnit vzdělávání dětí a velmi pozitivně přispět k jejich vývoji.“</i></p>	<p>Zavedení programu doporučuje, věří, že pokud se jeho aplikace povede, může být velmi přínosný a dokáže zvýšit kvalitu vzdělávání.</p>	<p>Doporučení programu</p> <p>Předškolní vzdělávání</p> <p>Aplikace programu</p>
---	--	--	--

<p>Proto bych samozřejmě doporučila, ale zároveň vím, že to chce velmi úsilí a práce. Každopádně myslím si, že pokud je vedení a učitelky ve školce nakloněni té změně, tak program může být opravdu nástrojem, jak zkvalitnit nejen to vzdělávání a vývoj dětí, ale celkové fungování školky.</p> <p>Souhlasím.</p> <p>Mockrát Vám děkuji za rozhovor a přeji Vám, ať se Vám i nadále ve školce líbí a sbíráte další fajn zkušenosti do profesního ale i osobního života.</p> <p>U: Také děkuji.</p>	<p><i>„zároveň vím, že to chce velmi úsilí a práce. Každopádně myslím si, že pokud je vedení a učitelky ve školce nakloněni té změně, tak program může být opravdu nástrojem, jak zkvalitnit nejen to vzdělávání a vývoj dětí, ale celkové fungování školky.“</i></p>	<p>Z vlastní zkušenosti dodává, že aplikace programu vyžaduje úsilí vedení i učitelek, kdy všichni musí být programu nakloněn. Pak může mít program pozitivní vliv na vzdělávání dětí i na celkový chod MŠ.</p>	<p>Aplikace programu</p> <p>Vlastní zkušenost</p> <p>Motivace vedení a zaměstnanců</p> <p>Pozitivní vliv programu na vzdělávání dětí</p>
---	---	---	--

7.4.1 Shrnutí rozhovoru s participantkou 4

- Práce učitelky v MŠ Žižkovo náměstí je první prací participantky 4 a poprvé se zde setkává s programem Začít spolu. Protože se v rámci praxí v době studia setkala pouze s klasickou hromadnou výukou v MŠ, měla zpočátku vůči inovativním a alternativním směrům předsudky a nebylo pro ni jednoduché změnit přístup k dětem.
- Nyní program hodnotí velmi pozitivně, vyzdvihuje možnost volby dětí a důvěru v samostatnost a spolupráci dětí v rámci center aktivit, což zároveň vnímá jako rozdíl oproti mateřským školám bez programu ZaS, uplatňující klasickou hromadnou výuku.

- Z pozice začínající učitelky v MŠ vnímá program jako soubor nápadů, inspirací a nových zkušeností. Cítí, že program nabízí prostor pro rozvoj kreativity učitelk.
- Přístup k dětem uplatňovaný v programu ZaS považuje za obrovský přínos nejen pro předškolní vzdělávání, ale považuje jej za vhodný při výchově mimo prostředí MŠ, např. v rodině. Pozitivní vnímání programu ovlivňuje její přemýšlení o výchově vlastních dětí v budoucnu.
- Zaznamenala změnu komunikace s dětmi po nástupu do MŠ Žižkovo náměstí a vidí vliv komunikace na chování dětí.
- Praxi a vlastní zkušenost hodnotí jako přínosnější způsob osvojování programu než teoretický rámec programu ZaS.
- Na základě vlastní zkušenosti s návštěvou učitelk z jiných MŠ, které mají zájem o aplikaci programu, vnímá svou první práci učitelky MŠ fungující v programu ZaS jako velkou výhodu.
- Komunikaci a spolupráci s rodiči v prostředí MŠ hodnotí kladně a jako začínající učitelka měla možnost zažít již několik situací spolupráce s rodiči. Je přesvědčená, že zapojení rodičů do prostředí MŠ má pozitivní vliv na adaptaci dětí a jejich vztah k mateřské škole.
- Ze strany vedení pociťuje zájem a podporu. Důvodem efektivní aplikace programu je podle ní opět přístup a snaha paní ředitelky.
- Myslí si, že možnost volby dětí působí příznivě na celkovou atmosféru ve třídě, označuje ji za klidnou a přátelskou. Pozoruje také snahu dětí vzájemně spolupracovat a komunikovat.
- Program Začít spolu doporučuje dál a věří, že pokud se jeho aplikace povede jako v MŠ Žižkovo náměstí, dokáže zvýšit kvalitu předškolního vzdělávání. Z vlastní zkušenosti dodává, že aplikace programu vyžaduje úsilí a motivaci ze strany vedení i učitelk.

7.4.2 Závěr rozhovoru s participantkou 4

Z rozhovoru s participantkou 4 je patrné, že svou první práci v MŠ Žižkovo náměstí hodnotí velice kladně. Program Začít spolu považuje ve vztahu k začínajícím pedagogům za inspirativní a práci v něm sama považuje za výhodu. Ačkoliv aplikace programu vyžaduje dle jejich slov mnoho úsilí a snahy ze strany pedagogů i vedení, vnímá

pozitivní vliv na vývoj dětí a celkovou atmosféru třídy. Vzdělávání a výchova dětí v rámci programu ZaS má také dopad na její přemyšlení o výchově budoucích dětí.

8 Diskuze

Z analýzy rozhovorů vyplývá, že zkušenost všech participantek je v mnoha oblastech podobná, ačkoliv se jejich pracovní pozice liší buď délkou praxe nebo charakterem. Všechny vnímají aplikaci programu Začít spolu v mateřské škole velmi pozitivně.

Co se týče přístupu pedagogů k dětem v rámci programu, všechny dotazované vyzdvihují individuální zaměření a komunikaci s dětmi. Individuální přístup neboli přístup orientovaný na dítě je jedním z hlavních principů programu ZaS. Podle tohoto principu se proces učení vždy odvíjí od možností a potřeb dítěte, zároveň rozvíjí dobré mezilidské vztahy ve třídě a s chybou pedagog pracuje jako s příležitostí dalšího učení. (Naše principy, 2020) Všechny zmíněné aspekty individuálního přístupu lze ve výpovědích participantek nalézt a fakt, že k dětem všechny přistupují s respektem k jejich individuálním potřebám a možnostem, je ze všech rozhovorů patrný. Komunikace jako jedna z hlavních oblastí výchovně vzdělávacího procesu definovaná ve standardech programu Začít spolu, cílí na zpětnou vazbu a podporu ze strany pedagoga, ale také na snahu nabídnout dětem takové aktivity, v nichž mohou rozvíjet komunikaci a spolupráci mezi sebou. (Poche Kargerová a kol., 2011) Každá z dotazovaných klade důraz na komunikaci s dětmi a snaží se ji zároveň rozvíjet i mezi dětmi navzájem. Analýza rozhovorů také potvrdila fakt, že program ZaS podporuje u dětí pozitivní sebepojetí a vnitřní sebejistotu, díky čemuž se lépe orientují v mezilidských vztazích. (Havlíková a kol, 2001) Ačkoliv program Začít spolu není alternativní směrem ale inovativním, jak upozorňuje také dotazovaná 1 (ředitelka MŠ), oficiální stránky programu ZaS (2020) i autorka Smolíková (2004), lze nalézt určité znaky společné pro oba přístupy. Autorka Němcová (2020) uvádí například podporu přirozené touhy poznávat, důraz na individuální možnosti a potřeby jedince a snaha aktivně zapojovat děti i rodiče do výchovně-vzdělávacího procesu. Zmíněné znaky lze nalézt ve výpovědích všech dotazovaných.

Centra aktivit hodnotí všechny participantky kladně. Několikrát každá z nich zmiňuje rozvoj samostatnosti a spolupráce dětí jako jeden z největších přínosů programu ZaS a práce dětí v centrech. Ačkoliv plánování a organizace center vyžaduje mnoho úsilí ze strany učitelek, jak upozorňují participantky, rozdělení prostředí do center aktivit

s sebou nese řadu výhod. Kromě rozvoje samostatnosti a spolupráce dětí participantky oceňují možnost volby dítěte vybrat si dané centrum a práci v menších skupinkách. Rozdělení prostředí na centra také podle participantky 1 (ředitelky MŠ) působí na děti útulněji, nabízí jim určité hranice a soukromí. Takto centra aktivit popisují také oficiální webové stránky programu ZaS (2020). Participantka 4 (začínající učitelka v MŠ) považuje centra aktivit za přínosná nejen ve vztahu k dětem, ale také ve vztahu k začínajícím pedagogům, jelikož nabízí spoustu nápadů pro praxi učitelky mateřské školy.

Splavcová a kol. (2021) zdůrazňuje spoluúčast rodičů v rámci předškolního vzdělávání postavené na vzájemné vstřícnosti, důvěře, respektu a ochotě spolupracovat. Na základě analýzy rozhovorů všech čtyř dotazovaných lze konstatovat, že aplikace programu ZaS má značný vliv na spolupráci rodičů a jejich participaci na dění v mateřské škole. Mateřská škola se snaží zapojovat rodiče v rámci třídních schůzek, akcí MŠ, návštěv rodičů ve třídách, aby měli povědomí o tom, jak program funguje v praxi. Podle všech čtyř participantek spolupráce s rodiči podporuje zdravý rozvoj dítěte a jeho adaptaci v prostředí MŠ. Výpovědi participantek se shodují s tím, jak je oblast spolupráce rodičů pojatá ve standardech programu ZaS. (Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA, 2016)

Podle autorů Gardošové, Dujkové a kol. (2003) je silnou stránkou programu snaha o inkluzivní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných podmínkách škol. Ve vztahu k inkluzi analýza rozhovorů ukázala, že program nabízí takové způsoby práce s dětmi, které jsou vhodné pro začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. Participantky 1 (ředitelka MŠ) a 2 (asistentka pedagoga) vidí zejména práci v centrech v rámci malých skupin jako vhodnou metodu pro začlenění dítěte se zdravotním či sociální znevýhodněním. Dále individuální přístup, zaměření programu na silné stránky osobnosti a spolupráci s rodiči považují participantky za nástroje pro efektivní inkluzi. Ze všech výpovědí vyplývá, že pedagogové v MŠ Žižkovo náměstí podporují přirozenou interakci dětí zdravých a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, jak ve své publikaci uvádí také autoři Gardošová, Dujková a kol. (2003).

Participantky 1 (ředitelka MŠ) a 3 (učitelka s dlouhodobou praxí v MŠ) vnímají všechny výše zmíněné oblasti zároveň jako pozitivní změny, jaké aplikace programu ZaS

přinesla. Přiznávají, že aplikace programu vyžaduje mnoho úsilí a nastalé změny nebyly pro ně zpočátku jednoduché. Osvojení programu ZaS podobně popisuje také participantka 4 (začínající učitelka v MŠ). Všem k osvojení programu pomohla především vlastní zkušenost v rámci seminářů ZaS, letních škol či osobních návštěv mateřských škol Začít spolu. Nyní každá z nich aplikaci programu doporučuje dále a vnímají ho jako možný nástroj pro zkvalitnění současného předškolního vzdělávání. Ve všech rozhovorech zaznělo, že kvalita aplikace programu závisí z velké části na vedení mateřské školy. Z analýzy je dále patrné, že v MŠ Žižkovo náměstí aplikace programu probíhá efektivně především díky snaze a úsilí paní ředitelky. Participantky 2 (asistentka pedagoga), 3 (učitelka s dlouhodobou praxí v MŠ) a 4 (začínající učitelka v MŠ) oceňují přátelský přístup a podporu ze strany vedení. Všechny uvedly, že se cítí v prostředí MŠ spokojeně.

Výzkum umožňuje přiblížit program Začít spolu z pohledu pedagogických pracovníků, jeho specifika a vliv na výchovně vzdělávací proces v prostředí mateřské školy. Přináší zajímavá zjištění vyplývající z přímé zkušenosti participantek výzkumu. Mohou být užitečná pro ředitele mateřských škol a všechny pedagogické pracovníky, které aplikace inovativního programu Začít spolu zajímá. Limitem může být úzký výběr vzorku participantek výzkumu pracujících ve stejné organizaci. Výzkum se tedy zaměřuje na prostředí jednoho konkrétního zařízení. Vzhledem k pozitivním výsledkům však lze aplikaci programu v MŠ Žižkovo náměstí v Olomouci označit za inspirativní a motivující. Pro srovnání výsledků aplikace programu ZaS by bylo zajímavé rozšířit výzkum do mateřských škol v rámci celé obce či kraje.

9 Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jak probíhá aplikace programu Začít spolu v konkrétní mateřské škole a jak aplikaci vnímají pedagogičtí pracovníci. Prostřednictvím analýzy rozhovorů s dotazovanými se podařilo nalézt zajímavá a pozitivní zjištění. Aplikace programu z pohledu různých pedagogických pracovníků probíhá v MŠ Žižkovo náměstí efektivně. Má pozitivní vliv na rozvoj osobnosti dětí a kvalitu současného předškolního vzdělávání.

Dále bylo zjištěno, že aplikace programu může přinést změny, díky nimž dojde ke zlepšení spolupráce mateřské školy a rodičů, k rozvoji samostatnosti a spolupráce dětí a prohloubení vhodného způsobu komunikace s nimi.

Z výzkumu vyplývá, že značný vliv na kvalitu aplikace programu má vedení mateřské školy a jeho přístup k zaměstnancům. Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že MŠ Žižkovo náměstí může být inspirací a motivací pro mateřské školy, které zvažují aplikaci programu. Práce může být přínosem také pro rodiče, kteří se rozhodují, jakou mateřskou školu pro své dítě zvolit.

Zdroje

GARDOŠOVÁ, Juliana, DUJKOVÁ, Lenka a kol., 2003. *Vzdělávací program Začít spolu*. Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání. Praha: Portál. 160 s. ISBN 80-7178-815-5.

KARGEROVÁ POCHE, Jana a kol., 2019. *Spolupráce s rodinou a komunitou v programu Začít spolu*. Praha: PASPARTA Publishing, s.r.o. 79 s. ISBN 978-80-88290-27-8

KARGEROVÁ, Jana a kol., 2011. *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. Praha: Step by Step Česká republika, o.s.

LAWTON, Denis, GORDON, Peter, 1993. *Dictionary of education*. London: Hodder and Stoughton. 200 s. ISBN 0-340-53179-7.

MIŠOVIČ, Ján, 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon. 292 s. ISBN 978-80-7419-285-2.

PRŮCHA, Jan, 1994. *Alternativní školy*. Hradec Králové: Gaudeamus. 109 s. ISBN 80-7041-972-5.

PRŮCHA, Jan, 2012. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání 3.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7178-999-4.

ROTH, Leo, 1991. *Pädagogik: Handbuch für Studium und Praxis*. München: Ehrenwirth. 1157 s. ISBN 3431030246.

VALIŠOVÁ, Alena, 2007. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.

Internetové zdroje

130 let českých jeslí: vytrhly děti ze špíny a vedly k vlastenectví, 2014: In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. [cit. 1. 3. 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1044479-130-let-ceskych-jesli-vytrhly-deti-ze-spiny-a-vedly-je-k-vlastenectvi>

5 metod hodnocení v programu Začít spolu, 2020. In: *zapojmevsechny.cz* [online]. [cit. 1. 3. 2022]. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/5-metod-hodnoceni-v-programu-zacit-spolu>

BRYCHTOVÁ, Lucie, 2020. Význam a úskalí alternativního vzdělávání. In: *medium.com* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/alternativn%C3%AD-vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-33f681eac2a3>

Centra aktivit v MŠ, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/centra-aktivit-v-ms/>

Časté dotazy, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 4. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/o-programu/caste-dotazy/>

Daltonská škola, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/category/daltonska-skola/>

Dětská skupina. Informační příručka pro rodiče. 2017. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 32 s. [cit. 23. 2. 2022]. ISBN 978-80-7421-141-6. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/DS.pdf/2caaf2ed-8c2c-ff81-b928-272c74fc5116>

Domácí vzdělávání, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/category/domacivzdelavani/>

HAVLÍNOVÁ, Miluš a kol., 2001. *Vliv vzdělávacího programu Začít spolu na vývoj psycho–sociálních kompetencí dětí v MŠ 1997/98 – 2000/01* [online]. [cit. 25. 2. 2022]. Dostupné z: <https://adoc.pub/oveni-pinosu-programu-zait-spolu-dlouhodobu-vyzkum-v-zait-sp.html>

Historie alternativ, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/pouzite-terminy/historie-as/>

Historie, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

<https://www.zacitpolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

Integrovaná tematická výuka, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/integrovana-tematicka-vyuka-projektove-vyucovani/>

Jak realizovat program Začít spolu, 2020. In: *zacitspolu.eu* [online]. [cit. 25. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitspolu.eu/o-programu/jak-zavest-program-zacit-spolu/>

Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA, 2016. Praha: Step by Step Česká republika, o.s. [online]. [cit. 1. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitspolu.eu/o-programu/standardy-kou/>

KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ, Jana, ČERMÁK, Ivo, 2013. Interpretativní fenomenologická analýza. In: *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy* [online]. ISBN 978-80-210-6382-2. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/504618/mod_resource/content/3/Kvalitativni-analyza-textu%281%29.pdf

KRAEMER, Pavel, 2018. Podle čeho poznáte waldorfskou školu a jak se liší od montessori? In: *eduzin.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. <https://www.eduzin.cz/skolstvi/alternativni-a-rodicovske-skoly/podle-ceho-poznate-waldorfskou-skolu-a-jak-se-lisi-od-montessori-maly-rozcestnik-pro-rodice-hladove-po-vzdelavani/>

KRETKOVÁ, Hana a kol., 2020. Školní vzdělávací program. Svět očima dětí. In: *skolkaolomouc.cz* [online]. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné z: <https://skolkaolomouc.cz/zizkovo-namesti/o-skolce/vzdelavaci-program>

Lesní/přírodní škola, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/category/lesni-prirodni-skola/>

LUKAVSKÁ, Eva, 1998. Program začít spolu jako jeden z alternativních přístupů realizovaných na prvním stupni ZŠ v České republice. *Pedagogika* [online]. 4(1998) [cit. 2. 2. 2022]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2690>

MINAŘÍKOVÁ, Kamila, 2022. Soukromých škol v Česku přibylo. Rodiče je volí i kvůli lepšímu kolektivu. In: *denik.cz* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/soukrome-skoly-vyuka.html

Montessori, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/category/montessori/>

Naše principy, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

NĚMCOVÁ, Martina, 2020. Alternativní školství v ČR. In: *zkola.cz* [online]. [cit. 2. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/informace-o-alternativnim-skolstvi/>

NOVOTNÁ, Iveta, 2018. Alternativní základní školy. In: *vasevyzivne.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vasevyzivne.cz/alternativni-zakladni-skoly/>

O programu Začít spolu, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

ORAVILOVÁ, Eva, 2018. Předškolní vzdělávání optikou současnosti. In: *asociacepv.cz* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://asociacepv.cz/predskolni-vzdelavani-optikou-soucasnosti/>

POSPÍŠILOVÁ, Ivana, 2013. Alternativní školství. In: *sancedetem.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/alternativni-skolstvi>

Proč Začít spolu, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 4. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

Projektové vyučování, 2021. In: *alternativniskoly.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <http://alternativniskoly.cz/integrovana-tematicka-vyuka-projektove-vyucovani/>

PRŮCHA, Jan, 2001. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál [online]. [cit. 23. 2. 2022]. ISBN 80-7178-584-9. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1411/podzim2005/MPMP071/um/prucha_alter_skoly.pdf

Síť škol, 2020. In: *zacitpolu.eu* [online]. [cit. 25. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitpolu.eu/sit-skol/>

SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2004. Alternativní vzdělávání v mateřských školách. In: *clanky.rvp.cz* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/28/ALTERNATIVNI-VZDELAVANI-V-MATERSKYCH-SKOLACH.html>

SMOLÍKOVÁ, Martina, 2020. Kvalifikovaná chuva. Jaké vzdělání potřebuje? In: *vseprochuvy.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://vseprochuvy.cz/kvalifikovana-chuva-jake-vzdelani-potrebuje/>

SPLAVCOVÁ, Hana a kol., 2021. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

SPLAVCOVÁ, Hana, 2021. Jak mateřská škola pomáhá dětem při přechodu z předškolního do základního vzdělávání? In: *inkluzevpraxi.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-pedagog/2111-jak-materska-skola-pomaha-detem-pri-prechodu-z-predskolniho-do-zakladniho-vzdelavani>

VÚP Praha, 2004. Předškolní výchova a vzdělávání a její další vývoj v České republice v mezinárodním kontextu. In: *clanky.rvp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/58/PREDSKOLNI-VYCHOVA-A-VZDELAVANI-A-JEJI-DALSI-VYVOJ-V-CESKE-REPUBLICE-V-MEZINARODNIM-KONTEXTU.html>

Začít spolu v MŠ, 2020. In: *zacitspolu.eu* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zacitspolu.eu/o-programu/zacit-spolu-na-ms/>

Zákon 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zdravá škola – šetrná ke zdraví dětí i učitelů, 2021. In: *zdravaskola.cz* [online]. [cit. 9. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.zdravaskola.cz/>